
Vergaderjaar 2005–2006

30 550 V

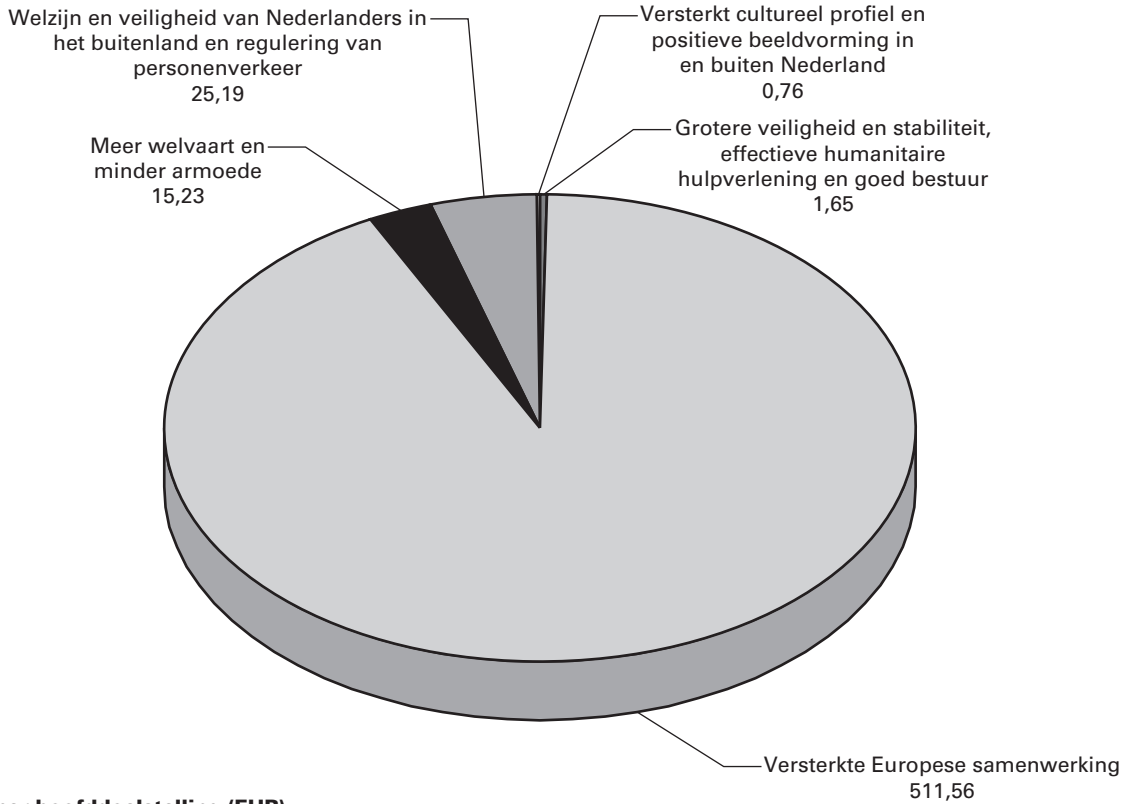
**Jaarverslag en slotwet ministerie van
Buitenlandse Zaken 2005**

Nr. 1

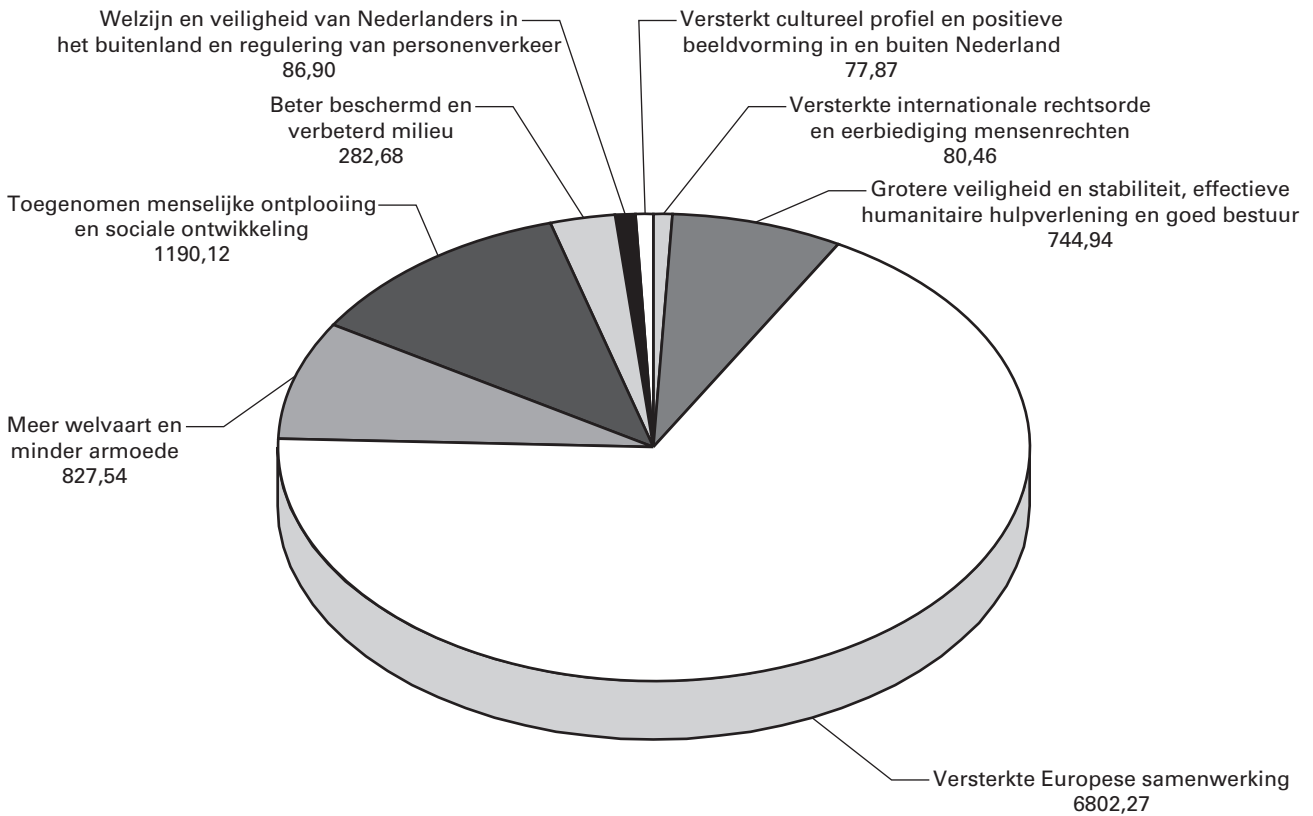
**JAARVERSLAG VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE
ZAKEN (V)**

Aangeboden 17 mei 2006

Ontvangsten 2005 per hoofddoelstelling (EUR)

Uitgaven per hoofddoelstelling (EUR)

INHOUDSOPGAVE

A.	ALGEMEEN	6	6.	Niet-beleidsartikelen	79
				Niet-Beleidsartikel 9: Geheim	79
1.	Voorwoord	6		Niet-Beleidsartikel 10: Nominaal en onvoorzien	80
2.	Dechargeverlening	7		Niet-beleidsartikel 11: Algemeen	81
3.	Leeswijzer	11	7.	Bedrijfsvoeringsparagraaf	84
B.	BELEIDSVERSLAG	13	C.	JAARREKENING	88
4.	Beleidsprioriteiten	13	8.	De verantwoordingsstaat van het ministerie van Buitenlandse Zaken	88
5.	Beleidsartikelen	25	9.	Saldibalans	89
	Beleidsartikel 1: Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten	25	10.	De verantwoordingsstaat van het agentschap CBI	102
	Beleidsartikel 2: Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur	30	D.	BIJLAGEN	108
	Beleidsartikel 3: Versterkte Europese samenwerking	40		Bijlage 1: Aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer	109
	Beleidsartikel 4: Meer welvaart en minder armoede	48		Bijlage 2: Sancties en malversaties	111
	Beleidsartikel 5: Toegenomen menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling	58		Bijlage 3: Publicatieplicht op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens op het departement van Buitenlandse Zaken	112
	Beleidsartikel 6: Beschermd en verbeterd milieu	66		Bijlage 4: Afkortingenlijst	114
	Beleidsartikel 7: Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van het personenverkeer	71		Bijlage 5: Trefwoordenregister	120
	Beleidsartikel 8: Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland	75			

A. ALGEMEEN

1. VOORWOORD

In dit jaarverslag blijkt het ministerie van Buitenlandse Zaken terug op het afgelopen begrotingsjaar. Het jaar begon met de nasleep van de tsunami, waar Nederland onmiddellijk noodhulp gaf aan het zwaar getroffen Sri Lanka en Atjeh en technische assistentie verleende aan Thailand in het identificatieproces van de slachtoffers. Vele slachtoffers, waaronder alle Nederlandse, konden worden geïdentificeerd. Dankzij de verleende noodhulp en wederopbouw hulp aan Sri Lanka en Atjeh konden delen van de zwaarst getroffen groepen van de bevolking weer een nieuw begin maken.

Het jaar 2005 kende op verschillende vlakken voor-, maar ook tegenspoed. Zo werd voor het eerst overeenstemming bereikt over 100% schuldkwijtschelding voor een groot aantal ontwikkelingslanden. In Brussel werd een positief akkoord bereikt over de financiële perspectieven voor de Europese Unie, waardoor de lasten eerlijker verdeeld worden over de lidstaten. Aan de andere kant stemde een meerderheid van de Nederlandse bevolking nee bij het referendum over het Grondwettelijk Verdrag op 1 juni 2005. Nederland besloot daarop om een actieve rol in de Europese bezinningsperiode te spelen.

Dit jaarverslag kijkt terug op de geheel herziene begroting van 2005. De hernieuwde indeling sluit beter aan bij de prioriteiten van het buitenlandbeleid, is resultaatgerichter en beter toegankelijk. Dat blijkt ook uit dit jaarverslag. Nog meer dan het vorige jaarverslag, heeft dit jaarverslag het karakter van een uitzonderingsrapportage. Daarmee is het wederom bondiger en toegankelijker geworden.

Op een groot aantal terreinen is in 2005 vooruitgang geboekt. Het werk van het ministerie van Buitenlandse Zaken is echter nooit af. Dit jaarverslag biedt een goede momentopname om verbeteringen te kunnen aanbrengen voor de toekomst.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
B. R. Bot

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
A. M. A. van Ardenne-van der Hoeven

2. DECHARGEVERLENING

Verzoek tot dechargeverlening van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoek ik de beide Kamers van de Staten-Generaal de Minister van Buitenlandse Zaken decharge te verlenen over het in het jaar 2005 gevoerde financiële beheer met betrekking tot de uitvoering van de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld van haar bevindingen en haar oordeel met betrekking tot:

1. het gevoerde financieel en materieel beheer;
2. de ten behoeve van dat beheer bijgehouden administraties;
3. de financiële informatie in de jaarverslagen en jaarrekeningen;
4. de departementale saldibalansen;
5. de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
6. de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;

van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen, naast het onderhavige jaarverslag/de onderhavige jaarverslagen en het hierboven genoemde rapport van de Algemene Rekenkamer, de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

1. Het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2005; dit jaarverslag wordt separaat aangeboden.
2. De slotwet van het Ministerie van Buitenlandse Zaken over het jaar 2005; de slotwet is als afzonderlijk kamerstuk gepubliceerd. Het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de betrokken slotwet is aangenomen.
3. Het rapport van de Algemene Rekenkamer over het jaar 2005 met betrekking tot de onderzoeken, bedoeld in artikel 83 van de Comptabiliteitswet 2001. Dit rapport, dat betrekking heeft op het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk, wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aangeboden.
4. De verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2005 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2005 alsmede met betrekking tot de Saldibalansen van het Rijk over 2005 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001);

het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
B. R. Bot

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
A. M. A. van Ardenne-van der Hoeven

mede namens

De Staatssecretaris voor Europese Zaken,
A. Nicolai

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

3. LEESWIJZER

In deze leeswijzer wordt eerst de indeling van het jaarverslag toegelicht. Daarna wordt een aantal algemene opmerkingen gemaakt over de aard van het buitenlandbeleid en de werkzaamheden van het ministerie van Buitenlandse Zaken, over de nieuwe begrotingsindeling die het ministerie sinds 2005 hanteert en de consequenties daarvan voor de in het jaarverslag gepresenteerde cijfers en over de kwaliteitsnormen die aan de gegevens worden gesteld.

Indeling

Het jaarverslag omvat drie delen en een aantal bijlagen. Het eerste deel bestaat uit het voorwoord, het verzoek om decharcheverlening en deze leeswijzer. Het tweede deel is het beleidsverslag. De jaarrekening is het derde deel van het jaarverslag. Dit deel omvat de verantwoordingsstaat en de saldibalans van het ministerie. Ook het jaarverslag van de batenlastendienst CBI (Centrum voor de Bevordering van Import uit ontwikkelingslanden) is in dit deel opgenomen. De bijlagen betreffen de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer, informatie over sancties en malversaties, de afkortingenlijst en de trefwoordenlijst.

Het tweede deel, het beleidsverslag, is het meest omvangrijke onderdeel van het jaarverslag en verdient nadere aandacht in deze leeswijzer. In het beleidsverslag wordt onder het kopje «beleidsprioriteiten» allereerst teruggeblikt op de beleidsagenda van de begroting 2005. Deze terugblik wordt afgesloten met de beleidsconclusies die uit het afgelopen jaar kunnen worden getrokken.

Vervolgens wordt per begrotingsartikel gerapporteerd over de voorgenomen resultaten zoals die geformuleerd werden in de begroting 2005. In de beleidsartikelen komen steeds drie onderdelen aan de orde. Onder kopje A wordt de algemene beleidsdoelstelling herhaald. Vervolgens staat onder kopje B de tabel «budgettaire gevolgen van beleid» en een toelichting op opmerkelijke verschillen tussen geraamde inzet van financiële middelen en de uiteindelijke uitgaven. Onder kopje C wordt per operationele doelstelling een tabel gepresenteerd waarin alle voorgenomen resultaten uit de begroting staan en de mate waarin deze in 2005 werden behaald (ja, nee of gedeeltelijk). Waar nodig wordt onder de tabel een toelichting gegeven op het al dan niet behalen van resultaten. Die toelichtingen worden gegeven op basis van uitzondering; alleen over afwijkingen en opmerkelijke resultaten wordt gerapporteerd. Resultaten die volgens planning zijn gerealiseerd worden in de regel niet toegelicht. Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in de toelichting steeds verwezen naar de betreffende regel in de tabel.

Tot slot omvat het tweede deel van het jaarverslag de niet-beleidsartikelen en de bedrijfsvoeringsparagraaf. Ook de bedrijfsvoeringsparagraaf heeft het karakter van een uitzonderingsrapportage.

Algemene opmerkingen

In dit jaarverslag verantwoordt de regering het grootste deel van de uitgaven ten behoeve van het Nederlandse buitenlandbeleid. Een overzicht van *alle* uitgaven aan het buitenlandbeleid is te vinden in het HGIS-jaarverslag. De HGIS (Homogene Groep Internationale Samenwerking) omvat naast het grootste gedeelte van de uitgaven van het ministerie van Buitenlandse Zaken ook de uitgaven van de overige departementen op het

gebied van buitenlandbeleid. Het HGIS-jaarverslag wordt u gelijktijdig met de departementale jaarverslagen aangeboden.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken is in veel gevallen niet de enige actor die bepaalt of de doelstellingen uit de begroting worden gerealiseerd. In Europese en andere internationale gremia moet vaak onderhandeld worden met andere partijen, waarbij de uitkomsten van onderhandelingen in de regel compromissen zijn, gesloten in een complex onderhandelingsproces. De doelstellingen waarmee Nederland het onderhandelingsproces ingaat, zijn maar zelden identiek aan de uitkomst daarvan. De beoordeling van die uitkomsten gaat dan over de mate van acceptatie ten opzichte van eerder geformuleerde doelstellingen. Dit jaarverslag biedt daarvan de weerslag.

Daarnaast is het belangrijk op te merken dat het ministerie van Buitenlandse Zaken voor een aantal onderdelen van het buitenlandbeleid niet alleen een inhoudelijke maar ook een coördinerende taak heeft. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het Internationaal Cultuurbeleid, Internationaal Milieubeleid en economische belangenbehartiging. Voor die onderwerpen geldt dat de behaalde resultaten het gevolg zijn van een gezamenlijke inspanning van de verantwoordelijke ministeries.

Dit jaarverslag blikt terug op de begroting 2005, die een nieuwe indeling kende. Met ingang van 2005 zijn de beleidsartikelen ingedeeld naar de belangrijkste thema's binnen het buitenlandbeleid. De nieuwe beleidsdoelstellingen en operationele doelstellingen zijn concreter en resultaatgerichter, waardoor in dit jaarverslag beter dan voorheen kan worden gerapporteerd in welke mate resultaten behaald zijn. Het jaarverslag is ook circa 30 pagina's korter dan de verslagen van voorgaande jaren. In verband met de nieuwe indeling zijn de financiële realisaties 2005 op een heel andere manier gegroepeerd dan cijfers van eerdere jaren. Daardoor is het niet mogelijk om conform de regels de uitgaven van de vier voorgaande jaren op te nemen in de budgettaire tabellen. Om de lezer toch enig historisch vergelijkingsmateriaal te bieden is er voor gekozen om in dit jaarverslag wel de financiële realisaties uit 2004 te presenteren. Die zijn voor dit doel «vertaald» naar de nieuwe begrotingsindeling. Omdat niet elke uitgave van de oude begrotingsindeling in zijn geheel is in te delen in de nieuwe systematiek is daarbij een aantal aannames gemaakt. De juistheid van de vergelijkende cijfers die in het beleidsverslag zijn opgenomen heeft de Accountantsdienst van het ministerie niet gecontroleerd.

De financiële en niet-financiële gegevens in dit jaarverslag zijn aan verschillende kwaliteitsnormen onderhevig. De financiële informatie valt, evenals de jaarrekening zelf, onder de reikwijdte van de accountantsverklaring. Ook wordt door de auditdienst vastgesteld dat het jaarverslag voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften voor financiële informatie. De niet-financiële informatie over het gevoerde beleid en over de bedrijfsvoering valt niet onder de reikwijdte van de accountantsverklaring, maar is wel object van onderzoek door de auditdienst. Daartoe onderzoekt de auditdienst het proces van de totstandkoming van deze informatie.

B. BELEIDSVERSLAG

4. BELEIDSPRIORITEITEN

a. Realisatie van de beleidsprioriteiten 2005

Ook in 2005 heeft Nederland zich ingespannen om met concrete resultaten een bijdrage te leveren aan een rechtvaardige internationale omgeving waarin duurzame ontwikkeling, veiligheid, welvaart en welzijn worden gewaarborgd en waarin armoede wordt uitgebannen. Op tal van terreinen is vooruitgang geboekt bij het bereiken van dit doel. Met een actieve opstelling laat Nederland in de internationale arena van zich horen.

Het nieuwe jaar begon met de gevolgen van de verwoestende tsunami in Azië. Ook Nederland rouwde om de slachtoffers en zette zich in voor de wederopbouw van getroffen gebieden. Naast grote natuurrampen zorgden ook terroristische aanslagen in het buitenland voor een grote vraag van Nederlanders naar consulaire bijstand.

Het voorjaar en de zomer stonden in het teken van het referendum voor de Europese Grondwet. De duidelijke boodschap van de Nederlandse bevolking heeft de regering, die voorstander was van een Europese Grondwet, ter harte genomen. De regering was daarom extra gemotiveerd om zich in zetten voor een eerlijkere verdeling van de Europese lasten over de lidstaten. De onderhandelingen verliepen succesvol en Nederland mag tevreden zijn met het resultaat.

In het najaar waren er de VN-top en de Doha ronde. Bij de VN-top werden betekenisvolle stappen gezet, onder meer ten aanzien van de millennium ontwikkelingsdoelen en de oprichting van de Vredesopbouwcommissie, maar de resultaten bleven achter bij de Nederlandse ambities. De Doha ontwikkelingsagenda is in december veiliggesteld in Hong Kong. Voor de liberalisering van de wereldhandel ten behoeve van ontwikkelingslanden is desalniettemin minder bereikt dan Nederland ambieert. Om een beter inzicht te krijgen in de effecten van de Nederlandse inzet van mensen en middelen voor ontwikkelingssamenwerking werd voor het eerst een resultatenrapportage opgesteld.

Met het bijwonen van de onafhankelijkheidsviering in Indonesië gaf Nederland aan een nieuw hoofdstuk te willen inslaan in de relatie. Dit gebaar is bijzonder gewaardeerd in Jakarta en biedt een basis voor verdere intensivering van de betrekkingen.

Een geïntegreerd buitenlandbeleid

Nederland voerde in 2005 een actief en effectief buitenlandbeleid waarin de verschillende terreinen van buitenlandpolitiek in hun onderlinge samenhang werden benaderd. Vraagstukken op het gebied van vrede en veiligheid, goed bestuur en mensenrechten, handel, armoede, milieu en migratie zijn immers nauw met elkaar verbonden.

Vrede en stabiliteit

Nederland bemiddelde in conflicten in Sudan, de Democratische Republiek Congo, Burundi, Noord Uganda en Ethiopië en Eritrea. Het begin van 2005 werd gemarkeerd door de ondertekening van het vredesakkoord tussen Noord en Zuid Sudan. In Burundi werden na een jarenlange

burgeroorlog vreedzame verkiezingen gehouden, waarmee een succesvol einde kwam aan het transitieproces. Uit het Stabiliteitsfonds konden tal van activiteiten worden uitgevoerd op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling. De samenwerking met Defensie is in dit kader verder versterkt.

Crisisbeheersingsoperaties vormen een goed voorbeeld van de gecombineerde inzet van instrumenten. Er was sprake van een substantiële inzet in Afghanistan. Het *Provincial Reconstruction Team* in Baghlan, een bijdrage aan de beveiliging van de succesvolle verkiezingen en deelname aan operatie *Enduring Freedom*. Naast de militaire inzet is Nederland nauw betrokken bij de wederopbouw met de inzet van politieke instrumenten en ontwikkelings-samenwerkingsmiddelen, voorbeelden daarvan zijn de bijdragen aan het *Afghanistan Reconstruction Trust Fund* en de ondersteuning van initiatieven op het terrein van *transitional justice* waarmee een oplossing gezocht wordt voor de verwerking van het gewelddadige verleden.

Ook in andere gebieden zoals Bosnië, Irak, Sudan en Congo was sprake van Nederlandse militaire inzet voor lopende operaties. Daarnaast nam Nederland deel aan of ondersteunde het uiteenlopende civiele missies, veelal in het kader van het Europees Veiligheids en Defensie Beleid. Dit gebeurde in gebieden als de Balkan, Afrika, Georgië, Palestijnse gebieden, Irak, Afghanistan en Atjeh. Laatstgenoemde missie betrof een EU-missie onder leiding van de Nederlander Feith die zeer instrumenteel is geweest in de uitvoering van het vredesakkoord tussen de Indonesische regering en de Beweging Vrij Atjeh (GAM). Militaire bijstand is verleend bij humanitaire crises als de orkaan Katrina (VS) en de aardbeving in Noord-Pakistan (noodhospitaal).

Desastreuze gevolgen van natuurrampen maar ook conflicten vinden niet zelden hun ontstaan in vernietiging van ecosystemen en degradatie van milieu. Vooral in de armste landen worden conflicten veroorzaakt door uitputting van natuurlijke hulpbronnen, gebrek aan duidelijkheid over eigendomsrechten en illegale handel in hout en mineralen. In kader van conflictpreventie, crisisbeheersing, en post-conflict wederopbouw wordt aandacht geschonken aan duurzame ecologische veiligheid met inzet van gecombineerde instrumenten. Het onderwerp grotere stabiliteit en stabiliteit door strijd tegen milieudegradatie en vernietiging van ecosystemen is daarom als nieuwe operationele doelstelling van het Nederlandse buitenlandbeleid aan de memorie van toelichting voor 2006 toegevoegd.

Handel, ontwikkeling en coherentie

Als aanjager en bruggenbouwer in de wereldomvattende strijd tegen de armoede zette Nederland zich het afgelopen jaar in voor positieve resultaten op grote conferenties als de VN-top en de Doha ronde. Het was een jaar waarin ambitie werd getoond en afspraken werden gemaakt. De *Doha Development Agenda* werd eind december veilig gesteld met de Ministeriële Verklaring van Hong Kong. Voor een definitief akkoord met een substantiële ontwikkelingsdimensie moeten echter nog vele obstakels worden overwonnen. De meeste knelpunten, ten aanzien van markttoegang voor landbouw- en industrieproducten, en afspraken rondom handelsversturende landbouwsubsidies zijn doorgeschoven naar verdere onderhandelingen in 2006. De Nederlandse aanpak op het gebied van OS-beleidscoherentie wordt inmiddels internationaal als *good practice* aangemerkt. Naar aanleiding van de notitie *Aan Elkaar Verplicht* is de samenwerking met andere departementen, vooral met Economische Zaken, LNV en VROM sterk geïntensiveerd rond de belangrijkste coherentiedossiers. Voorstellen voor nieuw EU-beleid worden nu in interdepartementaal overleg systematisch bekeken op effecten op ontwikke-

lingslanden. Ook in de EU is in vervolg op de informele OS-Raad onder Nederlands voorzitterschap een aparte mededeling over OS-beleidscoherentie gepresenteerd.

Energiebeleid

De internationale zekerstelling van energietoevoer heeft toenemende geopolitieke gevolgen en staat hoog op de agenda van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zowel een structurele toename in de vraag naar energie, met name vanuit China en India, als incidentele productiebeperkingen zoals door de tropische orkanen in de Verenigde Staten, drijven de olieprijs sterk op en hebben het belang van beleid ten aanzien van de geopolitieke dimensie van energievoorziening alleen maar verder aangevoeld. Dit toegenomen belang werd onder andere weergegeven in een nieuwe operationele doelstelling voor de Memorie van Toelichting 2006. In nauwe afstemming met het ministerie van Economische Zaken en andere departementen is een start gemaakt met het formuleren van beleid, gericht op de geopolitieke aspecten van de nationale en Europese energievoorziening. Daarnaast zijn de ambassades in 2005 veel intensiever gaan rapporteren over energiebeleid en zijn via bilaterale, multilaterale en Europese kanalen de relaties met de voor de Nederlandse en Europese energievoorziening prioritaire landen versterkt.

Mensenrechten

Om de mensenrechten te beschermen en te bevorderen kaart Nederland misstanden bilateraal en via internationale organisaties aan en zet het zich in voor normstelling. De regering besteedde naar aanleiding van het amendement Karimi/Van Baalen (29 800 V, nr. 14) bijzondere aandacht aan de bevordering van mediapluriformiteit in Iran. Ook in de samenwerking met ontwikkelingslanden is aandacht besteed aan de bevordering van mensenrechten. Zo werden in 35 landen mensenrechtenprojecten gefinancierd. De mensenrechtenambassadeur bracht onder andere bezoeken aan China, Turkmenistan, Turkije, Jemen, Pakistan, Afghanistan en de VS. In EU-verband, waar traditioneel veel aandacht uitgaat naar de afschaffing van de doodstraf, het tegengaan van marteling, en de bescherming van de vrijheid van meningsuiting, werd afgelopen jaar speciaal gekeken naar de bescherming van mensenrechtenactivisten. Nederland droeg intensief bij aan deze actieve EU-opstelling. Binnen de Verenigde Naties maakte Nederland zich het afgelopen jaar sterk voor de instelling van een Mensenrechtenraad, waartoe regeringsleiders gedurende de VN-top van 14 tot 16 september 2005 besloten. Over de invulling van dit instrument bleek vervolgens echter grote verdeeldheid te bestaan.

Vrouwenrechten worden nog overal ter wereld geschonden. Nederland zet zich in voor de bescherming van vrouwen in conflict gebieden door ondersteuning van gespecialiseerde organisaties. Mede dankzij Nederlandse bijdrage heeft de WHO een studie uitgevoerd over huiselijk geweld tegen vrouwen en DAW een wereldwijde studie naar geweld tegen vrouwen. Daarnaast worden organisaties die zich richten op bevordering en uitvoering van reproductieve rechten en gezondheid gefinancierd en via de bilaterale samenwerking vele lokale organisaties die zich sterk maken voor vrouwenrechten.

Verenigde Naties

Nederland heeft belang bij een goed functionerend en effectief multilateraal systeem. De ingrijpende hervormingsvoorstellen, die Secretaris-Generaal Annan ter voorbereiding van de VN-top van afgelopen jaar presenteerde, werkten daar naar toe. Het resultaat van de top, hoewel minder dan de Nederlandse ambities en de inzet van de Secretaris-Generaal, geeft op een aantal essentiële punten richting aan sterkere multilaterale samenwerking en hervorming van de VN. Zo werd naast de eerder genoemde Mensenrechtenraad een *Peacebuilding Commission* ingesteld, die landen moet helpen in de overgangsfase van een conflictsituatie naar herstel van de stabiliteit en wederopbouw en werd erkend dat de internationale gemeenschap in actie moet komen in gevallen van genocide, oorlogsmisdrijven, etnische zuivering en misdrijven tegen de menselijkheid, de zogenaamde *responsibility to protect*. Tijdens de top werden wereldwijde afspraken gemaakt voor een effectievere en efficiëntere aanpak van armoedebestrijding, bevordering van democratie en internationale rechtsorde. Tevens zijn duidelijke aanzetten gegeven tot stroomlijning van het VN-ontwikkelingssysteem, het behalen van de millennium ontwikkelingsdoelen en werd de VN-doelstelling om 0,7% van het BNP aan ontwikkelingssamenwerking te besteden herbevestigd. Veel besluiten van de VN-top behoeven nadere uitwerking. De onderhandelingen hierover in de herfstzitting van de Algemene Vergadering verliepen stroef vanwege een groeiende noord-zuidtegenstelling en het wegebben van het politieke momentum van de top. De uitvoering zal nog de nodige voeten in de aarde hebben. Nederland heeft zich voorts beijverd – samen met twaalf gelijkgezinde landen – om ideeën uit te werken ten behoeve van radicale hervormingen van de VN-organisaties. Het door de Secretaris-Generaal van de VN benoemde *High Level Panel* zal deze ideeën bestuderen en hierover nadere aanbevelingen doen.

NAVO

Het transformatieproces van de NAVO kreeg in 2005 verder vorm. Met de *Comprehensive Political Guidance* werd de al bestaande praktijk vastgelegd dat het bondgenootschap, naast traditionele taken als collectieve zelfverdediging en crisisbeheersing, ook een rol kan spelen bij stabilisatie, bij de hervorming van de veiligheidssector, wederopbouw en humanitaire operaties. Daarbij dient sprake te zijn van nauwe afstemming met andere internationale organisaties die op die terreinen werkzaam zijn, zoals de EU en de VN, maar ook met regionale organisaties als de Afrikaanse Unie en, in voorkomend geval, niet gouvernementele organisaties (NGO's). Nederland heeft zich sterk ingezet voor het NAVO-streven naar een verhoogde inzetbaarheid van de strijdkrachten van de bondgenoten en een eerlijke lastenverdeling binnen de alliantie. De mede door ons land gedragen discussie over de ontwikkeling van een transparant systeem om die inzetbaarheid te kunnen meten is echter nog niet afgerond. In de samenwerking tussen de NAVO en de EU werd vooruitgang geboekt, maar verdere verbetering is wenselijk.

Terrorisme

De strijd tegen terrorisme vergt naast een nationale aanpak ook een intensieve internationale samenwerking. In VN-verband heeft Nederland via *United Nations Organisation on Drugs and Crime* (UNODC) steun verleend aan derde landen bij de implementatie van de relevante VN-verdragen tegen terrorisme. In EU-kader maakte Nederland zich in 2005 sterk voor een efficiënte implementatie van het EU-actieplan en het

onder Nederlands voorzitterschap tot stand gekomen Haags Programma. Dit programma ziet op maatregelen ter versterking van de samenwerking over de hele linie van Justitie en Binnenlandse Zaken. In 2005 is veel op dat terrein bereikt. Na de bomaanslagen in Londen in juli 2005 is het proces versneld. De Europese Raad van december 2005 heeft een contra-terrorisestrategie aangenomen en een actieplan om de factoren aan te pakken die bijdragen tot radicalisering en rekrutering voor terroristische activiteiten. Naast de nadruk op interne maatregelen heeft Nederland ook steeds het belang benadrukt van de externe aspecten van het EU anti-terrorismebeleid. In het kader van de versterking van antiterrorisme-capaciteit in derde landen zijn voorbereidingen getroffen voor samenwerking met Marokko en Algerije.

Non-proliferatie

Ook in 2005 zette Nederland zich in voor bevordering van non-proliferatie. De Nederlandse inspanningen ten spijt kwam het traditionele bouwwerk van non-proliferatie en ontwapeningsverdragen verder onder druk te liggen met de mislukking van de toetsingsconferentie van het non-proliferatieverdrag. Ook de discussie over internationale controle op de splijtstofcyclus verliep moeizaam vanwege internationale verschillen van inzicht en het ontbreken van een werkelijk multilateraal onderhandelingsforum. Wel was sprake van voorzichtig positieve ontwikkelingen ten aanzien van nieuwe initiatieven zoals betere implementatie van de EU non-proliferatiestrategie en verbeterde internationale samenwerking bij interdictie van illegale transporten. De Iraanse nucleaire ambities hielden de internationale gemoederen in 2005 sterk bezig. Als lid van de IAEA-bestuursraad heeft Nederland bijgedragen aan de totstandbrenging van een resolutie die de diplomatieke druk op Iran opvoerde.

Een slagvaardige Europese Unie

Het referendum

Het werk aan een slagvaardige Europese Unie kreeg een andere richting dan voorzien, doordat een meerderheid van de Nederlandse bevolking «nee» stemde bij het referendum over het Grondwettelijk Verdrag op 1 juni 2005. De regering zette zich na het referendum in om de bezinningsperiode vorm te geven. Aanvankelijk vooral door de aanzet tot een nieuwe Europa-visie en de opzet van een brede maatschappelijke discussie over de toekomst van de EU; later door nader gestalte te geven aan de eigenstandige rol van de regering in de bezinningsperiode en de politisering van het Europa-debat. In dat kader leverde BZ een belangrijke bijdrage aan de succesvol verlopen subsidiariteitsconferentie in november jl. en aan de inhoudelijke opzet van publieksonderzoeken.

Financiële perspectieven

Tijdens de Europese Raad van december werd een belangrijk resultaat geboekt met betrekking tot de Financiële Perspectieven 2007–2013, waar de Europese Raad eerder in juni 2005 geen akkoord bereikte. Hiermee realiseerde Nederland een aantal ambitieuze doelstellingen. Nederland bedong een specifieke korting op de afdrachten aan de EU van gemiddeld EUR 1 mld per jaar, waardoor Nederland vanaf 2007 geen excessieve betaler meer is. Een uitgavenplafond van 1,045% van het bruto nationaal inkomen van de EU moet de uitgaven beheersbaar houden. Aan dit positieve resultaat gingen intensieve diplomatieke inspanningen vooraf. Andere resultaten in 2005, die mede door Nederlandse inzet werden behaald, waren een effectievere implementatie van de Lissabon-strategie met meer nadruk op economische groei en werkgelegenheid en goede

vorderingen bij de totstandkoming van de Europese ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid.

Uitbreiding

Wat betreft de uitbreiding van de Unie werd een aantal stappen gezet. Het toetredingsverdrag met Bulgarije en Roemenië werd ondertekend en het ratificatieproces in Nederland werd in gang gezet. Nederland droeg in constructief-kritische zin bij aan de verdere voorbereidingen op het lidmaatschap van Bulgarije en Roemenië. Met Turkije en Kroatië werden de onderhandelingen geopend en aan Macedonië werd de status van kandidaat-lidstaat verleend. Ook op dit punt stelde Nederland zich constructief-kritisch op, teneinde te waarborgen dat de gemaakte afspraken zowel door de EU als de betrokken landen worden nagekomen.

Een samenhangend beleid ten aanzien van regio's en landen

Azië

In de nasleep van de tsunami verleende Nederland onmiddellijk noodhulp in Sri Lanka en Atjeh. Het Rampen Identificatie Team verleende technische assistentie aan Thailand. Vele slachtoffers, waaronder alle Nederlandse, konden hierdoor worden geïdentificeerd. Dankzij de noodhulp en wederopbouw hulp aan Sri Lanka en Atjeh konden delen van de zwaarst getroffen groepen van de bevolking weer een nieuw begin maken. Het bezoek van de minister van Buitenlandse Zaken aan Indonesië tijdens de zestigjarige herdenking van de onafhankelijkheidsverklaring, heeft een nieuw hoofdstuk ingeluid in de onderlinge betrekkingen. Daarbij ligt de focus op economische en juridische hervormingen, alsmede hervorming en modernisering van de veiligheidssector, teneinde bij te dragen aan een stabiel politiek, veiligheids- en investeringsklimaat.

Atlantische samenwerking

Ook in 2005 heeft Nederland zich ingezet voor goede transatlantische samenwerking. De betrekkingen tussen de VS en Europa kregen een impuls tijdens het bezoek van president Bush aan Brussel, vlak na de inauguratie voor zijn tweede termijn, en zijn reis naar Europa voor de herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog. Bij die gelegenheid bezocht hij ook Nederland. De frequente contacten tussen Nederland en de VS werden ook aangegrepen om zaken waar Nederland kritisch tegenover staat, zoals de behandeling van gevangenen in *Guantánamo Bay*, te bespreken. Op het terrein van Aids en een aantal Afrikaanse conflicten wordt intensief met de VS samengewerkt.

Afghanistan

De Nederlandse inspanningen, zowel bilateraal als multilateraal, hebben eraan bijgedragen dat goede voortgang is geboekt bij het streven naar stabilisering van Afghanistan. Met internationale hulp is via een nieuwe grondwet, een democratisch gekozen president en een democratisch gekozen parlement de basis voor een nieuw Afghanistan gelegd. Mede dankzij Nederlandse hulp vordert de opzet van een centraal overheidsapparaat gestaag en zijn de eerste resultaten van de wederopbouw zichtbaar. Nederland zal zich ook in de komende jaren blijven inzetten voor stabiliteit en wederopbouw in Afghanistan. De voorbereidingen voor het uitzenden van een Nederlands *Provincial Reconstruction Team* naar de zuidelijke provincie Uruzgan zijn inmiddels gestart.

Irak

Met een nieuwe grondwet en verkiezingen werd verder gegaan met het politieke transitieproces in Irak. De regering die zal worden gevormd zal de eerste zijn die opereert met een mandaat verkregen op basis van een grondwet die democratisch tot stand werd gebracht. Nederland beëindigde in 2005 zijn deelname aan de multinationale troepenmacht in Irak, maar bleef betrokken bij de wederopbouw van Irak door deelname aan de NAVO-trainingsmis­sie en EU-kadertrainingen in de judiciële sector.

Afrika

Nederland bemiddelde in conflicten in Sudan, de Democratische Republiek Congo, Burundi, Noord Uganda en Ethiopië en Eritrea. In Burundi vonden democratische verkiezingen plaats en werd een nieuwe regering geïnstalleerd. Hiermee is de transitiefase afgerond en begint de fase van wederopbouw. Nederland heeft in het politieke proces een zeer actieve rol gespeeld, waarbij zowel steun werd verleend aan integratie van rebellen in het leger, ontwapening en demobilisatie van ex-strijders, versterking van de politie en de organisatie van de verkiezingen, alsook gesprekken tussen de Burundese regering en de laatste nog strijdende rebellenbeweging FNL werden gefaciliteerd. Ook in de Democratische Republiek Congo ondersteunde Nederland het verkiezingsproces, politiehervorming, militaire integratie en demobilisatie. Hoewel het referendum betreffende de nieuwe grondwet in december 2005 goed verliep en de weg open ligt voor verkiezingen in de eerste helft van 2006, is het succesvol afronden van de transitie allerm minst gegarandeerd. In de Hoorn van Afrika was sprake van gestage voortgang van het vredesproces tussen Noord en Zuid Sudan. Het geweld in de provincie Darfur hield aan en vormde een permanente bedreiging voor de stabiliteit. Nederland was ook in 2005 een belangrijke speler in de donorgroep die zich inzet voor de wederopbouw van Sudan en de vredesonderhandelingen tussen de rebellen in Darfur en de Sudanese regering.

Het vredesproces tussen Ethiopië en Eritrea stagneerde nadat Ethiopië weigerde de uitspraak van de onafhankelijke grenscommissie uit te voeren.

Langdurige betrokkenheid van Nederland bij Tanzania begint zijn vruchten af te werpen. Ook de samenwerking met Mozambique leidt tot goede resultaten. Ontwikkelingen in ander partnerlanden vroegen om een kritische dialoog, bilateraal of in Europese Unie-verband. Vanwege de verslechtering van het politieke klimaat is in 2005 besloten tot het korten van de begrotingssteun voor Uganda met 6 miljoen euro ten gunste van humanitaire hulp voor het noorden van het land. In de G8 werden belangrijke afspraken gemaakt rondom schuldkwijtschelding ten gunste van landen die hiermee middelen konden vrijmaken voor armoedebestrijding. Een van de landen die hiervoor in aanmerking kwam was Nigeria. Nederland was kritisch over deze kwijtschelding in verband met de olie-inkomsten waar het land over beschikt. Mede onder Nederlandse druk is één derde van de toegezegde schuldverlichting afhankelijk gemaakt van een IMF-beoordeling. Na deze extra garanties ging Nederland uiteindelijk akkoord. De schuldenproblematiek stond overigens een succesvol bezoek aan Nigeria van de minister-president en de minister voor ontwikkelings-samenwerking niet in de weg. Ten aanzien van de schuldkwijtschelding van 100% voor een groot aantal arme landen heeft Nederland zich met succes ingezet voor een verantwoorde aanpak en voldoende garanties voor de bestrijding van armoede en financiële houdbaarheid van de internationale financiële instellingen.

Midden-Oosten en Noord-Afrika

Nederland en de EU ondersteunden het Midden-Oosten vredesproces, onder andere door bijdragen aan de presidentsverkiezingen en ondersteuning bij de hervorming van het veiligheidsapparaat in de Palestijnse Gebieden. De Israëliëse terugtrekking uit de Gazastrook was een positieve ontwikkeling, evenals de constructieve rol van president Abbas. De EU en het Kwartet konden evenwel geen volledige hervatting van uitvoering van de Roadmap-verplichtingen door Israël en de Palestijnen bewerkstelligen.

De bilaterale relaties tussen de EU en de verschillende landen in het Middellandse Zeegebied zijn verder geïntensiveerd met actieplannen onder het Europees nabuurschapsbeleid.

Latijns-Amerika

In Latijns-Amerika traden bij verkiezingen verschuivingen op naar de linkerkant van het politieke spectrum, zonder dat overigens sprake is van een homogene beweging. Vanwege de ligging van delen van het Koninkrijk in de regio is dit ook voor Nederland van belang, waarbij ingezet wordt op samenwerking met de EU en de VS. Intensieve betrokkenheid was er bij het debat over de nieuwe staatkundige structuur voor de Nederlandse Antillen, dat ook door buurlanden als Venezuela aandachtig wordt gevolgd. Door de inzet van Nederland en depositaris Costa Rica is het minimaal benodigde aantal ratificaties bijna bereikt om de Regionale Maritieme Overeenkomst inzake de bestrijding van drugstransporten in de Caraïben in werking te doen treden. In de relatie met Suriname streeft Nederland naar een zakelijke en betrokken relatie op basis van overeenstemming over te bereiken doelen. Minister-President Balkenende onderstreepte de verbeterde relatie door zijn aanwezigheid in Paramaribo bij de viering van 30 jaar onafhankelijkheid van de Republiek Suriname op 25 november 2005.

Westelijke Balkan

De landen in de Westelijke Balkan maakten in 2005 verdere vooruitgang in het proces van aansluiting bij EU en NAVO. Voor de Nederlandse inzet is daarbij de regionale benadering, gebaseerd op het bevorderen van «*jobs and justice*» bepalend. Met Kroatië werden EU-toetredingsonderhandelingen geopend. Zo werden onderhandelingen geopend met Servië en Montenegro en met Bosnië-Herzegovina over het afsluiten van een Stabilisatie- en Associatie Overeenkomst. Het Nederlandse uitgangspunt blijft dat de landen in de regio zelf het tempo van toenadering tot EU en NAVO bepalen. Het raamwerk daarvoor vormen de gestelde voorwaarden, waaronder volledige samenwerking met het Joegoslaviëtribunaal. Op veiligheidsterrein nam Nederland onder meer deel aan de EU-geleide vredesmissie Althea in Bosnië-Herzegovina.

Rusland

President Poetin legde in november 2005 een staatsbezoek af aan Nederland, dat in het teken stond van de politieke, economische en culturele betrekkingen tussen Nederland en de Russische Federatie. Het bezoek resulteerde in de ondertekening van een nieuw gezamenlijk actieprogramma waarin bilaterale consultaties en samenwerking op politiek terrein en op het terrein van economie, handel en financiën zijn voorzien.

Op weg naar de 2015 – Millennium ontwikkelingsdoelstellingen (MDG's)

In het kader van het bereiken van de millenniumdoelstellingen heeft Nederland op verschillende terreinen vooruitgang geboekt door gezamen-

lijk met andere partners in te zetten op kwaliteit en resultaat van de hulpinspanningen.

Met het uitbrengen van de eerste resultatenrapportage werd inzicht gegeven in hetgeen met Nederlandse middelen voor ontwikkelingssamenwerking is bereikt. Zo valt bijvoorbeeld te lezen dat ruim 300 000 extra kinderen naar school gingen in Mali, dat overheidsloonlijsten in Jemen geschoond werden van 60 000 spookambtenaren en dat de watervervuiling in de leer- en textielindustrie in Pakistan werd verminderd ten gunste van 50 000 werknemers en 200 000 omwonenden. Tegelijkertijd laat de resultatenrapportage zien dat extra inspanningen nodig zijn om de millennium ontwikkelingsdoelen te behalen binnen het gestelde tijdschema.

De totstandkoming van de Parijs-verklaring is een mijlpaal voor de harmonisatie van hulpinspanningen. De verklaring zet in op minder versnippering, minder regelzucht van donoren en meer regie van de ontwikkelingslanden en biedt richtlijnen voor implementatie en toezicht. Nederland heeft, via de EU en via de gelijkgezinde groep Nordic+, bestaande uit de Scandinavische landen, het VK, Ierland en Nederland, veel initiatieven ondernomen om het ambitieniveau van de Parijs-verklaring te vergroten. Hierbij kon worden voortgebouwd op het werk dat tijdens het Nederlands EU voorzitterschap tot stand gekomen is.

Naast deze afspraken op het gebied van de effectiviteit en kwaliteit van de hulp is er een extra financiële impuls gegeven aan het bereiken van de millennium ontwikkelingsdoelen. Wereldwijd is de totale bijdrage aan ontwikkelingssamenwerking verhoogd: schaalvergroting was een terugkerend thema in 2005. Binnen de G8 werden afspraken gemaakt over schuldverlichting en op de VN-top werden afspraken rondom de naleving van de norm om 0,7% van het BNP aan ODA te besteden, opnieuw bekrachtigd.

Ontwikkelingssamenwerking is niet alleen een taak van overheden. Om duurzame ontwikkeling en daarmee een duurzame economische groei en werkgelegenheid in ontwikkelingslanden te bevorderen, is het afgelopen jaar dan ook hard gewerkt aan het bevorderen van de private sector en het opzetten van meer publiek-private partnerschappen. Zo zijn er de sectorale partnerschappen Agri ProFocus voor de duurzame versterking van agrarische producenten-organisaties en NFX ter versterking van de financiële sector in ontwikkelingslanden. Om hiv en aids te bestrijden is onder meer in Mozambique en Suriname samenwerking opgezet met lokale ondernemingen. Met VNO-NCW is overeengekomen dat per 1 januari 2006 het Nederlands Werkgevers Samenwerkingsprogramma (NWSP) van start gaat. Doel is om de capaciteit van ondernemersorganisaties in partnerlanden te versterken. Ook op het terrein van milieu en water zijn partnerschappen in ontwikkeling.

De internationale inspanningen voor het bereiken van het millennium ontwikkelingsdoel voor toegang tot basisonderwijs hebben de afgelopen twee jaar een grote vlucht genomen. Het mede op Nederlands initiatief opgezette *Fast Track Initiative*, waar donoren technische en financiële hulp geven en de partnerlanden zich committeren via een nationale inzet, is uitgegroeid tot het internationale mechanisme voor het bereiken van dit doel. Het belang van dit mechanisme wordt door velen, waaronder de G8, onderschreven. Inmiddels wordt het initiatief ondersteund door 25 donor-organisaties en worden 17 ontwikkelingslanden ondersteund. Dit initiatief zal de komende jaren nog verder uitgroeien.

Er is meer aandacht voor hiv/aids in de politieke dialoog en in instrumenten voor planning en implementatie van ontwikkelingsbeleid. In verschillende partnerlanden zijn indicaties voor betere bewustwording en gedragsverandering, bijvoorbeeld ten aanzien van het gebruik van condooms. Ook binnen de sector onderwijs is de aandacht voor hiv/aids toegenomen. Emancipatie-thema's hebben een belangrijke rol gespeeld in 2005. Zo is Nederland voorzitter van het gendernet van het ontwikkelingscomité van de OESO waarmee het onderwerp *gender* beter verankerd kan worden in ontwikkelingsbeleid. Tegelijkertijd bood de VN-resolutie 1325 een handvat aandacht om *gender* te integreren in (post-)conflictbeleid, wederopbouw en vredesoperaties.

Mede op basis van de vraag uit de betreffende landen heeft Nederland in 2005 bijgedragen aan activiteiten ter verbetering van het lokale ondernemingsklimaat in partnerlanden. Het betreft hierbij activiteiten als de versterking van de juridische sector in Uganda (rechtbanken voor commerciële geschillen), betere financiële dienstverlening in Tanzania (betere toegang tot financiële producten voor het midden- en kleinbedrijf) en verbetering van het economisch bestuur (landregistratieprogramma) in Bolivia.

Het belang van migratie voor armoedebestrijding en het behalen van de millennium ontwikkelingsdoelen wordt in toenemende mate onderkend. In Nederland richtte het ontwikkeling en migratiebeleid zich in 2005 ondermeer op: capaciteitsopbouw bij organisaties en overheden die betrokken zijn bij de regulering van migratiestromen en het tegengaan van illegale migratie, bescherming in de regio, arbeidsmigratie, (vrijwillige) terugkeer en de betrokkenheid van migranten bij het beleid. Zo werden in Kenia en Ghana projecten ondersteund gericht op capaciteitsopbouw voor migratiemanagement en is Nederland betrokken bij de voorbereiding van een EU pilot met een Regionaal Beschermingsprogramma in Tanzania.

Naast de Nederlandse inzet op het internationale toneel was er aandacht voor ontwikkelingssamenwerking in de nationale context. Met de verdere uitwerking van het nieuwe medefinancieringsstelsel wordt gewerkt aan complementariteit en samenwerking tussen het Nederlands maatschappelijk middenveld en het bilaterale kanaal.

Duurzame ontwikkeling

De activiteiten in het kader van duurzame ontwikkeling op basis van het Nederlandse actieprogramma Duurzame Daadkracht, werden voortgezet. In de interdepartementale task force duurzame ontwikkeling onder coördinatie van de Ambassadeur voor duurzame ontwikkeling, wordt hieraan indachtig het plan van uitvoering van de Top van Johannesburg (2002) gevolg gegeven. Bijzondere aandacht is uitgegaan naar de VN *Millennium Ecosystem Assessment*. De studie heeft op niet mis te verstane wijze aangetoond dat vele ecosystemen op aarde onder onaanvaardbare druk staan en dat krachtig en gezamenlijk optreden van de wereldgemeenschap dringend gewenst is. Op een aantal punten zal hiertoe bestaand beleid worden geïntensiveerd en zal de component veiligheid en stabiliteit verder worden uitgewerkt. De partnerschappen zijn in 2005 een platform gebleken voor constructieve dialoog tussen overheden en maatschappelijke actoren. Voor het uitwerken van duurzame ontwikkeling is een denk-kader ontwikkeld van waaruit zowel op het departement als op de ambassades rekening kan worden gehouden met beleidsinteracties tussen de drie pijlers van duurzame ontwikkeling. Via de meerjarenplannen van de

ambassades kon meer en duidelijker worden ingespeeld op duurzaamheid in de samenwerkingsrelatie.

Doeltreffende diplomatie

Nederland spreekt internationaal met één mond op basis van een verantwoorde afweging tussen verschillende belangen. Om dit te bereiken werkte het ministerie van Buitenlandse Zaken ook in 2005 samen met andere departementen, maatschappelijke groeperingen en het bedrijfsleven. De bestaande coördinatiestructuur heeft hierbij opnieuw zijn dienst bewezen. Zo coördineerde het ministerie de inbreng van Nederland in EU en VN-verband, en verzorgt het de interdepartementale afstemming voor onder meer het internationale milieu- en cultuurbeleid.

Het wereldwijde netwerk van Nederlandse vertegenwoordigingen voedt het ministerie van Buitenlandse Zaken en de overige departementen met informatie uit de hele wereld. Ter plaatse komen de vertegenwoordigingen op voor de belangen van Nederlandse bedrijven en burgers. Op een aantal ambassades worden tijdelijk of voor langere duur buitengewone werkzaamheden onder moeilijke omstandigheden verricht. Denk daarbij aan de medewerkers in Irak en Afghanistan en de medewerkers op de ambassades die betrokken waren bij de tsunami en bij de aardbeving in Pakistan. De ambassade in Ivoorkust werd het afgelopen jaar gesloten en in Kameroen en Qatar werden nieuwe ambassades geopend, ook heeft de ministerraad in juni 2005 besloten dat de ambassade in Namibië in juli 2006 de deuren zal sluiten.

Het aantal in het buitenland gedetineerde Nederlanders nam in 2005 verder toe en is inmiddels in absolute en relatieve termen groter dan dat van andere EU-landen. Om het draagvlak voor het beleidsterrein gedetineerdenbegeleiding te vergroten, zijn de betrekkingen met maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij consulaire hulp verstevigd en is meer aandacht besteed aan gedetineerdenbegeleiding in het buitenland. Daarbij werd voortgebouwd op de aanbevelingen van een rapport van de Algemene Rekenkamer over gedetineerdenbegeleiding.

Nederland hecht belang aan de vestiging van internationale organisaties op zijn grondgebied. De regering presenteerde het afgelopen jaar dan ook een aantal maatregelen om het vestigingsklimaat voor internationale organisaties te verbeteren. Naar aanleiding van het Interdepartementale Beleidsonderzoek «Verwerving en opvang internationale organisaties» heeft de regering een standpunt ingenomen over de voorwaarden waaronder internationale organisaties zich in Nederland kunnen vestigen.

b. Beleidsmatige conclusies ten aanzien van de beleidsprioriteiten

Voortgaande globalisering en toenemende snelheid van internationale communicatie stellen steeds hogere eisen aan internationale samenwerking. Nederland dient steeds sneller te kunnen inspelen op mondiale ontwikkelingen die elkaar vaak in hoog tempo opvolgen. De zeebeving in Azië, de aardbeving in Pakistan en de uitbraak van de vogelgriep maakten dit duidelijk. Met de instelling van een crisiscoördinator en een taskforce voor nieuwe dreigingen paste het ministerie van Buitenlandse Zaken zich aan deze nieuwe ontwikkelingen aan.

Met een goede afstemming tussen gelijkgezinden in EU-verband en daarbuiten kan Nederland stapsgewijs helpen de effectiviteit van internationale organisaties te verbeteren. Afspraken die het afgelopen jaar gemaakt zijn ter bevordering van vrede en veiligheid in de VN, over handelsliberalisering in de WTO en over de financiering van de Europese Unie vormen een stap in een voortdurend proces van internationale samenwerking.

De kritische opstelling van in Nederland gevestigde internationale organisaties ten aanzien van het vestigingsklimaat raakt direct aan het imago van Nederland in het buitenland, onder andere bij het aantrekken van bedrijven naar Nederland. Een gezamenlijke inspanning van het Rijk en de gemeenten is dan ook nodig om resterende knelpunten in de verbetering van het vestigingsklimaat op te lossen.

De uitslag van het referendum over het grondwettelijk verdrag maakte, nog meer dan voorheen, duidelijk dat het noodzakelijk is voldoende draagvlak bij de Nederlandse burger te vinden voor het proces van Europese integratie. Nederlanders stellen zich steeds kritischer op ten opzichte van Europa. Dit noopt de regering er toe zich richting de burger opener op te stellen en bij nieuwe voorstellen vanuit Brussel kritisch te beoordelen of Europese regelgeving noodzakelijk is of dat nationale regelgeving de voorkeur verdient. De regering zal het beginsel van subsidiariteit dan ook strikt toepassen.

Uit discussies binnen de Verenigde Naties werd duidelijk dat de Millenniumontwikkelingsdoelen nog steeds haalbaar zijn. Wat betreft het hervormingsproces van de Verenigde Naties zijn betekenisvolle vooruitgang gemaakt, maar de in 2005 geboekte resultaten bleven achter bij de Nederlandse ambities en de inzet van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Voortzetting van de inspanningen voor een effectievere en efficiëntere aanpak van armoedebestrijding, conflictpreventie en -oplossing en het voorkomen van een verdere degradatie van het milieu blijft geboden. Evenzo zal een succesvolle afronding van de Doha *Development Agenda* nog veel van de Nederlandse inzet vergen.

De doelstelling om respectievelijk 50 miljoen mensen aan zuiver drinkwater en sanitaire voorzieningen te helpen en 10 miljoen mensen aan zoveel mogelijk hernieuwbare energie vragen de komende jaren eveneens grote inzet.

Voorts brengen de zichtbare aanwijzingen over de eindigheid van fossiele brandstoffen het ministerie van Buitenlandse Zaken ertoe om zich de komende jaren, in nauwe samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken, intensiever bezig te houden met de geopolitieke aspecten van het thema energie. Conflictpreventie en internationale afstemming over voorzieningszekerheid zullen daarbij centraal staan.

5. BELEIDSARTIKELEN

BELEIDSARTIKEL 1: VERSTERKTE INTERNATIONALE RECHTSORDE EN EERBIEDIGING VAN MENSENRECHTEN

A. Algemene beleidsdoelstelling

Bevordering van de internationale rechtsorde, met specifieke aandacht voor bescherming van de rechten van de mens.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Versterkte internationale rechtsorde en mensenrechten (EUR1000)	Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil	
	2004	2005	2005	
Verplichtingen	88 825	56 487	55 502	985
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	87 843	80 460	75 443	5 017
1.1 Internationale rechtsorde	38 615	43 050	44 146	- 1 096
1.2 Mensenrechten	30 383	28 502	21 042	7 460
1.3 Internationale juridische instellingen	18 845	8 908	10 255	- 1 347

Financiële toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met circa EUR 1 miljoen gestegen. Deze verhoging wordt met name veroorzaakt door verplichtingen die zijn aangegaan voor mensenrechtenprogramma's en voor de nieuwbouw en verbouwing van het Vredespaleis. Vanwege lagere tijdelijke huisvestingskosten voor het Internationaal Strafhof is het verplichtingenbudget op dit onderdeel neerwaarts bijgesteld. Na een aanzienlijke verhoging eerder in het jaar ten behoeve van mensenrechtenprogramma's en voor de nieuwbouw en verbouwing van het Vredespaleis bleek uiteindelijk een relatief geringe verhoging nodig te zijn doordat de verplichtingen voor met name mensenrechten lager uitvielen dan verwacht.

Uitgaven

Artikel 1.1. Internationale rechtsorde

De onderuitputting van per saldo EUR 1,1 miljoen is met name het gevolg van lager uitgevallen kosten door een vertraging in de nieuwbouw van het Vredespaleis (EUR 2,9 miljoen). Daartegenover stond een hogere bijdrage van EUR 2,0 miljoen aan de VN voor onder andere extra veiligheidsmaatregelen voor personeel en gebouwen en nieuwe speciale politieke missies.

Artikel 1.2. Mensenrechten

De uitgaven op dit subartikel zijn met per saldo EUR 7,5 miljoen hoger uitgevallen. Dit is het gevolg van een verhoging van EUR 5,4 miljoen voor de Faciliteit Strategische Activiteiten Mensenrechten en Goed Bestuur (FSA) en de bijdrage aan het kantoor van de Hoge Commissaris voor de

Mensenrechten (OHCHR). Op dit subartikel heeft ook een verlaging van EUR 0,9 miljoen plaatsgevonden door een overheveling naar het partnershipprogramma van het *United Nations Development Programme* (UNDP) voor de uitvoering van het Action 2 programma.

Artikel 1.3 Internationale juridische instellingen

De onderuitputting op dit budget bedraagt EUR 1,3 miljoen. Dit komt doordat de facturen voor de tijdelijke huisvesting van het Internationaal Strafhof niet tijdig zijn ontvangen van de Rijksgebouwendienst. Voorts zijn de tijdelijke huisvestingskosten lager uitgevallen en is vertraging ontstaan in de voorbereiding van de selectie van de architect die zal adviseren bij de nieuwbouw van het Strafhof.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Een goed functionerende internationale rechtsorde	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Actieve Nederlandse bijdrage aan de discussie over VN-hervormingen, mede naar aanleiding van de voorstellen die de SGVN hierover naar verwachting in de loop van 2005 zal doen.	Ja
2. Bijdragen aan de totstandkoming van een effectiever multilateraal systeem.	Ja
3. Ontwikkeling van rechtsregels over onder meer het misdrijf «agressie» in het kader van het Statuut van het Internationaal Strafhof.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1 en 2: Zie hiervoor onder meer de Kamerbrief inzake het verslag van de VN-top van 14 tot 16 september 2005 (Kamerstuk 2005–2006, 26 150, nr. 34, Tweede Kamer).

Ad 3: De onderhandelingen over een definitie van het misdrijf agressie en over de voorwaarden waaronder het Internationaal Strafhof in de toekomst eventueel rechtsmacht kan uitoefenen terzake van dit misdrijf hebben vooralsnog geen concrete resultaten opgeleverd, al zijn wel aanzetten hiervoor gedaan. Tijdens een bijeenkomst in Princeton in juni 2005 van de speciale werkgroep agressie van de Vergadering van Staten die Partij zijn bij het Statuut van Rome is besloten de onderhandelingen te concentreren op drie onderwerpen: de te formuleren definitie van het misdrijf agressie, de toepasselijkheid van algemene beginselen van strafrecht op het misdrijf agressie en de voorwaarden voor uitoefening van rechtsmacht door het Strafhof. De inzet is de onderhandelingen in 2008 af te ronden, één jaar voor de Herzieningsconferentie van het Statuut van Rome.

Beleidsprestaties 2005

1. Concrete verbeteringen op het gebied van de effectiviteit van de multilaterale mensenrechtenfora;	Nee
2. Implementatie binnen de EU van enkele in 2004 aangenomen EU-GBVB-richtlijnen, met name die inzake kinderen en gewapend conflict en mensenrechtenactivisten;	Gedeeltelijk
3. Beter functioneren van regionale mensenrechtenmechanismen, met als specifieke inzet het volledig operationeel zijn van het Afrikaanse Hof voor de Mensenrechten in 2005;	Nee
4. Concrete vooruitgang in de dialoog met de Arabische wereld, met name op het gebied van de ondersteuning van mensenrechtenorganisaties in de regio;	Gedeeltelijk
5. Beter integratie van mensenrechten in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid, zoals aangekondigd in de notitie <i>Aan Elkaar Verplicht</i> (AEV).	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1: Onderhandelingen over de oprichting van een mensenrechtenraad ter vervanging van de mensenrechtencommissie hebben nog geen resultaat opgeleverd. Nederland heeft zich in 2005 intensief ingespannen voor de oprichting van een permanente raad als hoofddorgaan van de VN, die in staat is om urgente mensenrechtensituaties te behandelen. In de loop van het jaar bleek de status van hoofddorgaan niet haalbaar. Het is nog de vraag of er in 2006 een in andere opzichten bevredigend resultaat kan worden bereikt gezien de harde opstelling van de groep van Niet-gebonden Landen (NAM) en de G77.

Ad 2: De implementatie van de richtlijnen inzake mensenrechtenactivisten is naar tevredenheid verlopen. De uitvoering van het actieplan *Kinderen en gewapend conflict* dat eind 2004 door de Raad werd bekrachtigd, heeft geleid tot demarches in een aantal prioriteitslanden en geïntensiverde inzet van de Speciale Vertegenwoordiger van Solana voor dit onderwerp. De overige actiepunten zijn echter niet opgenomen door opeenvolgende voorzitterschappen, waardoor de in het actieplan beoogde geïntegreerde aanpak slechts gedeeltelijk van de grond is gekomen.

Ad 3: De Afrikaanse Unie (AU) heeft ruim een jaar geleden besloten om het Afrikaanse Hof voor de Mensenrechten te incorporeren in het AU-Hof van Justitie. Er is nu binnen de AU een patstelling tussen de voorstanders van een apart Hof en voorstanders van incorporatie.

Ad 4: De dialoog met de Arabische wereld is een zaak van lange adem. In 2005 is wel vooruitgang geboekt. Zo nam de Euromed-top van eind november 2005 een vijfjarig werkplan aan waarin nadrukkelijk aandacht wordt geschonken aan mensenrechten en de positie van non-gouvernementele organisaties. Voorts droeg Nederland in 2005 EUR 1 miljoen bij aan de *Foundation for the Future*, bestemd voor de versterking van het maatschappelijk middenveld in de Golfregio. Tot slot maakte een aantal ambassades in de regio gebruik van de middelen uit de strategische faciliteit mensenrechten ter ondersteuning van projecten.

Ad 5: In 2005 is een begin gemaakt met implementatie van de mensenrechtenbenadering. Er werden vijf pilot-missies uitgevoerd naar Guatemala, Jemen, Colombia, Tanzania en Pakistan. Daarnaast heeft de

mensenrechtenambassadeur de mensenrechtenbenadering besproken in Ethiopië. In OESO-DAC verband is contact gelegd met donoren over de invulling en uitvoering van de mensenrechtenbenadering.

De voor 2005 voorziene evaluatie «Mensenrechtenbeleid» zal in 2006 worden afgerond.

Operationele doelstelling 3 Goed functionerende internationale juridische instellingen in Den Haag (juridische hoofdstad)	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Afronding en goedkeuring door het parlement van de zetelovereenkomsten tussen Nederland en de organisaties Eurojust en het Internationaal Strafhof; de overeenkomsten zullen garanties bieden voor het onafhankelijk functioneren van de organisaties in Nederland en tevens de privileges en immuniteiten van de organisaties en hun stafleden regelen;	Gedeeltelijk
2. Goedkeuring door het parlement van de multilaterale overeenkomst die de privileges van het Internationaal Strafhof wereldwijd vastlegt;	Nee
3. Verdere uitbreiding van het aantal lidstaten bij het Statuut van Rome, teneinde de universaliteit van het Internationaal Strafhof te bevorderen;	Ja
4. Besluitvorming over de definitieve locatie van Eurojust, vaststelling van de definitieve ontwerp-nieuwbouw Europol en vaststelling van het programma van eisen voor het Internationaal Strafhof;	Gedeeltelijk
5. Betere beveiliging van het Vredespaleis, waar het Permanente Hof van Arbitrage en het Internationaal Gerechtshof zijn gevestigd;	Ja
6. Opzet van een samenhangend systeem, in samenwerking met de internationale juridische instellingen, wetenschappelijke wereld en de gemeente Den Haag, voor de verbreiding en ontsluiting van juridische kennis in het kader van «Den Haag, stad van vrede en recht», opdat wereldwijd kennis kan worden genomen van deze internationale rechtsregels en rechtspraak.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1: In december 2005 heeft de Raad van Eurojust ingestemd met de tekst van de zetelovereenkomst. In januari 2006 zal de zetelovereenkomst aan de ministerraad worden voorgelegd, waarna tot ondertekening kan worden overgegaan. De onderhandelingen over de zetelovereenkomst van het Internationaal Strafhof zijn nog niet afgerond. Enkele complexe onderwerpen staan nog op de agenda, waarvan de tekst van een meest-begunstigingsclausule en de hiermee samenhangende privileges de belangrijkste is.

Ad 2: De multilaterale overeenkomst betreffende Privileges en Immunititeiten werd reeds in 2003 door Nederland ondertekend. De overeenkomst zal tegelijkertijd met het bilaterale zetelverdrag tussen Nederland en het Internationaal Strafhof worden voorgelegd aan het parlement, wanneer de Assemblee van Statenpartijen dit verdrag heeft goedgekeurd.

Ad 3: In 2005 hebben Kenia, de Dominicaanse Republiek en Mexico het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof geratificeerd. Mexico was het honderdste land dat het Statuut ratificeerde.

Ad 4: Er is nog geen besluit genomen over de definitieve locatie van Eurojust. Wel is een besluit genomen over de definitieve ontwerp-nieuwbouw Europol. Het programma van eisen voor het Internationaal Strafhof is in februari 2005 vastgesteld.

Ad 6: Er zijn verschillende activiteiten ondernomen die hebben bijgedragen aan verbreiding en ontsluiting van in Den Haag aanwezige juridische kennis. Zo is het ministerie van Buitenlandse Zaken betrokken geweest bij de ontwikkeling van plannen op initiatief van de gemeente Den Haag om tot de oprichting te komen van een *Centre of World Legal Heritage*, waarin onder andere de archieven van het Joegoslavië Tribunaal in de toekomst bewaard zouden moeten worden. Ook participeert het ministerie in het *The Hague Forum for Judicial Expertise*, een samenwerkingsverband dat op 1 december 2005 officieel is gestart. Het Forum organiseert korte opleidingen voor onder meer nationale rechters, aanklagers en politiefunctionarissen op het gebied van internationaal strafrecht, internationaal privaatrecht en arbitrage. In 2005 zijn onder meer modules gehouden voor rechters uit Latijns-Amerika, Afghanistan en het Midden-Oosten. Ook is financieel en inhoudelijk bijgedragen aan *Joint Conference* van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht en de *American Society of International Law*, van 30 juni tot 2 juli in Den Haag.

BELEIDSARTIKEL 2: GROTERE VEILIGHEID EN STABILITEIT, EFFECTIEVE HUMANITAIRE HULPVERLENING EN GOED BESTUUR

A. Algemene beleidsdoelstelling

Bevordering van de nationale, regionale en mondiale veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en bevordering van goed bestuur.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 2 Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur (EUR1000)	Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil	
	2004	2005	2005	
Verplichtingen	589 168	910 955	517 855	393 100
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	545 208	744 939	525 938	219 001
2.1 Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	14 537	11 829	18 878	- 7 049
2.2 Bestrijding internationaal terrorisme	0	0	0	0
2.3 Non-proliferatie en ontwapening	8 017	8 170	8 231	- 61
2.4 Conventionele wapenbeheersing	0	0	0	0
2.5 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	92 176	284 999	151 234	133 765
2.6 Humanitaire hulpverlening	253 977	313 746	186 185	127 561
2.7 Goed bestuur	176 501	126 195	161 410	- 35 215
Ontvangsten	135	1 653	256	1 397
2.10 Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	135	0	135	- 135
2.70 Humanitaire hulpverlening	0	1 653	121	1 532

Financiële toelichting

Verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met ruim EUR 393 miljoen toegenomen. Deze verhoging wordt met name veroorzaakt door het aangaan van verplichtingen voor wederopbouw en humanitaire hulpverlening die in 2005 en 2006 tot uitgaven leiden. Voor een verklaring van de realisatie wordt verwezen naar de toelichting op de kasmutaties bij de subartikelen 2.5. en 2.6.

Uitgaven

Artikel 2.1 Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid

De onderuitputting op de uitgaven van EUR 7 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door een vertraging in de nieuwbouw van het NAVO hoofdkwartier en temporisatie van de betaling van de contributie voor 2004 en 2005 aan de NAVO en de WEU.

Artikel 2.5 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing

De verhoging van het budget op dit subartikel is grotendeels ingezet voor wederopbouw in de door de tsunami getroffen gebieden. Tevens is het budget voor wederopbouw in Sudan verhoogd en is een extra bijdrage geleverd aan de *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA) voor wederopbouw in de Palestijnse

gebieden. Het wederopbouwbudget voor Afghanistan is overgeheveld uit artikel 4 naar dit subartikel. Het artikel is verlaagd als gevolg van een kasschuif van 2005 naar 2006 en 2007 van het demobilisatieprogramma Grote Meren binnen het Stabiliteitsfonds.

Artikel 2.6 Humanitaire hulpverlening

De meeruitgaven op dit subartikel zijn het gevolg van een structurele ophoging van het noodhulpbudget en een incidentele ophoging van de uitgaven voor de door de tsunami getroffen gebieden. Tevens zijn incidenteel extra middelen beschikbaar gesteld voor voedselcrises in Afrika, noodhulp voor Pakistan na de aardbeving en voor Midden-Amerika in verband met de schade die is aangericht door de orkaan Stan. Ook zijn extra uitgaven gedaan voor noodhulp aan vluchtelingen in Noord-Uganda en is een bijdrage geleverd aan de Radio 3FM actie ten behoeve van Democratische Republiek Congo.

Artikel 2.7 Goed bestuur

De verlaging op dit subartikel heeft ondermeer te maken met een overheveling van middelen naar artikel 4 voor het *partnership* programma met UNDP (bijdrage aan *Thematic Trust Fund for Democratic Governance*). Verder is het budget TMF Goed Bestuur verlaagd vanwege late betalingsverzoeken. Ook is vertraging opgelopen in enkele MATRA-programma's en decentrale Goed Bestuursprogramma's.

Ontvangsten

Artikel 2.7 Humanitaire hulpverlening

De hogere ontvangsten zijn het gevolg van restituties van contributies die in 2004 werden betaald.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Implementatie van de afspraken van de NAVO-top in Istanbul (juni 2004)	Ja
2. Verdere invulling van de NAVO-taken in antwoord op nieuwe bedreigingen zoals terrorisme, massavernietigingswapens en falende staten	Ja
3. Voortzetting van NAVO's open-deurbeleid en het ondersteunen van landen met lidmaatschapsambities	Ja
4. Blijvende aandacht voor de relatie met Rusland	Ja
5. Versterking van de NAVO-banden met landen op de Balkan en in Centraal-Azië, de Kaukasus en het Midden-Oosten in brede zin	Gedeeltelijk
6. Waar nodig en mogelijk versterking van de nationale militaire capaciteit, mede in het licht van de afspraken over de <i>NATO Response Force (NRF)</i> en de <i>EU Battle Groups</i>	Ja
7. Nadere invulling van het EVDB als instrument voor het Europese buitenland- en veiligheidsbeleid, mede in het licht van de EU Veiligheidsstrategie en optimalisering van de relatie NAVO-EU	Ja
8. – Toetreding van Nederland tot de « <i>Organisation Conjointe de Cooperation en Matiere d'Armement</i> » (OCCAR)	Nee
– Operationalisering Europees Defensieagentschap	Ja
– Eenduidige interpretatie, bij voorkeur door inperking van de reikwijdte, van artikel 296 EU-Verdrag, dat maatregelen van de lidstaten betreffende de productie en handel in militair materieel uitsluit van de werking van het EU-Verdrag.	Nee

Toelichting:

Ad 4: Zowel in NAVO-verband als bilateraal zijn de betrekkingen met de Russische Federatie bevorderd. De bilaterale relatie met Rusland kreeg bijzondere aandacht tijdens het staatsbezoek van president Poetin op 1 en 2 november 2005. Aan het einde van het staatsbezoek ondertekenden de ministers van Buitenlandse Zaken een nieuw Gezamenlijk Actie Programma (GAP), dat het kader vormt voor de nadere vormgeving van bilaterale politieke en ambtelijke samenwerking en consultaties op tal van terreinen tussen Nederland en de Russische Federatie.

Ad 5: Uitzondering vormen de betrekkingen van de NAVO met Oezbekistan. Deze verslechterden als gevolg van de gewelddadige onderdrukking van protesten in Andidzjan en de instelling van sancties, waaronder een beperkt wapenembargo, tegen Oezbekistan door de EU.

Ad 8: Toetreding tot OCCAR is in 2005 nog niet gerealiseerd. De Europese Commissie werkt nog aan de interpretatieve mededeling over de reikwijdte van artikel 296 van het EU-verdrag, mede op basis van bijdragen van de EU-lidstaten. De Commissiemededeling wordt in de loop van 2006 verwacht.

Operationele doelstelling 2 Bestrijding en terugdringing van het internationale terrorisme	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Succesvolle implementatie van het EU-actieplan ter bestrijding van terrorisme en eventuele verdere maatregelen voortvloeiend uit het rapport van EU-contraterrorismecoördinator De Vries.	Gedeeltelijk
2. Versterking van het EU-instrumentarium voor bevrozing van tegoeden.	Gedeeltelijk
3. Versterking van EU-hulp aan derde landen voor de uitvoering en implementatie van anti-terrorisewetgeving voortvloeiend uit VN-conventies.	Ja
4. Intensivering van de politieke dialoog van de EU met derde landen op het gebied van bestrijding van terrorisme.	Ja
5. Implementatie van NAVO-activiteiten op het gebied van terrorismebestrijding.	Ja
6. Versterking van het CTC van de VN-Veiligheidsraad, inclusief uitbreiding van de bevoegdheden van het CTC.	Ja

Toelichting:

Ad 1: Met de implementatie van het EU-actieplan is goede voortgang gemaakt. Zo is de richtlijn over het verhogen van de veiligheid in havens aangenomen en het EU-actieplan radicalisering en rekrutering aangenomen. Op een aantal onderdelen kan het werk intensiever ter hand worden genomen. Zie ook de brief van de minister van Justitie over de stand van zaken Europees terrorismebeleid d.d. 28 september 2005 (Kamerstuk 23 490, nr. 369).

Ad 2: Uit het rapport van EU-contraterrorismecoördinator De Vries (14743/1/05 rev1) blijkt dat een deel van de doelstellingen is gehaald, maar dat tegelijkertijd nog veel gedaan moet worden. Zo is de derde witwasrichtlijn in november 2005 van kracht geworden, maar is er nog geen gedragscode voor charitatieve instellingen.

Ad 3: Nederland heeft ook bilateraal bijgedragen door financiering van het *Global project on strengthening the legal regime against terrorism* van

UNODC (*U.N. Organization on Drugs and Crime*) uit het POBB (Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid).

Ad 5: In NAVO-kader is onder meer Operatie *Active Endeavour* voortgezet, de maritieme surveillance- en escortoperatie in het Middellandse Zeegebied.

Ad 6: Het *Counter Terrorism Executive Directorate*, dat het CTC helpt bij de beoordeling van de mate waarin staten resolutie 1373 hebben geïmplementeerd en het CTC ondersteunt bij vergroting van de capaciteit op het gebied van terrorismebestrijding van landen, is in 2005 volledig bemenst en operationeel geworden. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft de VN-Veiligheidsraad opgeroepen zijn rol bij het monitoren en afdwingen van de verplichtingen van het CTC te versterken.

Operationele doelstelling 3 Bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen en bevordering van ontwapening	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Succesvolle afronding van de Toetsingsconferentie van het Non-proliferatieverdrag (NPV)	Nee
2. Vermindering van de voorraden chemische wapens en splijtstof van de Russische Federatie	Ja
3. Zicht op een verbeterd internationaal regime inzake de splijtstofcyclus	Ja
4. Identificatie van praktische maatregelen ter verdere versterking van het Biologische Wapensverdrag	Ja
5. Verdere implementatie van de EU-non-proliferatiestrategie, waaronder introductie van non-proliferatieclausules in Gemengde Akkoorden	Ja
6. Terugdringing van proliferatie door verbeterde internationale samenwerking bij interdictie van illegale transporten van materialen die gebruikt kunnen worden in massavernietigingswapensprogramma's.	Ja

Toelichting:

Ad 1: Ondanks grote diplomatieke inspanningen van onder meer Nederland bleken de posities van de NPV-landen zozeer uiteen te lopen, dat het niet mogelijk bleek tot overeenstemming te komen tijdens de NPV-Toetsingsconferentie.

Ad 5: In 2005 werd een non-proliferatieclausule als essentieel element opgenomen in de nieuwe overeenkomst tussen de EU en de ACS-landen. Daarnaast werd onder andere een nieuwe *Joint Action* ter ondersteuning van de OPCW met EUR 1,8 miljoen in 2006 overeengekomen.

Operationele doelstelling 4 Goede internationale afspraken op het gebied van conventionele wapenbeheersing en een restrictief en transparant wapenexportbeleid	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
---	---------------------------------------

Beleidsprestaties 2005

1. Acceptatie en implementatie door zo veel mogelijk landen van Protocol V bij het Conventionele Wapensverdrag, inzake ontplofbare oorlogsresten; ratificatie door Nederland en inwerkingtreding van het Protocol in 2005; verdere versterking van het Conventionele Wapensverdrag	Gedeeltelijk
2. Nadere internationale (regionale) afspraken over het voorkomen van illegale (tussen)handel in kleine en lichte wapens; overeenstemming over een VN-instrument inzake « <i>marking and tracing</i> »; versterking van de internationale afspraken ter voorkoming van de ongecontroleerde verspreiding van wapens tegen luchtdoelen, de zogenaamde Manpads (<i>Man portable air defense systems</i>)	Gedeeltelijk
3. Verdere universalisering alsmede verbeterde naleving van het Ottawa Verdrag inzake anti-personeelmijnen; bestendiging van de rol van het CSE-Verdrag (Conventionele Strijdkrachten Europa); deelname van een zo groot mogelijk aantal landen, met name uit Afrika en het Midden-Oosten, aan het VN-wapenregister en verdere versterking van het register; nieuwe projecten in de OVSE ter vermindering van de risico's van surplus munitievoorraden, op basis van een Frans-Nederlands initiatief terzake	Ja
4. Restrictief en zo transparant mogelijk wapenexportbeleid; verbetering van de afstemming van het wapenexportbeleid tussen de EU-lidstaten	Gedeeltelijk
5. Een uit buitenlandspolitiek oogpunt verantwoord en effectief defensiematerieelbeleid	Ja

Toelichting:

Ad 1: Protocol V bij het Conventionele Wapensverdrag inzake ontplofbare oorlogsresten is nog niet in werking getreden. Daarvoor zijn 20 ratificaties nodig. Eind 2005 was het Protocol pas door vijftien landen geratificeerd, waaronder Nederland. Verdere versterking van het Conventionele Wapensverdrag is niet bereikt vanwege oppositie van Rusland en China tegen voorstellen van de EU en de VS.

Ad 2: Er is overeengekomen dat een expertgroep in 2006 onderhandelingen zal starten over nadere afspraken over illegale tussenhandel van kleine en lichte wapens. Na moeizame onderhandelingen is met consensus een politiek bindend VN-instrument over *marking and tracing* aangenomen. Het instrument is inhoudelijk aanmerkelijk zwakker dan datgene waar de EU op had ingezet. De totstandkoming van een juridisch bindend instrument werd tegengehouden door de VS en Japan.

Ad 4: Verbetering van de afstemming van het wapenexportbeleid tussen de EU-lidstaten is een doorlopend proces. Uitwerking van *best practices* voor de implementatie van individuele criteria is nog gaande. In 2005 werd op basis van Nederlandse voorstellen uit 2004 overeenstemming bereikt over de inhoud en status van de herziene EU-gedragscode wapenexport, die een juridisch bindend instrument zal worden in de vorm van een gemeenschappelijk standpunt.

De voor 2005 voorziene evaluatie «Conventionele wapenbeheersing» zal in 2006 worden afgerond.

Operationele doelstelling 5 Regionale stabiliteit door effectieve inzet op conflictpreventie, crisisbeheersing, conflictoplossing en post-conflict wederop- bouw	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
---	---------------------------------------

Beleidsprestaties 2005

1. Een adequate en geslaagde Nederlandse bijdrage aan internationale crisisbeheersingsoperaties, civiele missies en waarnemersmissies	Ja
2. Verdere ontwikkeling van Europese militaire en civiele capaciteiten op het gebied van conflictpreventie en crisisbeheersing (onder andere met als doelstelling de <i>Headline Goal 2010</i>)	Ja
3. Bevordering van vredesprocessen in geselecteerde landen en regio's zoals de Grote Meren en de Hoorn van Afrika	Gedeeltelijk
4. Bevorderen van stabiliteit in het Midden-Oosten in bredere zin en specifiek bijdragen aan vlottrekken van het Midden-Oosten Vredesproces, onder meer door een versterkte rol voor de EU	Gedeeltelijk
5. Bijdragen aan stabilisering en wederopbouw in geselecteerde landen, onder andere Sudan, de Westelijke Balkan en Afghanistan	Ja
6. Bijdragen aan hervormingen binnen de veiligheidssector (<i>Security Sector Reform</i>) in voor Nederland in dit verband relevante landen zoals Burundi, Afghanistan en Sudan	Ja
7. Naast de Nederlandse pogingen om SSR-activiteiten meer onder ODA te mogen rekenen, wordt momenteel bezien hoe op relatief korte termijn een Nederlandse multidisciplinaire geïntegreerde aanpak van SSR op te zetten valt. Aangezien legerhervormingen een cruciaal (en vaak ten onrechte onderbelicht) onderdeel van SSR vormen, behoeft een dergelijke aanpak een gestructureerde samenwerking tussen Buitenlandse Zaken en Defensie op basis van gezamenlijk beleid, planning en operationaliteit	Ja
8. Een coherent en geïntegreerd veiligheidsbeleid, onder meer via inzet van middelen uit het Stabiliteitsfonds.	Ja

Toelichting:

Ad 1: Nederland nam in 2005 onder andere deel aan civiele en waarnemingsmissies in Irak, Afghanistan en Sudan.

Ad 3: In Burundi vonden democratische verkiezingen plaats en werd een nieuwe regering geïnstalleerd. Hiermee is de transitiefase afgerond en begint de fase van wederopbouw. Nederland heeft in Burundi steun verleend aan het politieke proces, integratie van rebellen in het leger, ontwapening en demobilisatie van ex-strijders, versterking van de politie en de organisatie van de verkiezingen. Ook heeft Nederland gesprekken tussen de Burundese regering en de laatste nog strijdende rebellenbeweging FNL gefaciliteerd. In de *Democratic Republic of Congo* (DRC) ondersteunde Nederland het verkiezingsproces, politiehervorming, militaire integratie, demobilisatie en ontwapening. Hier zijn de resultaten minder duidelijk. Hoewel het referendum over de nieuwe grondwet in december 2005 goed verliep en de weg opent naar verkiezingen in de eerste helft van 2006, is het succesvol afronden van de transitie allerm minst gegarandeerd. In Sudan is sprake van gestage voortgang van het vredesproces tussen Noord en Zuid. Het geweld in de provincie Darfur houdt echter aan en vormt een permanente bedreiging voor de stabiliteit. Nederland is een belangrijke speler in de donorgroep die zich inzet voor de wederopbouw van Sudan.

Ad 4: De EU steunde het Midden-Oosten Vredesproces, onder andere door versterking van de EU-politiemissie voor de Palestijnse gebieden (EUPOL COPPS) en de inzet van een EU *border assistance* missie bij de Palestijnse grensovergang met Egypte (Rafah). De EU breidde verder als grootste donor de financiële steun voor de wederopbouw van de Palestijnse

economie uit. De EU en het Kwartet konden geen (volledige) hervatting van uitvoering van de *Roadmap*-verplichtingen door Israël en de Palestijnen bewerkstelligen na de Israëlische terugtrekking uit de Gazastrook. Nederland droeg verder bij aan de tenuitvoerlegging van de VN-Veiligheidsraadsresolutie over het onderzoek naar de moord op de Libanese premier Hariri. Nederlandse forensische experts namen deel aan het onderzoek. De Nederlandse deelname aan de multinationale troepenmacht in Irak werd beëindigd. Nederland bleef evenwel betrokken bij de wederopbouw van Irak door middel van deelname aan de NAVO-trainingsmis­sie in Irak.

Ad 5: Nederland levert als medeondertekenaar van het Noord-Zuid vredesakkoord een substantiële bijdrage aan de stabilisering en wederopbouw van Sudan. Er is in 2005 EUR 100 miljoen toegezegd aan een *multi-donor trust fund* van de Wereldbank voor de wederopbouw van Sudan, te besteden in een periode van drie jaar. Daarnaast gaf Nederland noodhulp en werd de opbouw van basisvoorzieningen, een minimale overheidsstructuur en de AU-vredesmissie voor Darfur ondersteund. Ook heeft Nederland het initiatief genomen voor het oprichten van een *Joint Donor Office* in Zuid-Sudan samen met het VK, Noorwegen, Denemarken en Zweden om de hulp aan de wederopbouw in dit gebied effectiever aan te kunnen pakken.

In de Westelijke Balkan is de stabiliteit het afgelopen jaar toegenomen, mede dankzij de inspanningen van Nederland. Macedonië kreeg de status van kandidaat-lidstaat van de EU. De arrestatie van Gotovina, een van de drie hoofdverdachten van oorlogsmisdaden, opende de weg naar onderhandelingen van de EU met Kroatië over lidmaatschap. Nederland heeft verder bijgedragen aan regionale samenwerking via het Balkanfonds en aan stabilisering en wederopbouw in Bosnië en Kosovo (Stabiliteitsfonds).

Nederland heeft zich in 2005 ingespannen voor stabilisering en wederopbouw van Afghanistan, onder meer door continuering van de bijdrage aan het *Afghanistan Reconstruction Trust Fund*, door financiële en personele ondersteuning van de verkiezingen van parlement en districtsraden en door bijdragen aan ontwapeningsprogramma's van het *Afghanistan New Beginnings Programme* van UNDP. Nederland heeft zich verder sterk gemaakt voor het op gang brengen van een proces van *Transitional Justice*. Het programma daartoe is eind 2005 door de Afghaanse regering aangenomen. Het Nederlandse PRT in Baghlan speelde ook in 2005 een nuttige rol bij het bereiken van stabiliteit in het noorden van het land en maakte het daarmee mogelijk dat de wederopbouw ter hand wordt genomen.

Ad 6: Naast bijdragen aan SSR in genoemde landen leverde Nederland in 2005 ook een substantiële bijdrage aan SSR in de Democratische Republiek Congo.

Ad 7: In maart 2005 werd tijdens de *high level meeting* van ministers van Ontwikkelingssamenwerking in OESO/DAC-verband overeenstemming bereikt over een verruiming van de ODA-criteria voor activiteiten op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling. De samenwerking tussen Buitenlandse Zaken en Defensie heeft in 2005 een structurele vorm aangenomen, onder meer door de oprichting van de Stuurgroep Veiligheids-samenwerking en Wederopbouw (SVW) en een SSR-team. Ook was sprake van personele uitwisseling tussen Buitenlandse Zaken en Defensie.

Beleidsprestaties 2005

1. Effectieve hulpverlening door internationale organisaties en NGO's aan de slachtoffers van conflicten en natuurrampen, onder andere door verminderen van beheerslast en verbeteren van onderlinge informatie-uitwisseling en coördinatie;	Gedeeltelijk
2. Een effectiever functionerend multilateraal humanitair systeem, met daarin een centrale rol voor het <i>Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)</i> , en een brede acceptatie en implementatie van de principes en het actieplan van het zogenaamde <i>Good Humanitarian Donorship</i> proces;	Gedeeltelijk
3. Een effectieve internationale rampenrespons onder leiding van de Verenigde Naties (OCHA) met optimale samenwerking op dit terrein tussen EU en VN;	Gedeeltelijk
4. Verankerung van humanitair ontmijnen in het Stabiliteitsfonds, onder meer betreffende de geografische spreiding van activiteiten; bewerkstelligen van betere samenwerkingsrelaties tussen VN, NGO's en bedrijfsleven (en als gevolg daarvan doelmatiger ontminningsoperaties in het veld).	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1: In 2005 is de «Stroomlijningsnotitie» voor hulpverlening via NGOs van kracht geworden. Ook is in 2005 in VN-verband gewerkt aan de totstandkoming van een nieuw noodhulpoket binnen de VN (E-CERF), alsmede aan de creatie van een nieuwe financieringsmodaliteit (*pooled funding*) die in 2006 in de DRC en Sudan zal worden uitgetest. Daarnaast is in het kader van het *Good Humanitarian Donorship* binnen het DAC besloten dat bij *peer reviews* van DAC-leden voortaan ook gekeken zal worden naar humanitaire hulp. Ook zijn voorbereidingen getroffen om de definitie van humanitaire hulp aan te passen aan de hedendaagse realiteit, waardoor het mogelijk zal worden beter in kaart te brengen hoeveel geld er op welke wijze aan humanitaire hulp wordt besteed.

Ad 2: OCHA heeft in 2005 met steun van donoren als Nederland zijn positie versterkt, zoals blijkt uit de toegenomen aandacht voor humanitaire zaken in de VN-Veiligheidsraad en de besluitvorming inzake E-CERF. In 2005 vond verder de *Humanitarian Response Review* plaats, een omvattende evaluatie die heeft geleid tot aanbevelingen om het humanitaire systeem te verbeteren. Die aanbevelingen betreffen onder meer invoering van een sector- of clusterbenadering (inmiddels in gang gezet), en verbetering van selectie en kwaliteit van humanitaire coördinatoren. Veel van deze initiatieven komen voort uit het GHD-proces. In het kader van dit proces heeft ook Nederland een nationaal implementatieplan opgesteld.

Ad 3: De VN (OCHA) heeft bij de grote rampen in 2004 (tsunami) en in 2005 (aardbeving in Pakistan) haar rol als hulpcoördinator bewezen, al blijft verdere verbetering mogelijk. Ook de verhouding tussen de VN en de EU op het vlak van rampenrespons blijft voor verbetering vatbaar, al heeft de Europese Commissie zich redelijk aan werkafspraken met de VN gehouden, mede onder druk van het Britse voorzitterschap en enkele lidstaten, waaronder Nederland.

Ad 4: Er zijn afspraken gemaakt over de financiering van ontminnings-NGOs lastens het Stabiliteitsfonds. De geografische spreiding wordt geleidelijk aangepast aan de prioriteiten van het fonds (2006 gereed). Samen-

werking tussen de VN en NGOs blijft een gevoelig punt. In 2005 werd besloten tot een onderzoek naar voors en tegens van samenwerking met commerciële ontmijningsbedrijven.

De voor 2005 voorziene evaluatie «Humanitaire assistentie» zal in 2006 worden afgerond.

Operationele doelstelling 7 Goed bestuur in prioritaire landen	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. De 36 partnerlanden diene ultimo 2004/begin 2005 een «Strategische Meerjarenplan» te hebben opgesteld. Bij het opstellen van dit MJSP zal een grondige analyse gemaakt worden van goed bestuursituatie. Het meerjarig interventiekader zal derhalve ook goed-bestuursinterventies omvatten;	Ja
2. Nadrukkelijker aanspreken van partnerlanden via bilaterale contacten en de daartoe geëigende internationale fora – zoals de Consultatieve Groep – op voortgang bij de verbetering van de kwaliteit van bestuur, zowel in het kader van de hulpinspanning als in de politieke dialoog;	Gedeeltelijk
3. Dankzij de Nederlandse inspanning maakt versterking van de bestuurlijke condities nadrukkelijk deel uit van de programma's en interventies in de PRSP's of vergelijkbare plannen;	Gedeeltelijk
4. Versterkte capaciteit van niet-gouvernementele organisaties, lokale bestuursorganisaties en (waar mogelijk) organisaties van de centrale overheid in Midden-, Zuidoost- en Oost-Europa met het oog op versterking van het democratische bestel aan de hand van twaalf thema's, waarbij het accent ligt op democratisering (wetgevende macht), lokaal bestuur (uitvoerende macht), functioneren van de rechtsstaat, stimulering van burgerparticipatie in de besluitvorming, mensenrechten/minderheden, wetgeving en recht, openbare orde en politesamenwerking, voorlichting/media, welzijn, volksgezondheid en milieu;	Ja
5. Scheppen van voorwaarden voor actieve betrokkenheid van Nederlandse maatschappelijke organisaties bij de samenwerking met Midden-, Zuidoost- en Oost-Europa, zodat het draagvlak in Nederland voor deze samenwerking wordt vergroot;	Ja
6. Stimulering van de opbouw van het maatschappelijk middenveld in zes landen in de wijdere Midden-Oostenregio.	Ja

Toelichting:

Ad 2: In ten minste vijftien partnerlanden staat goed bestuur op de agenda van de beleidsdialoog.

Ad 3: In ten minste vijftien partnerlanden maakt goed bestuur deel uit van PRSP's of vergelijkbare plannen, mede dankzij Nederlandse inspanning. In Eritrea, Bangladesh, Mongolië en Armenië is dit niet het geval, in Rwanda maar ten dele.

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft tijdens het wetgevingsoverleg (Kamerstuk 30 100 V, nr. 10 van 28 juni 2005) toegezegd in het jaarverslag 2005 te rapporteren over de aanpak van corruptie.

Wat de centrale aanpak van corruptie in het ontwikkelingsbeleid betreft, kan gewezen worden op de werkzaamheden van de Task Force Anti-Corruptie die sinds begin 2005 actief is en werkt aan een beleidsintensivering op het gebied van capaciteitsopbouw in partnerlanden, de controle op de rechtmatige besteding van OS-gelden en de bevordering van de integriteit van het eigen personeel. De Kamer is hierover via twee brieven

afzonderlijk bericht (Kamerstuk 29 800 V, Nr. 93 van 31 maart 2005 en 30 300 V, Nr. 103 van 17 januari 2006).

Daarnaast is in 2005 ook op het niveau van de posten de aandacht voor corruptiebestrijding in het kader van goed bestuur toegenomen. Meer in het algemeen zijn programma's op het gebied van «*Public Finance Management*» van belang, evenals programma's in het kader van democratisering en versterking van de rechtsstaat: voor een alomvattende benadering van corruptiebestrijding zijn dit belangrijke elementen. Ten aanzien van capaciteitsopbouw specifiek gericht op corruptiebestrijding kunnen de volgende activiteiten bij wijze van voorbeeld worden genoemd: in Zambia en Kenia worden speciale anticorruptie instellingen ondersteund, hetgeen in Zambia bijvoorbeeld ertoe heeft geleid dat de Anticorruptie Task Force is overgegaan tot inbeslagname van via corruptie verkregen roerende en onroerende goederen tot een bedrag van US\$ 30 miljoen. In Colombia heeft het anticorruptie programma geleid tot meer gerichte aandacht voor corruptiebestrijding op lokaal en regionaal niveau. Daarnaast figureerde in 2005 corruptiebestrijding prominent in de beleidsdialoog met partnerlanden. In 2005 is dit bijvoorbeeld het geval geweest in de beleidsdialoog met Kenia, Uganda, Vietnam, Nicaragua en Bangladesh. Waar afspraken niet werden nagekomen, verbond Nederland hier ook consequenties aan. Zo speelde het gebrek aan voortgang op het gebied van corruptiebestrijding in Uganda een rol bij de korting op de begrotingssteun van een aantal donoren, waaronder Nederland.

BELEIDSARTIKEL 3: VERSTERKTE EUROPESE SAMENWERKING

A. Algemene beleidsdoelstelling

Het beleid van de regering is erop gericht constructief bij te dragen aan het realiseren van de doelstellingen van de Europese Unie, zoals vastgelegd in de Europese verdragen. Optimale behartiging van de belangen van Nederland, de Nederlanders en de Unie zelf staat hierbij centraal; niet alleen binnen de communautaire fora, maar ook via de bilaterale contacten en andere samenwerkingsverbanden zoals de Benelux.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 3 Versterkte Europese samenwerking (EUR1000)	Realisatie		Vastgestelde begroting	Verschil
	2004	2005	2005	2005
Verplichtingen	5 535 968	6 691 165	6 383 616	307 549
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	5 661 404	6 802 271	6 502 001	300 270
3.1 Nederlandse afdrachten aan de EU	5 498 899	6 638 083	6 363 693	274 390
3.2 Ondersteuning bij pre- en post-accessie	14 942	11 899	10 600	1 299
3.3 EOF Europees ontwikkelingsfonds	122 148	137 808	110 071	27 737
3.4 Nederlandse positie in de EU	16 595	5 890	9 855	- 3 965
3.5 Raad van Europa	8 820	8 591	7 782	809
Ontvangsten	466 384	511 559	458 500	53 059
3.10 Perceptiekostenvergoedingen	466 384	511 542	458 500	53 042
3.40 Restitutie Raad van Europa	0	17	0	17

Financiële toelichting

Verplichtingen

Bij de afdrachten aan de Europese Unie zijn het kas- en verplichtingenritme gelijk. De mutatie wordt daarom toegelicht onder de uitgaven. De toename van de verplichtingen op dit artikel heeft betrekking op het MATRA-budget voor Europese samenwerking en is het gevolg van aangaan van een meerjarig convenant met EVD.

Uitgaven

Artikel 3.1 Nederlandse afdrachten aan de EU

Het totaal van de netto EU-afdrachten is hoger dan geraamd. Het bedrag van de afdrachten is opgebouwd uit vier onderdelen. De realisatie van de landbouwheffingen valt hoger uit dan de ramingen. Ook de afdracht van het vierde eigen middel, het BNI-middel, is per saldo hoger uitgekomen. De afdrachten van het BNI-middel zijn in de eerste helft van 2005 gedaald, omdat het vierde eigen middel in de definitieve Europese begroting lager is vastgesteld dan in de ontwerp-Europese begroting. In de tweede helft van 2005 zijn de afdrachten vervolgens weer gestegen, wegens de opwaartse revisie van de Nederlandse BNI-cijfers. Als gevolg van een hogere consumptiegroei heeft Nederland daarnaast meer BTW-middelen

ontvangen en aan de EU afgedragen dan geraamd. De invoerrechten die Nederland afdraagt aan de EU zijn per saldo lager uitgekomen.

Artikel 3.2 Ondersteuning bij pre-en postaccessie

Met de Economische Voorlichtingsdienst werd een meerjarig convenant afgesloten, waarmee een verplichting is aangegaan en waardoor het kasritme is gewijzigd en voor 2005 naar boven is bijgesteld.

Artikel 3.3 Europees Ontwikkelingsfonds (EOF)

De stijging met EUR 27,7 miljoen is het gevolg de verbeterde uitvoering van het EOF, onder andere door eenvoudiger regelgeving.

Artikel 3.4 Nederlandse positie in de EU

Voor het Nederlands EU-voorzitterschap in de tweede helft van 2004 was nog een groot aantal betalingen geraamd voor 2005. Deze betalingen bleken minder omvangrijk dan oorspronkelijk was voorzien.

Ontvangsten

3.10 Perceptiekostenvergoedingen

De perceptiekosten bedragen 25% van de traditionele eigen middelen en bewegen derhalve mee met de realisatie van deze middelen. Dit betekende een hogere perceptiekostenvergoeding voor de landbouwheffingen en een lagere vergoeding voor invoerrechten, dat resulteert in een per saldo hogere totale perceptiekostenvergoeding.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Een democratische, slagvaardige en transparante Europese Unie die haar burgers vrijheid, recht en veiligheid biedt en in staat is tot duurzame groei.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Voorbereiding in EU-verband van de inwerkingtreding van de Grondwet. Een aantal zaken dient daartoe te worden uitgewerkt, waaronder het opzetten van een Europese Diplomatieke Dienst, invulling van het «team-voorzitterschap» alsmede nadere regelingen voor de minister van Buitenlandse Zaken van de EU en de vaste voorzitter van de Europese Raad. Hierbij zijn voor Nederland dezelfde principes richtinggevend als tijdens de Conventie en Inter-Gouvernementele Conferentie: een versterkte communautaire methode, een centrale positie voor de Commissie en gewaarborgde gelijkwaardigheid van lidstaten. Voorts zal worden bijgedragen aan het debat in de aanloop naar het referendum (in zoverre dat in 2005 plaatsvindt);	Nee
2. Bijdragen aan een succesvolle tussentijdse evaluatie van de Lissabonstrategie in maart 2005, die moet leiden tot een effectievere implementatie van de Lissabonstrategie, waarvoor het rapport Kok een belangrijke inbreng levert;	Ja
3. Een hoog beschermingsniveau op het gebied van milieu en gezondheid met behulp van kosteneffectieve maatregelen waarbij rekening wordt gehouden met de consequenties voor niet EU-landen en producenten. Brede erkenning en benutting van de bijdrage die schone technologie en eco-efficiënte innovaties kunnen bijdragen aan duurzame economische groei en daarmee aan de Lissabonstrategie;	Gedeeltelijk
4. Een strak begrotingskader dat voldoende middelen bevat voor de financiering van Europese beleidsprioriteiten en een faire netto-positie garandeert voor Nederland, neergelegd in een politiek akkoord over het hele financiële pakket;	Ja

Operationele doelstelling 1 Een democratische, slagvaardige en transparante Europese Unie die haar burgers vrijheid, recht en veiligheid biedt en in staat is tot duurzame groei.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
--	--

5. Uitwerking nieuwe agenda voor justitie en binnenlandse zaken met perspectief op de ontwikkeling van een gemeenschappelijk asiel- en migratiebeleid en op effectieve terrorismebestrijding (zie ook beleidsartikel 7).	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1: Op 1 juni heeft een meerderheid van de kiezers bij het referendum tegen ratificatie door Nederland van het grondwettelijk verdrag gestemd. Daarom heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken zich na het referendum ingezet om de actieve rol van de regering in de Europese bezinningsperiode vorm te geven. Hiertoe zette de regering zich aanvankelijk met name in voor een nieuwe Europa-visie en voor de opzet van de Brede Maatschappelijke Discussie over de toekomst van de EU. Later heeft de regering ingezet op een eigen, zelfstandige rol van de regering in de bezinningsperiode en de nadere vormgeving van de politisering van het Europadebat. In dat kader heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken onder meer een bijdrage geleverd aan de organisatie van de succesvol verlopen subsidiariteitsconferentie in Den Haag (november 2005) en aan de organisatie en inhoudelijke opzet van de publieksonderzoeken die door de regering in de bezinningsperiode worden uitgevoerd.

Ad 3: Er is beleid in ontwikkeling en er wordt verder gewerkt aan benutting van kansen die eco-efficiënte innovaties bieden voor economische groei en werkgelegenheid.

Operationele doelstelling 2 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen of regio's.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
--	--

Beleidsprestaties 2005

1. Verhoging beleidseffectiviteit door middel van betere prioriteitsstelling in het externe beleid inclusief betere aansluiting bij de EU-begrotingscyclus waardoor de inhoudelijke prioriteiten duidelijk herkenbaar in de EU-begroting terugkomen;	Gedeeltelijk
2. Versterkt ontschot extern EU-beleid, onder meer door uitwerking van de functie van de Europese Minister van Buitenlandse Zaken (EMBZ) en zijn ondersteunende dienst waarbij een evenwichtige verhouding tussen het GBVB en het overige externe beleid van de Gemeenschap tot uitdrukking komt;	Gedeeltelijk
3. Verbetering van de uitvoering van de regionale programma's (Phare, CARDS, TACIS, MEDA en ALA), tot uitdrukking komend in hogere uitgavenpercentages en kortere behandeltdijden, door goede monitoring van de werkzaamheden van de Commissie;	Gedeeltelijk
4. Actieve Nederlandse deelname aan twinningprojecten in het kader van Phare, CARDS, TACIS, MEDA en ALA;	Ja
5. Verbetering gebruik van de instrumenten die de Unie ter beschikking staan per land/regio waarbij prioriteit gegeven wordt aan de volgende regio's:	
a) VS: nauwe samenwerking en afstemming onder andere op het terrein van internationale veiligheid (inclusief terrorismebestrijding), stabiliteit en vredeshandhaving en handel (inclusief de beheersing van handelsconflicten).	Ja

Operationele doelstelling 2 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de Unie ten opzichte van derde landen of regio's.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
--	---------------------------------------

b) Westelijke Balkan: verdere voortgang van het Stabilisatie en Associatie Proces onder handhaving van de gestelde voorwaarden, met name versterking van de rechtsstaat, samenwerking met het Joegoslavië-Tribunaal, bestrijding georganiseerde misdaad en bevordering van regionale samenwerking en van economische hervormingen.	Ja
c) De landen aan de oostgrens van de EU: verbeterde implementatie van de Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomsten en uitwerking van nationale Actieplannen in het kader van het Europese nabuurschapsbeleid met aandacht voor democratische en economische hervormingen en de sluiting van terug- en overnameovereenkomsten.	Ja
d) Rusland: verdere voortgang in de uitwerking van de vier gemeenschappelijke ruimten (economische, externe veiligheid, interne veiligheid, cultuur) zoals vastgelegd in het EU-Rusland actieprogramma.	Ja
e) Mediterrane regio: intensivering van de bilaterale (Associatie Akkoorden) en regionale samenwerking (Barcelona-proces) met betrokken landen gericht op mensenrechten, democratisering, veiligheid/terrorisme, migratie, (economische) hervormingen en dialoog met de Arabisch/Islamitische wereld. Implementatie van de nationale Actieplannen in het kader van het Europese nabuurschapsbeleid.	Ja
f) Azië: intensiveren van de relaties met Azië – met China en India als belangrijke regionale spelers – door implementatie van de EU-Zuid-oost-Azië strategie en de EU-China strategie met aandacht voor: regionale stabiliteit, terrorismebestrijding; mensenrechten, democratisering en handel en investeringen.	Ja
6. Voor sommige van deze regio's, i.c. Westelijke Balkan, de landen aan de oostgrens van de EU en de Mediterrane regio, streeft de regering synergie na tussen het bilaterale programma voor Maatschappelijke Transformatie, Matra (zie onder beleidsartikel 2) en de EU-instrumenten;	Gedeeltelijk
7. Vergroting van samenhang tussen Europese beleidsinspanningen in het bijzonder op de gebieden migratie en werkgelegenheid, vrede en veiligheid, energie, landbouw, handel, ontwikkelingssamenwerking en milieu;	Ja
8. Verantwoorde voortzetting van het lopende uitbreidingsproces door – indien nog nodig – afronding van de onderhandelingen met Roemenië en Bulgarije, steun bij de transformatie, en de pre-accessie (de implementatie van het EU-acquis), en de opbouw van bilateraal partnerschap, continuering van de beoordeling van landen voor toekenning van de kandidaat-lidstatus, opening van toetredingsonderhandelingen of toetreding aan de hand van de Kopenhagen-criteria en strikte monitoring	Ja

Toelichting:

Ad 1: Nederland heeft bijgedragen aan het oriëntatiedebat van de Raad in november waar de prioriteiten voor het nieuwe (begrotings-)jaar worden besproken. In de lopende discussie over de nieuwe instrumenten voor extern beleid staat stroomlijning van prioriteiten centraal.

Ad 2: In het licht van de uitslag van het referendum over het grondwettelijk verdrag is besloten niet verder te gaan met het uitwerken van de operationalisering van de functie van de Europese minister van Buitenlandse Zaken (EMBZ). In de lopende discussie over de nieuwe instrumenten voor extern beleid maakt Nederland zich sterk voor de onderlinge samenhang en de samenhang met de tweede pijler.

Ad 3: Vanuit de verantwoordelijkheid van de onder de Directie Integratie Europa ressorterende beheerscomites (Phare en TACIS) is niet actief gewerkt aan de verbetering van de bestaande regionale instrumenten. DIE heeft zich toegelegd op het volgen van de totstandkoming van de nieuwe externe instrumenten voor buitenlands beleid.

Ad 5a: Naast genoemde onderwerpen wordt ook op het terrein van Aids en een aantal Afrikaanse conflicten intensief met de VS samengewerkt.

Ad 5b: In 2005 is verdere voortgang geboekt ten aanzien van het Stabilisatie en Associatie Proces, waarbij overigens strikt gekeken werd naar de criteria waaraan betrokken landen moeten voldoen om een volgende stap te kunnen maken. Albanië staat thans op het punt om de onderhandelingen over een Stabilisatie en Associatie Overeenkomst (SAO) af te sluiten. Met Servië en Montenegro en met Bosnië- Herzegovina werden onderhandelingen over een SAO geopend.

Ad 5e: Nederland heeft bijgedragen aan de opstelling van een vijfjarig werkplan en een gedragscode tegen terrorisme, die zijn aangenomen tijdens de topontmoeting Euromediterraan Partnerschap («Barcelona-proces») in november.

Ad 8: Het toetredingsverdrag met Bulgarije en Roemenië is ondertekend en het ratificatieproces aan Nederlandse kant is in gang gezet. Via bilaterale bezoeken, een actieve inbreng in de discussie binnen de EU en met behulp van sterker dan voorheen beleidsgestuurde assistentieprogramma's heeft Nederland bijgedragen aan verdere voortzetting van de voorbereidingen op het lidmaatschap aan Bulgaarse en Roemeense zijde. Met Turkije en Kroatië zijn de onderhandelingen geopend. Aan Macedonië is de status van kandidaat-lidstaat verleend. Nederland heeft zich op basis van actieve monitoring van de voortgang van de hervormingsprocessen constructief-kritisch ingezet in deze discussie om te waarborgen dat de gemaakte afspraken zowel door de EU als de betrokken landen worden nagekomen (dat wil zeggen voldoen aan alle criteria).

Operationele doelstelling 3 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de EU ten opzichte van ontwikkelingslanden of -regio's.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Verbetering van de effectiviteit van het Europese ontwikkelingsbeleid, waarbij met name wordt gestreefd naar voortgang van het hervormingsproces van Commissie-diensten en voortgaande bevordering van coherentie, coördinatie en complementariteit in de Europese ontwikkelingssamenwerking alsmede het nakomen van internationale afspraken (FFD, WSSD);	Ja
2. Verder vormgeven van de ontwikkelingsdimensie in het externe beleid van de Unie onder meer door het vaststellen van een duidelijke OS-uitgavencategorie in de nieuwe EU-begroting;	Ja
3. Verbetering gebruik van de instrumenten die de Unie ter beschikking staan voor de regio Sub Sahara Afrika, waarbij prioriteit wordt gegeven aan: versterking van de betrokkenheid bij conflictpreventie en conflictbeheersing met inzet van de <i>Afrikaanse Vredesfaciliteit</i> ; intensivering van de EU-Afrika dialoog en ondersteuning regionale organisaties mede ten behoeve van beter functionerende regionale interne markten; actieve bemoeienis met processen van ontwapening, vredesonderhandelingen en wederopbouw, de bestrijding van HIV/aids en de verbetering van de uitvoering van het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF);	Nee

Operationele doelstelling 3 Een effectief, efficiënt en coherent optreden van de EU ten opzichte van ontwikkelingslanden of -regio's.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
4. Vergroting van OS-coherentie tussen Europese beleidsinspanningen in het bijzonder op de gebieden migratie en werkgelegenheid, vrede en veiligheid, energie, landbouw, milieu en handel (WTO-Doha Development Agenda, <i>Economic Partnership Agreements</i> (EPA's) en Algemeen Preferentieel Stelsel, zie ook beleidartikel 4) zodat een OS-vriendelijker beleid tot stand komt;	Ja
5. Bevordering van de integratie van de nieuwe lidstaten in het proces van beleidsvorming en uitvoering m.b.t. de Europese ontwikkelingssamenwerking;	Ja
6. Intensieve samenwerking met Polen, Slowakije, Tsjechië en Hongarije bij de voorbereiding van EU ontwikkelingssamenwerking, gekoppeld aan samenwerking bij bilaterale OS-programma's en versterking van het draagvlak voor OS in genoemde landen;	Ja
7. Een constructieve en zichtbare bijdrage van de EU aan de VN-bijeenkomst over <i>de Millennium Development Goals</i> in 2005.	Ja

Toelichting:

Ad 1: In 2005 zijn vorderingen gemaakt ten aanzien van de effectiviteit van de hulp. Het hervormingsproces van de Commissie is geëvalueerd en er zijn afspraken gemaakt over de voortzetting ervan. Daarnaast werd een begin gemaakt met de uitvoering van het EU-Actieplan inzake harmonisatie en coördinatie. Tevens aanvaardden de Raad, Commissie en het Europees Parlement in 2005 een algemene Beleidsverklaring Ontwikkelingssamenwerking, die een bijdrage kan leveren aan verdere coördinatie, harmonisatie en complementariteit in EU-verband.

Ad 3: De Afrikaanse Vredesfaciliteit is in 2005 voor verschillende Afrikaanse vredesoperaties ingezet. De meeste middelen werden ingezet voor de ondersteuning van de Afrikaanse Unie Missie in Sudan. De EU-Afrika dialoog heeft een belangrijke impuls gekregen met de vaststelling door de Europese Raad van een EU-Afrika strategie. De EU heeft niet direct bijgedragen aan ontwapeningsprocessen in Afrika, maar heeft wel bijgedragen aan capaciteitsopbouw van de Afrikaanse Unie en bij missies in Congo en Sudan. De EU speelde voorts een actieve rol in vredesbesprekingen en ook de bestrijding van hiv/aids kreeg veel aandacht.

Voor de verbetering van de uitvoering van het EOF zal Nederland er onder andere op toezien dat de aanbevelingen van de Europese Rekenkamer over de toekenning van begrotingssteun door de Commissie worden geïmplementeerd. Het gaat hierbij vooral om het totstandbrengen van een duidelijk beleid inzake het verlenen van begrotingssteun op basis van een nauwkeurige analyse van de lokale situatie in het ontwikkelingsland. De basis voor dit beleid zal in de *«methodological guide»* terzake moeten worden vastgelegd. Tevens dient de Commissie haar coördinatie met de betrokken overheden en andere donoren te verbeteren.

Operationele doelstelling 4 Versterkte Nederlandse positie in de Unie van 25.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
--	--

Beleidsprestaties 2005

1. Effectievere aanwending van bilaterale betrekkingen voor het realiseren van Nederlandse doelstellingen in EU-kader, met name door coalitievorming;	Ja
2. Verder uitbouwen van de bilaterale betrekkingen en het verbreden van de maatschappelijke betrokkenheid hierbij door middel van conferenties, seminars en workshops met relevante partnerlanden in de huidige EU waarbij niet alleen overheidsinstanties maar ook andere geledingen worden betrokken;	Ja
3. Intensivering van de Benelux-samenwerking alsook de betrekkingen met de grote lidstaten;	Ja
4. Versterking (grensoverschrijdende) bilaterale samenwerking met buurlanden België en Duitsland.	Ja

Toelichting:

Ad 1: Het afgelopen jaar is met vrijwel alle EU-lidstaten intensief bilateraal overleg gevoerd om Nederlandse doelstellingen in de EU te realiseren. Op een aantal dossiers (onderhandelingen over de meerjarenbegroting 2007–2013, Turkije, uitbreiding met Bulgarije en Roemenië en inzake het toetredingsperspectief van Macedonië) is hierdoor het Nederlands standpunt in de EU-besluiten duidelijk terug te vinden.

Ad 4: De (grensoverschrijdende) samenwerking met Duitsland is onder meer versterkt door afspraken over de uitbouw aan Duitse zijde van de Betuwelijn en door het op poten zetten van een overleg met Noordrijn-Westfalen (NRW). Met België werden Scheldeverdragen afgesloten en werd (voorzichtige) voortgang geboekt op de onderwerpen HSL en IJzeren Rijn.

Operationele doelstelling 5 Een hechtere Europese waardengemeenschap.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
--	--

Beleidsprestaties 2005

1. Concentratie van de activiteiten van de Raad van Europa op democratie, mensenrechten en rechtsstaat en het scheppen van maatschappelijke randvoorwaarden daarvoor;	Gedeeltelijk
2. Uitbreiding van de institutionele en operationele samenwerking tussen de Raad van Europa en de Europese Unie, onder meer tot uitdrukking komend in een permanente vertegenwoordiging van de EU bij de Raad;	Gedeeltelijk
3. Verzekering van de terugdringing van de werklast van het Hof, alsmede besluitvorming over een meer solide financiële basis van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en andere toezicht houdende instellingen van de Raad;	Gedeeltelijk
4. Herziening van de (thematische) monitoring door het Comité van Ministers en grotere betrokkenheid van lidstaten bij de monitoring;	Gedeeltelijk
5. Verdere ontwikkeling van het acquis, onder meer door aanvaarding van een conventie inzake mensenhandel.	Ja

Toelichting:

Ad 1: In de Verklaring van Warschau (16–17 mei 2005) is de bevordering van mensenrechten, democratie en de rechtsstaat aangemerkt als kerntaak van de Raad van Europa. Hiermee is een basis gelegd voor verdere concentratie van activiteiten.

Ad 2: De Commissie heeft een permanente vertegenwoordiger bij de Raad van Europa benoemd, die echter nog niet in Straatsburg is gestationeerd. De Commissie streeft ernaar om dit zo snel mogelijk alsnog te realiseren. Inmiddels zijn onderhandelingen gestart over een *Memorandum of Understanding* tussen de Raad van Europa en de Europese Unie over de bevordering van de samenwerking tussen de Raad van Europa en de EU. Afronding hiervan wordt in de loop van 2006 verwacht.

Ad 3: Een Groep van Wijzen is in het leven geroepen om aanbevelingen te doen voor het terugdringen van de werklast van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Het rapport wordt eind 2006 verwacht.

Ad 4: Sinds 2004 is een nieuwe procedure van kracht voor de thematische monitoring die minder landspecifiek en daardoor minder bureaucratisch is. Het individueel rapporteren door elk van de 46 lidstaten is afgeschaft en in plaats daarvan wordt iedere lidstaat op het gekozen thema beoordeeld door de onderzoekers. Hierdoor zijn in principe alle landen nog altijd bij de monitoring betrokken, maar zijn de onderzoekers vrij om meer aandacht te besteden aan vermeende probleemlanden. Door deze thematische benadering heeft de inhoud van de rapporten en het debat daarover aan scherpte ingeboet. Anderzijds biedt de nieuwe procedure wel de mogelijkheid aan het Comité van Ministers om van geval tot geval de rapporten openbaar te maken.

BELEIDSARTIKEL 4: MEER WELVAART EN MINDER ARMOEDE

A. Algemene beleidsdoelstelling

Duurzame vergroting van welvaart in alle landen door vermindering van armoede, een open handels- en financieel systeem, alsmede het behartigen van de belangen van het Nederlands bedrijfsleven.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 4 Meer welvaart en minder armoede (EUR1000)	Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil	
	2004	2005	2005	
Verplichtingen	- 41 730	1 041 394	520 342	521 052
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	871 311	827 539	853 384	- 25 845
4.1 Handels- en financieel systeem	32 491	30 415	62 485	- 32 070
4.2 Armoedevermindering	492 686	492 604	426 502	66 102
4.3 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	321 639	277 146	331 321	- 54 175
4.4 Kwaliteit en effectiviteit ontwikkelingsamenwerking	21 864	23 535	27 781	- 4 246
4.5 Nederlandse handels- en investeringsbevordering	2 631	3 839	5 295	- 1 456
Ontvangsten	64 824	15 231	15 091	140
4.10 Ontvangsten tijdelijke financiering NIO en restituties	64 824	15 231	15 091	140

Financiële toelichting

Verplichtingen

Zoals reeds gemeld in de tweede supplettoire wet is de substantiële verhoging van het verplichtingsaldo deels technisch van aard (circa EUR 300 miljoen). Bij het omzetten van de begroting van achttien naar elf artikelen in 2005 zijn kas- en verplichtingenbudgetten gelijkgesteld. Hierbij is gebleken dat de verplichtingenbudgetten van de ambassades en directies voor het jaar 2005 aanzienlijk hoger dienden te zijn dan de kasbudgetten waarvoor is gecorrigeerd. De rest van de verhoging van het verplichtingenbudget wordt vooral veroorzaakt door het aangaan van meerjarige verplichtingen voor macrosteun, voor het Wereldbank Partnership Programma, voor het *United Nations Development Programme* (UNDP) en voor schuldverlichting. Voorts is het verplichtingenbudget verhoogd vanwege een verbreding van het kader voor het ORET-programma (Ontwikkelings Relevante Export Transactie, (zie Kamerbrief TK 29 234, nr. 33) en de openstelling van het MOL fonds (Minst Ontwikkelde Landen) voor een groter aantal landen (zie Kamerbrief TK 29 234, nr. 26). Daarnaast zijn nieuwe contracten aangegaan met *United Nations Human Settlements Programme* (UN-HABITAT) en de *Economic Commission for Africa* (ECA).

Uitgaven

Artikel 4.1 Handels- en financieel systeem

De neerwaartse bijstelling van dit subartikel wordt grotendeels veroorzaakt door de lage rentestand en een afname van de leningenportefeuille van de Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden (NIO). Daarnaast heeft de NIO minder aanspraak gemaakt op de garanties Internationale Samenwerking.

Artikel 4.2 Armoedebestrijding

De verhoging van de uitgaven voor artikel 4.2 is het resultaat van een aantal aanzienlijke mutaties. Het betreft hier onder andere de Nederlandse bijdrage aan het *Trust Fund voor Highly Indebted Poor Countries* (HIPC). Deze bijdrage is niet in 2005 overgemaakt. Dit zal in 2006 en volgende jaren gebeuren. Verder leidde het moratorium van een jaar op schuldendienstbetalingen op OS-leningen aan Indonesië en Sri Lanka in 2005 tot een extra begrotingsbelasting van EUR 68 miljoen. Daarnaast werd de eerste betaling van EUR 12 miljoen verricht aan de *International Development Association* (IDA) voor de compensatie van het afgesloten schuldenakkoord om ook IDA-leningen kwijt te schelden aan HIPC-landen. Tevens zijn enkele voorziene schuldkwijtscheldingen vertraagd, onder andere die aan Angola. Het Wereldbank Partnership Programma werd bij eerste supplettoire wet verhoogd, vooral ten behoeve van de AEV-prioritaire thema's milieu en water. Uiteindelijk viel deze verhoging lager uit. Vanwege een voorspoedige afbouw van de programma's in de meeste exit-landen en de vermindering van het aantal sectoren in het kader van de in AEV voorgenomen sectorreductie komen meerjarig middelen vrij. Ook wordt het budget voor macrosteun meerjarig verhoogd, ondanks een verlaging van de algemene begrotingssteun aan Uganda met EUR 6 miljoen. Er vonden enkele technische overhevelingen plaats van artikel 2.7 en 5.4 naar 4.2, onder andere voor een goed bestuurs programma bij UNDP en voor de bestrijding van hiv/aids. Tenslotte wordt de omvang van het totaal van deze mutaties eveneens beïnvloed door het gebruikelijke parkeer karakter van dit artikel (vanaf 2006 resulteert dit in een daling van de uitgaven op dit artikel).

Artikel 4.3 Ondernemingsklimaat in ontwikkelingslanden

Per saldo vindt een neerwaartse bijstelling op dit artikel plaats die hoofdzakelijk technisch van aard is. Meeruitgaven vonden hun oorzaak in een aanzienlijke structurele intensivering van de programma's die gericht zijn op de verbetering van het ondernemingsklimaat in ontwikkelingslanden. Tevens werd een hogere bijdrage aan het Nederlands Investerings Matching Fonds (NIMF) van EUR 2.9 miljoen gedaan. Daar tegenover staat een onderbesteding doordat een betaling van EUR 37 miljoen voor de verbetering van het ondernemingsklimaat in ontwikkelingslanden, die normaliter in 2005 plaats zou vinden, reeds eind december 2004 werd gedaan. Bij het MOL-fonds ontstond een onderbesteding bij de bevoorschotting van een aantal activiteiten dat niet in 2005 kon plaatsvinden omdat deze pas in 2006 gecontracteerd worden. Een verdere neerwaartse bijstelling ontstond doordat een aantal gesubsidieerde organisaties over voldoende liquide middelen beschikte en ook daar bevoorschotting in 2005 niet noodzakelijk bleek. Verder liepen enkele thematische medefinancieringsprojecten vertraging op.

Artikel 4.4 Kwaliteit en effectiviteit van ontwikkelingshulp

De neerwaartse bijstelling van de uitgaven met EUR 4,2 miljoen is met name een gevolg van een onderuitputting bij het Assistent Deskundigen-

programma. Dit programma is vertraagd doordat een kleinere uitbreiding van het aantal posities is doorgevoerd dan aanvankelijk was voorzien.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Een open, op regels gebaseerd en voorspelbaar, niet-discriminerend handels- en financieel systeem.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Binnen de Doha Development Agenda afspraken maken over: 1) verbeterde markttoegang, in het bijzonder voor sectoren van belang voor ontwikkelingslanden zoals landbouw en textiel; 2) afschaffing van alle vormen van exportsteun vóór 2015 en forse vermindering van binnenlandse handelsversturende steun op het gebied van landbouw, met name voor producten die van belang zijn voor ontwikkelingslanden zoals katoen, suiker en rijst; 3) evenwichtige regels voor onder andere <i>Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights</i> (TRIPs) en handelsfacilitatie, die rekening houden met de beperkte implementatiecapaciteit van ontwikkelingslanden; 4) adequate technische assistentie aan ontwikkelingslanden gericht op de opbouw van duurzame onderhandelings- en handelcapaciteit;	Gedeeltelijk
2. Draagvlak creëren voor navolging door andere OESO-landen en rijkere ontwikkelingslanden van het Europese <i>Everything But Arms</i> initiatief en de afspraken over nationale MDG-8 rapportages door OESO-landen;	Ja
3. Verdere ontwikkeling van een visie op de missie en taken van de OESO op de middellange termijn, mede in het licht van de uitbreiding van de OESO naar 40 à 45 leden; overeenstemming bereiken over een strategie over die uitbreiding en over samenwerking met niet-leden, waaronder ontwikkelingslanden;	Gedeeltelijk
4. Bij de herziening van het APS komen tot een vereenvoudiging van procedures en voorwaarden alsmede streven naar versoepeling, vereenvoudiging en harmonisatie van de oorsprongsregels opdat markttoegang wordt verbeterd;	Gedeeltelijk
5. Voortgang van de EPA-onderhandelingen waarbij met name wordt gestreefd naar evenwichtige partnerschapsakkoorden die op korte termijn meer marktkansen bieden voor de ACS-landen, ruimte bieden voor ontwikkeling van het productiepotentieel in de ACS-landen en die regionale integratie bevorderen;	Gedeeltelijk
6. Bij het ontwerpen van <i>Sanitary and Phytosanitary Standards</i> -(SPS-) en <i>Technical Barriers to Trade</i> - (TBT-) maatregelen in EU en WTO worden de effecten op ontwikkelingslanden meegewogen, zodat nieuwe productnormen die uit het oogpunt van gezondheid, milieu of voedselveiligheid worden gesteld zo min mogelijk handelsbelemmerend werken.	Gedeeltelijk
7. Een goed zicht op de wijze waarop het besluit tot ontbinding van de hulp aan MOL's in de praktijk door de verschillende OESO-landen wordt geïmplementeerd en voortgang in de internationale discussie over verdere ontbinding van de hulp, op basis van reciprociteit.	Ja

Toelichting:

Ad 1.1: Voortgang binnen de *Doha Development Agenda* werd eind december veilig gesteld met de Ministeriële Verklaring van Hong Kong. Voor een definitief akkoord met een substantiële ontwikkelingsdimensie moeten echter nog vele obstakels worden overwonnen. De meeste knelpunten ten aanzien van markttoegang zijn doorgeschoven naar verdere onderhandelingen in 2006.

Ad 1.2: In Hong Kong is afgesproken dat eind 2013 alle vormen van exportsteun voor landbouwproducten afgeschaft moeten zijn, inclusief

handelsversturende voedselhulp. Op het voor Afrika zo belangrijke katoendossier werd weinig vooruitgang geboekt.

Ad 1.3: Het recente amendement op het WTO-besluit inzake *Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights* (TRIPs) en gezondheid (2003) en de EU-verordening terzake zal de toegang tot betaalbare medicijnen voor ontwikkelingslanden zonder eigen productiecapaciteit verbeteren. Nederland speelde hierbij een actieve rol. In de lopende WTO- onderhandelingen over handelsfacilitatie (afspraken over douane-procedures) wordt rekening gehouden met de beperkte implementatiecapaciteit van ontwikkelingslanden en de beschikbaarheid van hulp voor het oplossen van knelpunten.

Ad 1.4: In Hong Kong werd besloten het kader voor handelsgerelateerde technische assistentie aan de Minst Ontwikkelde Landen (MOLs) te versterken en dit uiterlijk eind 2006 in werking te laten treden. Tevens werd een *Task Force* van donorlanden en ontwikkelingslanden ingesteld die op korte termijn aanbevelingen zal doen op het gebied van *Aid for Trade*. Ook deden verschillende landen toezeggingen over verhoging van de handelsgerelateerde hulp. Nederland levert reeds een relatief grote bijdrage.

Ad 2: Onder druk van de MOLs en de EU werd in Hong Kong overeengekomen dat alle OESO-landen en rijkere ontwikkelingslanden vanaf 2008 vrije markttoegang aan de MOLs zullen bieden voor ten minste 97% van hun exportproducten. De resterende 3% biedt echter veel ruimte voor het uitzonderen van gevoelige producten, zoals textiel, kleding en rijst; dit kan een deel van de winst voor de MOLs teniet doen.

Ad 3: De discussie binnen Nederland over de missie en taken van een uitgebreidere OESO is gevoerd maar nog niet afgerond. Daarbij wordt ondermeer aangesloten bij de lopende discussie over de hervorming van de OESO, die momenteel door de Permanente Vertegenwoordigers wordt gevoerd. Begin 2005 werd in het kader van samenwerking met niet-leden door de OESO/DAC het *Forum on Partnership For More Effective Development Cooperation* georganiseerd met de UNDP. Hier werd besloten deze dialoog voort te zetten. In september 2005 vond in OESO/DAC verband een informele bijeenkomst plaats van *aid-managers* afkomstig uit niet-DAC donorlanden.

Ad. 4: Het Algemeen Preferentieel Stelsel (APS) is herzien, deels vereenvoudigd en versoepeld. Belangen van andere lidstaten in de EU wogen echter zwaar waardoor vanuit Nederlands OS- perspectief een minder optimaal resultaat bereikt is. De discussie over de herziening van de oorsprongsregels is losgekoppeld van de herziening van het APS en zal in 2006 aan de orde komen.

Ad. 5: Er zit voortgang in de onderhandelingen over de *Economic Partnership Agreements* (EPAs). Door middel van interventies van verschillende lidstaten, waaronder Nederland, is bereikt dat de Europese Commissie hierin meer aandacht aan de ontwikkelingscomponent besteedt. Eind 2006 zijn naar verwachting concept- EPA's gereed. Daarom kan pas in 2007 beoordeeld worden of de partnerschapsakkoorden werkelijk evenwichtig zijn en goed voor de ACS-landen.

Ad. 6: Met een door BZ geïnitieerd discussiestuk bracht Nederland in de EU de discussie op gang over de effecten op ontwikkelingslanden van REACH, de nieuwe EU chemicaliën wetgeving. In de concept-verordening

werd één van de aanbevelingen overgenomen: het nieuwe Europese Chemicaliën Agentschap zal ook expertise ontwikkelen ten behoeve van technische assistentie aan producenten/exporteurs uit ontwikkelingslanden. In het kader van het EUREPGAP-partnerschap met het ministerie van LNV en het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel zijn proefprojecten in Kenia en Senegal opgestart. De eerste kleine boeren worden getraind om te kunnen voldoen aan de door de Europese supermarkten ontwikkelde EUREPGAP standaard voor tuinbouwproducten.

Ad. 7: Naast inzicht in de wijze waarop OESO-leden ontbinding in de MOL's implementeren is er ook voortgang geboekt ten aanzien van verdere ontbinding. Zo worden in de MOL-aanbeveling van de OESO/DAC drempelwaarden afgeschaft waaronder niet ontbonden hoeft te worden en wordt de lokale en regionale inkoop bevorderd.

Operationele doelstelling 2 Een significante vermindering van het percentage mensen dat moet rondkomen van minder dan een dollar per dag.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. De Fondsen en Programma's van de VN, de gespecialiseerde VN-organisaties, de multilaterale ontwikkelingsbanken en het IMF zijn door Nederland aangespoord en financieel ondersteund om de beleidsmatige (MDG's) en de operationele (VN-coördinatie, aansluiting bij PRSP's, PSIA's, schuldhoudbaarheid) randvoorwaarden voor duurzame armoedebestrijding in ontwikkelingslanden te verbeteren;	Ja
2. Bestaande en nieuwe partnerschapsprogramma's met de VN-organisaties en de internationale financiële instellingen zijn aantoonbaar gericht op duurzame armoedebestrijding in ontwikkelingslanden;	Gedeeltelijk
3. In de bilaterale samenwerking wordt in alle partnerlanden de ontwikkeling en implementatie van nationale armoedestrategieën (PRSP's of vergelijkbare beleidskaders) door Nederland ondersteund met speciale aandacht voor partnerschappen met bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld en de afstemming van lokale beleidsprioriteiten op de MDG's;	Gedeeltelijk
4. In alle partnerlanden is de sectorale benadering het organiserend principe met specifieke aandacht voor een directe relatie met het PRSP-proces (of vergelijkbare beleidskaders voor armoedebestrijding), versterkte betrokkenheid van maatschappelijke organisaties en lokaal bedrijfsleven alsmede integratie van sectordoorsnijdende thema's;	Gedeeltelijk
5. In alle partnerlanden waar begrotingssteun wordt verstrekt is deze direct gekoppeld aan het PRSP-proces, een effectieve beleidsdialoog (goed bestuur, politiek, armoedebestrijding) en ex-ante overeengekomen resultaten en indicatoren op het gebied van institutionele en beleidshervormingen;	Ja
6. Ter ondersteuning van de realisatie van bovengenoemde resultaten in de bilaterale samenwerking zijn in minimaal 20 partnerlanden gecombineerde armoede- en institutionele analyses beschikbaar en in minimaal vijf partnerlanden ambassades betrokken bij de uitvoering van <i>Poverty and Social Impact Analyses</i> (PSIA's). Voorts is in minimaal 24 partnerlanden de capaciteit van de ambassades op het gebied van Public Finance Management (begrotingsbeleid, openbare financiën) versterkt en/of zijn in dat verband partnerschappen met andere donoren aangegaan;	Gedeeltelijk
7. Bij de afronding van het HIPC-initiatief is de schuldenproblematiek (debt overhang) van de MOL's verminderd en heeft Nederland door actieve beleidsmatige en financiële ondersteuning ertoe bijgedragen dat met zogenaamde optoppingsfinanciering op het «HIPC eindpunt» ook daadwerkelijk de debt overhang in de betrokken landen is opgelost;	Ja

Operationele doelstelling 2**Een significante vermindering van het percentage mensen dat moet rondkomen van minder dan een dollar per dag.****Realisatie****Ja/Nee/
Gedeeltelijk**

8. Bij afronding van het HIPC-initiatief zijn ter vormgeving van de nazorgfase van het HIPC kwalitatieve schuldhoudbaarheidsanalyse-instrumenten ontwikkeld. Op internationaal niveau is actief bijgedragen aan de besluitvorming over het schuldhoudbaarheidsbeleid in WB/IMF-kader en de toepassing ervan in de besluitvorming door de Club van Parijs; op nationaal niveau worden schuldhoudbaarheidsanalyses toegepast in het dekkingsbeleid ten behoeve van herverzekering van exporkredieten (in het kader van de Commissie Advisering Landenbeleid).	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 2: In 2005 zijn voorbereidingen getroffen voor een nieuw partnerschapsprogramma met de *World Health Organization* (WHO). Dit programma zal in 2006 worden afgesloten en zal zich in nog sterkere mate dan voorheen richten op duurzame armoedebestrijding, waarbij de nadruk blijft liggen op het kernmandaat van de WHO.

Ad 3: In 28 partnerlanden zijn thans *Poverty Reduction Strategy Papers* (PRSP's) beschikbaar. In de Meerjarige Strategische Plannen (MJSPs) geven ambassades aan deze te ondersteunen. Acht partnerlanden hebben geen PRSP, maar in Egypte, Guatemala en Zuid-Afrika zijn wel nationale of sectorale ontwikkelingsplannen ontwikkeld. In Afghanistan steunt Nederland actief het proces om een armoedestrategie te ontwikkelen. Nederland onderstreept in haar dialoog met het partnerland de noodzaak tot samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld. In landen waar een tweede generatie PRSP wordt geformuleerd, wordt door donoren afstemming van lokale beleidsprioriteiten op MDGs gestimuleerd. In sommige landen (bijvoorbeeld Vietnam) is een nationale versie van de MDGs ontwikkeld.

Ad 4: Het werken met de sectorale benadering is een doorlopend streven. In de meerderheid van de partnerlanden laat de opzet en uitvoering van sectorale plannen van de overheid dat toe. Hierbinnen worden maatschappelijke organisaties en waar mogelijk het bedrijfsleven betrokken. Sectordoorsnijdende thema's, met name *gender* en goed bestuur zijn hier ook in opgenomen. Afronding van de evaluatie van de sectorale benadering wordt voorzien voor 2006.

Ad 5: In 2005 is in de Palestijnse Gebieden macrosteun verstrekt in co-financiering met de Wereldbank. Evenals andere donoren droeg Nederland bij aan de stabiliteit en het vredesproces in de Palestijnse Gebieden. Gezien het belang hiervan werd, in afwijking van de gestelde standaardvoorwaarden voor macro-steun, toch besloten de Palestijnse Gebieden op deze wijze te ondersteunen.

Ad 6: In de partnerlanden met een PRSP (28) zijn gecombineerde armoede en institutionele analyses beschikbaar. Tot nu toe zijn *Poverty and Social Impact Assessments* (PSIAs) uitgevoerd in tien landen: Benin, Ethiopië, Mali, Rwanda, Tanzania, Ghana, Zambia, Jemen, Bolivia en Nicaragua. De meeste PSIA's worden ondernomen door de Wereldbank, IMF en DFID, in enkele gevallen in samenwerking met het partnerland. Nederland is intensief betrokken bij de verdere ontwikkeling van de PSIA-methode, onder andere door bijdragen aan een nieuw handboek, uitgegeven door de

Wereldbank en DFID. Ook in OESO/DAC- verband en middels het PSIA-netwerk wordt actief bijgedragen aan een simpele, geharmoniseerde methode van armoede effectmeting. Eind 2005 waren 25 ambassades ingestroomd in het ondersteuningsprogramma voor *Public Finance Management*. Veelal zijn medewerkers van andere donororganisaties hierbij betrokken, en vertegenwoordigers van het partnerland als *resource-person*.

Ad 8: Met betrekking tot het in 2005 door de G8 gelanceerde multilaterale schuldverlichtingsplan heeft Nederland een invloedrijke rol gespeeld. Kwalitatieve schuldhoudbaarheidsanalyse-instrumenten zijn ontwikkeld, maar alleen bij de Wereldbank zijn de analyses richtinggevend voor de aard van een IDA-allocatie. Andere multi- en bilaterale partners gebruiken de analyses vooralsnog slechts naar eigen inzicht, als input bij beslissingen van dien aard.

Operationele doelstelling 3 Een beter ondernemingsklimaat in ontwikkelingslanden en versterking van hun concurrentievermogen, zowel nationaal als internationaal.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Op basis van de scan ondernemingsklimaat, kennisuitwisseling en ondersteuning van (inter)nationale bedrijven en organisaties zijn uiterlijk in 2006 in 60 procent van de partnerlanden meerjarige actieplannen voor Nederlandse ondersteuning uitgewerkt in samenhang met wat al door andere donoren wordt gedaan. Tevens dient Nederland als bilaterale donor duidelijk toegevoegde waarde te hebben;	Ja
2. Verdere operationalisering van Publiek Private Samenwerking door een aantal partnerschappen met specifieke bedrijven en bedrijfstakken (onder meer financiële sector);	Ja
3. Nieuwe relatie tussen de Staat -en de Financieringsmaatschappij Ontwikkelingslanden (FMO) op basis van de in 2004 afgeronde evaluatie van de Overeenkomst Staat-FMO. Inzet is dat de FMO in 2005 evolueert tot hét loket en expertisecentrum voor de investeringscapaciteit in ontwikkelingslanden;	Gedeeltelijk
4. Op het gebied van ondersteuning van investeringen in private infrastructuur hebben aanpassingen in ORET (openen van waterluik onder ORET, uitbreiding landenlijst, meer maatwerk) en het MOL-fonds in 2005 geleid tot een toename van het aantal goedgekeurde projectaanvragen ten opzichte van 2004. Deze projecten hebben ontwikkeling van de private infrastructuur tot doel;	Ja
5. Het Programma Samenwerking Opkomende Markten (PSOM) is uiterlijk eind 2005 open gesteld in alle partnerlanden. Tenminste de helft van alle PSOM-investeringen krijgt een commercieel vervolg;	Ja
6. Met 2005 als, door de VN uitgeroepen, jaar voor microfinanciering zal bijzondere aandacht besteed worden aan dit ontwikkelingsinstrument resulterend in een grotere bekendheid zowel onder particulieren als onder financiële instellingen.	Ja
7. Binnen PUM (Programma Uitzending Managers) zullen in 2005 80 PUM-jong missies gerealiseerd worden. Daarnaast zullen in 2005 met PUM de mogelijkheden onderzocht worden om PUM-programma's op te zetten op de terreinen van goed bestuur en onderwijs op het gebied van bedrijfssteun.	Ja

Toelichting:

Ad 2: Op het ogenblik zijn er 41 publiek-private partnerschappen (PPP's) in uitvoering, waar het ministerie van Buitenlandse Zaken partner in is. Daarnaast zijn er nog eens 25 PPP's in voorbereiding. Eind 2004 waren nog slechts dertien PPP's in uitvoering.

Ad 3: Met de Financieringsmaatschappij Ontwikkelingslanden (FMO) is overeenstemming bereikt over een nieuwe werkwijze, en over aanpassingen in de *corporate governance*. Dit heeft nog niet op alle punten zijn beslag gekregen in ondertekende nieuwe overeenkomsten.

Ad 4: In 2005 zijn, mede dankzij de nieuwe regeling, ruim 55 nieuwe ORET-aanvragen ingediend, tegenover 27 in 2004. De uitbetalingen zijn uiteindelijk uitgekomen op EUR 92 miljoen. In 2005 zijn 27 projecten goed gekeurd voor een totaalbedrag van EUR 189 miljoen. De MOL-portefeuille is in 2005 sterk gegroeid, van rond de EUR 54 miljoen naar 91 miljoen. Bovendien zijn al veel projecten voor 2006 in voorbereiding.

De voor 2005 voorziene evaluatie van het ORET-programma zal in 2006 worden afgerond.

Ad 6: Mede dankzij Nederlandse inspanningen is in het slotdocument van de VN-top van september 2005 een passage opgenomen over het belang van vergroting van toegang tot financiële diensten, inclusief microfinanciering. Tijdens de sluitingsbijeenkomst ontving het Nederlands Microfinancierings Platform een plaquette plus oorkonde voor de inspanningen tijdens het VN-jaar.

Ad 7: In 2005 zijn 120 ondernemers beneden de 55 jaar op pad gestuurd. In verschillende ontwikkelingslanden hebben Nederlandse experts vijftien keer advies gegeven aan branche-organisaties, zeven keer aan Kamers van Koophandel en in twee gevallen aan lokale werkgeversorganisaties. Daarnaast hebben deelnemers aan het PUM 33 keer geadviseerd voor beroepsonderwijs en 25 keer aan organisaties die het lokaal midden- en klein bedrijf ondersteunen.

Operationele doelstelling 4 Verhoogde kwaliteit en effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Aansluiting van de ontwikkelingsactiviteiten van de VN-organisaties op landenniveau bij PRSP's en sector wide approaches (SWAP's) is binnen de VN tot norm verheven;	Ja
2. Het Nederlandse Assistent-Deskundigenprogramma heeft in 2007 een duidelijke focus op Afrika wat blijkt uit het toegenomen aantal uitzendingen naar dit continent;	Ja
3. De bilaterale concentratie op 36 partnerlanden is voltooid en in elf van de veertien exit-landen is de afbouw van de ontwikkelingsrelatie op zorgvuldige wijze afgerond. In de resterende exit-landen zal dit in 2007 het geval zijn;	Ja
4. Het aantal sectoren per partnerland is beperkt tot twee, hooguit drie (met uitzondering van Suriname) en daarbinnen vindt concentratie plaats op de sectoren onderwijs, gezondheid met focus op HIV/aids-bestrijding en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten, milieu en water;	Ja
5. In alle partnerlanden is begin 2006 door de ambassades een track record analyse opgesteld, die de basis vormt voor de in het jaarplan voorgestelde keuze van hulpmodaliteiten. Dit heeft geresulteerd in een effectieve inzet van hulpmodaliteiten, bij voorkeur in de vorm van een programmatische aanpak en programmahulp, waar mogelijk begrotingssteun;	Gedeeltelijk

Operationele doelstelling 4**Verhoogde kwaliteit en effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking.****Realisatie****Ja/Nee/
Gedeeltelijk**

6.	In internationaal verband is toezicht gehouden op de implementatie van de Rome-Declaration on Harmonisation (februari 2003). Het resultaat hiervan is vertaald naar een tweede internationale Declaration on Harmonisation. Tevens is het Joint Action Plan on Harmonisation van de Nordic+ groep, waar Nederland deel van uitmaakt, uitgevoerd. Op bilateraal niveau is in minimaal negen partnerlanden tenminste één nieuw praktijkgeval van harmonisatie op uitvoeringsniveau gerealiseerd, waarbij harmonisatie is geoperationaliseerd in verschillende vormen van programmahulp of silent partnerships;	Ja
7.	Uiterlijk in 2006 beschikken alle posten in de partnerlanden over een Meerjarig Strategisch Plan als kader voor hun jaarplannen/verslagen;	Ja
8.	Sturing en monitoring van de beleidsmatige en financiële resultaten van het ontwikkelingsbeleid is beter mogelijk met behulp van het informatiesysteem Piramide. Onderdeel hiervan is het waarderingssysteem van activiteiten en sectoren. In 2005 is meer dan 90 procent van de activiteiten gewaardeerd en is de kwaliteitsborging geregeld;	Gedeeltelijk
9.	Begin 2005 zal een rapportage plaatsvinden aan de Kamer over de in 2004 in het bilaterale kanaal behaalde resultaten op de prioritaire AEV-thema's en mensenrechten en goedbestuursbeleid in de partnerlanden. Deze resultatenrapportage zal gerealiseerd worden met behulp van onder andere het nieuwe management informatiesysteem Piramide. Dit systeem bevat naast gegevens over de geleverde bijdrage tevens informatie over de specifieke resultaten van het Nederlandse beleid.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1: Tijdens de VN-Top in september 2005 is bevestigd dat op MDG's gebaseerde nationale ontwikkelingsplannen (NDP's) de basis moeten vormen voor internationale hulp. Behalve uit het slotdocument blijkt dit ook uit beleidsplannen en landenstrategieën van de individuele VN-organisaties.

Ad 5: In 2006 zullen alle ambassades in de partnerlanden een *track record* indienen. Het merendeel van de *track records* is reeds ontvangen.

Ad 6: De *Paris Declaration on Aid Effectiveness* werd aangenomen in maart 2005. In de Parijs Verklaring zijn voor zowel de partnerlanden als de donoren indicatoren en *targets* overeengekomen. In de volgende partnerlanden werden nieuwe harmonisatie-initiatieven gerealiseerd: Uganda, Zambia, Tanzania, Jemen, Kaap Verdië, Mozambique, Guatemala, Vietnam, Mali. Andere opmerkelijke resultaten zijn de *Joint Assistance Strategies* in onder andere Tanzania, Uganda en Zambia, waarmee een vergaande werkverdeling tussen donoren is gerealiseerd.

Ad 8: De DAC-rapportage en financiële onderdelen van de resultatenrapportage 2005 werden geheel gebaseerd op cijfers die met behulp van het management informatiesysteem Piramide werden verkregen. Er is een aanzet gedaan de sturingsfunctie van Piramide beter uit de verf te laten komen. Specificatie van noodzakelijke sturingsinformatie op verschillende managementniveaus is echter nog niet volledig afgerond. Van de lopende activiteiten werd 70 procent gewaardeerd. Bepaalde activiteiten zijn vanwege hun aard inmiddels uitgezonderd van waardering (bijvoorbeeld

noodhulp en schulduverlichting), waarmee het percentage gewaardeerde activiteiten inmiddels hoger ligt.

Ad 9: Het rapport *Resultaten in Ontwikkeling* is op 11 november 2005 aangeboden aan de Tweede Kamer omdat het concretiseren van de opgenomen resultaten meer tijd in beslag nam dan gepland. Extra toegevoegd zijn de informatiefiches per land en sector.

Operationele doelstelling 5 Verhoogde kwaliteit en effectiviteit van de Nederlandse handels- en investeringsbevordering.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Goede, herkenbare overheidsdienstverlening op het gebied van Nederlandse handels- en investeringsbevordering in het buitenland, aansluitend op de vraag van het bedrijfsleven;	Gedeeltelijk
2. Optimale samenwerking tussen de ministeries van Economische en Buitenlandse Zaken, de EVD en de posten op het gebied van economische betrekkingen en handels- en investeringsbevordering;	Ja
3. Snel kunnen inspelen op ontwikkelingen in de markt en behoeften van het bedrijfsleven door de flexibele inzet van mensen en instrumenten;	Ja
4. Goede samenwerking tussen het ministerie en het internationaal opererend en georganiseerd bedrijfsleven op verschillende niveaus in Den Haag en op de posten.	Ja

Toelichting:

Ad 1: Uit het klantenonderzoek van de Economische Voorlichtingsdienst (EVD) ontstond een positief beeld van de economische dienstverlening van de Nederlandse vertegenwoordigingen. Met name in het midden- en kleinbedrijf bleek men echter niet altijd de weg naar de ambassade te vinden en bestond onzekerheid over het type dienstverlening dat mag worden verwacht. Onder de *Dutch Trade Board* is een werkgroep ingesteld met alle relevante netwerkpartners om te komen tot een beter en herkenbaarder economisch buitenlandnetwerk. Dit is een bijna permanent proces van verbeteringen en *fine-tuning*.

Ad 3: Zowel de *Netherlands Business Support Offices*, als tijdelijke versterkingen van economische afdelingen, als flexibele instrumenten ter ondersteuning van het bedrijfsleven zijn ontwikkeld.

Ad 4: In Nederland bestaan zeer intensieve contacten met het bedrijfsleven die vaak een thematische of actuele inslag hebben. Op belangrijke handelsposten is vaak een *Business Council/Club* of bilaterale Kamer van Koophandel actief.

BELEIDSARTIKEL 5: TOEGENOMEN MENSELIJKE ONTPLOOIING EN SOCIALE ONTWIKKELING

A. Algemene beleidsdoelstelling

Het bevorderen van menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling van armen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder kinderen en vrouwen.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 5 Toegenomen menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling (EUR1000)	Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil	
	2004	2005	2005	
Verplichtingen	721 223	713 895	602 659	111 236
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	1 216 309	1 190 121	1 210 868	- 20 747
5.1 Onderwijs	225 451	218 573	235 337	- 16 764
5.2 Kennisontwikkeling	114 333	103 425	108 786	- 5 361
5.3 Gender	3 278	3 266	3 498	- 232
5.4 HIV/Aids	225 916	200 621	214 891	- 14 270
5.5 Reproductieve gezondheid	96 006	97 457	65 234	32 223
5.6 Participatie civil society	551 325	566 779	583 122	- 16 343

Financiële toelichting

Verplichtingen

De verplichtingenstand op dit artikel is verhoogd met circa EUR 111 miljoen. Deze verhoging is een saldo van verhogingen en verlagingen. De belangrijkste oorzaak betreft het aangaan van aanzienlijke meerjarige verplichtingen voor verschillende prioriteiten uit de nota «Aan elkaar Verplicht». Behalve nieuwe verplichtingen voor hiv/aids en reproductieve gezondheid zijn nieuwe TMF-verplichtingen en een nieuwe meerjarige committering voor het *Global Fund to fight Aids, Malaria and Tuberculosis* (GFATM) aangegaan. Voorts zijn er verhogingen op het subartikel *participatie civil society* en voor programma's op het gebied van kennisontwikkeling. Per saldo is er een verlaging voor verplichtingen op onderwijs wegens vertraging in de contractering van enkele bilaterale programma's. Tenslotte is er een neerwaartse mutatie (circa EUR 200 miljoen) van administratieve aard. Bij het omzetten van de begroting van achttien naar elf artikelen in 2005 waren kas- en verplichtingenbudgetten gelijkgesteld. Daarvoor wordt nu gecorrigeerd.

Uitgaven

Artikel 5.1 Onderwijs

Op dit subartikel valt de realisatie EUR 17 miljoen lager uit dan geraamd. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat EUR 16 miljoen minder is uitgegeven op de onderwijsprogramma's van de ambassades (met name Jakarta, Dar es Salaam en Ouagadougou) door vertragingen bij het opstarten van onderwijsprogramma's in de ontvangende landen. Daarnaast is EUR 6 miljoen meer uitgegeven op de centrale onderwijsbudget-

ten. Dit is een saldo van lagere uitgaven op *silent partnerships* door vertraagde opstart van het programma in Nicaragua en hogere uitgaven voor onderwijs in Pakistan naar aanleiding van de aardbeving. Aan UNICEF is EUR 5 miljoen minder uitgegeven omdat dit bedrag reeds is vooruitbetaald in 2004, zoals in dat jaar gemeld bij tweede suppletoire wet.

Artikel 5.2 Kennisontwikkeling

Op dit subartikel is sprake van ruim EUR 5 miljoen lagere uitgaven. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt door een overheveling van EUR 3 miljoen voor de *Consultative Group on International Agricultural Research* (CGIAR) naar art. 6.1 en een verlaging van EUR 2,3 miljoen doordat een programma voor de tweede fase van conservatie van de collectie van het Tropenmuseum niet doorgaat.

Artikel 5.4 Hiv/aids

De uitgaven voor hiv/aids, tuberculose en malaria worden met EUR 14,2 miljoen verlaagd ten opzichte van de ontwerpbegroting. Deze verlaging is technisch van aard. Allereerst is de voor 2005 geraamde bijdrage aan het *United Nations Population Fund* (UNFPA) uiteindelijk EUR 10 miljoen lager uitgevallen vanwege een vooruitbetaling in 2004 van een deel (EUR 10 miljoen) van de vrijwillige bijdrage over 2005 (zie 29 800 V, nr. 13 uit 2004). Daarnaast vonden, zoals vermeld bij tweede suppletoire begroting, overhevelingen (circa EUR 8 miljoen) plaats naar artikel 5.5 (reproductieve gezondheid) en, zoals vermeld in de Decemberbrief, een overheveling (EUR 2,4 miljoen) naar artikel 4.2 Armoedevermindering.

De in de eerste suppletoire begroting aangekondigde intensivering van de bestrijding van hiv/aids in de partnerlanden heeft plaatsgevonden met name in Guatemala, Mozambique, Thailand en Zuid-Afrika. In sommige landen, zoals Burkina Faso, Suriname en Vietnam, werd vertraging opgelopen in de start van het programma waardoor een neerwaartse bijstelling heeft plaatsgevonden in de tweede suppletoire wet. Deze programma's zullen in 2006 alsnog aanvangen.

De intensivering van EUR 6,3 miljoen voor het *Joint United Nations Programme on HIV/AIDS* (UNAIDS) is geëffectueerd conform de Aids-notitie. Een deel van de uitgaven aan Publiek Private Partnerschappen (PPP) voor onderzoek zal vanwege vertraging in de opstart pas in 2006 plaatsvinden. De uitgaven aan het PP WHO vielen lager uit. Daartegenover stonden hogere uitgaven voor TMF-organisaties.

Artikel 5.5 Reproductieve gezondheid

De uitgaven voor reproductieve gezondheid laten een toename van ruim EUR 32 miljoen zien. Deze verhoging van de uitgaven is met name een gevolg van een meerjarige aanzienlijke intensivering op de ambassades van activiteiten en programma's gericht op de verbetering van de (reproductieve) gezondheidszorg, maar ook van een verhoging van het TMF-programma gezondheid algemeen. Ten opzichte van de gemelde mutaties in de Decemberbrief heeft nog een extra verhoging van de uitgaven met EUR 4,6 miljoen plaatsgevonden vanwege hoger uitgevallen uitgaven op enkele ambassades, onder andere in Mozambique, Ethiopië, Mali en Vietnam.

Artikel 5.6 Participatie civil society

De uitgaven voor participatie *civil society* laten een verlaging van ruim EUR 16 miljoen zien ten opzichte van de ontwerpbegroting. Deze verlaging wordt grotendeels veroorzaakt door een neerwaartse bijstelling van

de uitgaven van SNV (met EUR 14 miljoen). Alhoewel bij de eerste suppletoire wet het budget voor de SNV nog is verhoogd met een kasschuif van 2004 naar 2005, bleek de in 2004 opgelopen vertraging in de uitvoering van programma's nog een doorlopend effect op 2005 te hebben. Zoals reeds gemeld bij tweede suppletoire wet is vertraging opgetreden in de uitvoering van het beleidskader mediapluriformiteit in Iran. Uiteindelijk kon in 2005 slechts EUR 3,8 miljoen worden uitgegeven van de beschikbare EUR 15 miljoen. Naast deze verlagingen vonden er eveneens enkele, kleinere, verhogingen plaats, zoals voor het TMF-programma overig.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Alle kinderen, zowel jongens als meisjes, hebben de mogelijkheid om volledig basisonderwijs te doorlopen, en alle jongeren en volwassenen hebben de mogelijkheid om te komen tot een hogere alfabetiseringsgraad en om beter lager beroepsonderwijs te volgen.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Ter ondersteuning van het behalen van de MDG's zijn in 2005 voor vijftien partnerlanden voorstellen uitgewerkt voor intensivering van de huidige bilaterale steun aan onderwijssectorplannen, niet alleen met betrekking tot het formeel lager onderwijs maar ook voor andere subsectoren van het onderwijssysteem, zoals lager beroepsonderwijs en training, volwassenenonderwijs, inclusief alfabetisering;	Ja
2. Het aantal silent partnerships wordt uitgebreid naar minimaal zes in 2007 en <i>basic education</i> programma's via ILO, UNHCR en UNICEF worden ondersteund;	Gedeeltelijk
3. De continue dialoog met donoren in het kader van het <i>Fast Track Initiative</i> (FTI) heeft geleid tot betere afstemming van ondersteuning aan de onderwijssector op landenniveau, tot het betrekken van meerdere donoren bij het initiatief en tot een meerjarige ondersteuning van onderwijssectorprogramma's. Acht nieuwe landen met een PRSP en een onderwijssectorplan zijn aan het FTI toegevoegd, en via het <i>Catalytic Fund</i> worden drie van deze nieuwe landen in 2005 gefinancierd;	Gedeeltelijk
4. De rol van het lokale maatschappelijk middenveld in de partnerlanden als dialoogpartner met de overheid ten aanzien van <i>basic education</i> is versterkt in 2007;	Ja
5. Reproductieve gezondheid en HIV/aids, evenals specifieke maatregelen om gendergelijkheid te bereiken, zijn in 2007 geïntegreerd in de nationale onderwijsplannen van tien partnerlanden. De beleidsdialoog die de ambassades in deze landen met de overheid hebben gevoerd heeft hierbij een belangrijke stimulerende rol gespeeld;	Ja
6. Bij het opzetten van een gezamenlijke set van indicatoren in het kader van donorcoördinatie en harmonisatie in de onderwijssector hebben de ambassades een voortrekkersrol gespeeld. Deze indicatoren zullen in 2006 operationeel moeten zijn.	Ja

Toelichting:

Ad 2: Het afsluiten van *silent partnerships* (SP's) verloopt trager dan verwacht. Dit komt vooral door de tijd die een grondige voorbereiding van het afsluiten van de overeenkomst tussen ontvangende land en actieve partner vergt. Deze overeenkomst dient als basis voor de af te sluiten SP-overeenkomst. Hierdoor kon de voorbereiding van vier SP's niet (geheel) worden afgerond in 2005. Verwacht wordt dat in de eerste helft van 2006 vijf overeenkomsten afgerond zullen zijn.

Ad 3: In 2005 zijn vijf nieuwe landen met een *Poverty Reduction Strategy Paper* (PRSP) en een onderwijssectorplan toegevoegd aan het *Fast Track*

Initiative (FTI). Als gevolg van vertraging in het opstellen van deze plannen zijn dit er drie minder dan verwacht. Van de vijf nieuwe landen hebben in 2005 twee landen financiering ontvangen uit het *FTI Catalytic Fund*. De overige drie landen zullen vanaf 2006 financiering ontvangen uit dit fonds. De deelnemers aan het FTI-partnerschap zijn eind 2005 in principe akkoord gegaan met een Nederlands voorstel voor een aanvullend FTI-financieringsmechanisme, met name gericht op die landen die weinig hulp ontvangen. Dit mechanisme vergroot de voorspelbaarheid van geldstromen voor de ontvangende landen.

Operationele doelstelling 2 De opbouw en versterking van relevante kennis en versterking van onderzoekscapaciteit. Vermindering van kwalitatieve en kwantitatieve tekorten aan geschoold middenkader en duurzame institutionele versterking van de capaciteit van tertiair onderwijs.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. De heroriëntatie van het onderzoeksprogramma zal zijn afgerond en het programma zal geheel gericht zijn op het produceren, verspreiden en benutten van kennis voor het bereiken van de MDG's en de doelstellingen van AEV. De te publiceren subsidiekaders voor 2006 en verder zullen dit weerspiegelen;	Ja
2. In partnerlanden zullen nationale en sectorale strategieën inzake kennis en onderzoek ten behoeve van ontwikkeling worden gestimuleerd. Drie ambassades zullen hiervoor door beleidsdialoog aandacht vragen. In 2007 zullen vijftien ambassades deze taak vervullen;	Nee
3. Subsidieverlening aan onderzoeksprogramma's en programma's voor onderzoeksfinanciering zal zijn gericht op de productie van kennis voor het bereiken van de doelstellingen van het ontwikkelingsbeleid. Tenminste de helft van het gesubsidieerde onderzoek zal, zoals blijkt uit rapportage, een expliciete bijdrage leveren aan kennisproductie ten behoeve van de prioritaire thema's van AEV of de MDG's. Dit zal oplopen tot 100 procent in 2007;	Ja
4. Aan de hand van de resultaten van de evaluatie in 2005/2006 zijn de internationaal onderwijsprogramma's waar nodig in 2007 aangepast;	Nee
5. Aantoonbare vermindering van het tekort aan geschoold middenkader in de landen waarvoor het NFP van toepassing is. Dit zal vanaf 2007 worden gemeten door middel van zogenoemde <i>tracer studies</i> (studies naar de effecten van beurzen);	Gedeeltelijk
6. De capaciteit van het tertiair onderwijs is in de vijftien NPT-landen versterkt door uitvoering van projecten in zowel de gekozen samenwerkingssectoren als op sectordoorsnijdende dan wel sectoroverstijgende terreinen en in de sector tertiair onderwijs in het algemeen. Enkele kleine projecten zullen al in 2004 en 2005 worden afgerond. Het merendeel zal echter 3-4 jaar in beslag nemen.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 1: De heroriëntatie van het onderzoeksprogramma is afgerond: in september 2005 is de notitie *Onderzoek in Ontwikkeling* (bijlage bij Kamerbrief 29 234, nr. 39) naar de Tweede Kamer gestuurd.

Ad 2: Tot dusver voeren ambassades in partnerlanden nog geen beleidsdialoog met de overheid over de ondersteuning van nationale en sectorale strategieën inzake kennis en onderzoek voor ontwikkeling. De beleidsvoornemens uit de notitie *Onderzoek in Ontwikkeling* zullen de komende jaren worden ingebed in het werk van ambassades en de directies van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag. De totstandkoming van kennis- en onderzoeksstrategieën bij laatstgenoemden krijgt daarbij bijzondere aandacht. De inrichting van de IS-academie (Kamerbrief

29 234, nr. 40) draagt bij aan de ontwikkeling van relevante kennis binnen en buiten het ministerie van Buitenlandse Zaken en toepassing daarvan in het beleid.

Ad 3: Het grootste deel van de ministeriebrede onderzoeksactiviteiten is nu reeds gericht op kennisproductie ten behoeve van de prioritaire thema's van *Aan Elkaar Verplicht*.

Ad 4: De gedachtenvorming over aanpassingen van de programma's is in 2005 begonnen en zal in de loop van 2006 haar beslag krijgen. De uitvoering en het beheer van de programma's Internationaal Onderwijs zullen in 2006 worden doorgelicht.

Ad 5: Om vermindering van het tekort aan geschoold middenkader te bereiken is het beurzenprogramma *Netherlands Fellowship Programme* (NFP) ingesteld. Hierin worden sinds 2002 voor de Internationale Onderwijsprogramma's beurzen toegekend op basis van de vraag uit 57 ontwikkelingslanden. In toenemende mate wordt gewerkt met meerjarenafspraken met instellingen in die landen om de capaciteitsversterking te optimaliseren. Ter voorbereiding op de *tracer studies* worden systematisch zoveel mogelijk relevante gegevens over oud-bursalen verzameld.

Ad 6: In het kader van institutionele versterking van post-secundair onderwijs- en trainingscapaciteit in ontwikkelingslanden (NPT) waren in 2005 in dertien landen projecten in uitvoering. Enkele kleine projecten naderden voltooiing. De meeste drie- en vierjarige projecten bevonden zich in de startfase.

Het is dan ook nog te vroeg om over de versterking van de capaciteit van het tertiair onderwijs in de NPT-landen definitief te kunnen oordelen.

Operationele doelstelling 3 Gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen. Daartoe is de zeggenschap van vrouwen vergroot.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. In 2005 is het tien jaar geleden dat het Pekingactieplan tot stand kwam. Deze afspraken worden in VN-verband en in de OESO-DAC herbevestigd. Ook zijn er hernieuwde afspraken over de uitvoering van het Pekingactieplan;	Ja
2. Verankering en integratie van <i>gender</i> binnen multilaterale organisaties moet in versneld tempo vorm krijgen. Dit vormt onderdeel van het hervormingsprogramma van de VN. In overleg met gelijkgezinden heeft Nederland hieraan een effectieve bijdrage geleverd, in het bijzonder binnen de EU, Wereldbank, UNDP en UNHCR;	Ja
3. De uitvoering door Nederland van VN-Veiligheidsraadsresolutie 1325, over de rol van vrouwen in (pre-, post-)conflictsituaties, vindt op een voortvarende en gecoördineerde wijze plaats in alle Nederlandse ambassades in (post)conflictlanden en relevante BZ directies;	Gedeeltelijk
4. Verdergaande integratie van <i>gender</i> in werkprocessen in ontwikkelingssamenwerking en in het bredere buitenlandbeleid heeft plaatsgevonden. Daartoe hebben ambassades in 20 partnerlanden in 2007 in hun meerjarige strategische planning concrete en meetbare doelstellingen geformuleerd ten aanzien van de verankering van <i>gender</i> in het eigen ambassadebeleid en in de uitvoering van het buitenlandbeleid in brede zin. Per post is er een strategie met heldere doelstellingen, gericht op alle sectoren, PRSP's en, waar relevant, de uitvoering van VN-Veiligheidsraadsresolutie 1325.	Gedeeltelijk.

Toelichting:

Ad 3: Dit betreft een resultaat dat doorlopende inspanning vergt. In 2005 is er aantoonbare voortgang geboekt om dit te bereiken. In Afghanistan hebben bijvoorbeeld de ambassades een plan van aanpak opgesteld om resolutie 1325 in de praktijk te vertalen.

Ad 4: De meerderheid van de ambassades in de partnerlanden heeft in haar MJSP doelstellingen geformuleerd op het gebied van *gender*. Deze zijn met name gericht op voorwaardenscheppende activiteiten op het gebied van politieke participatie en de bestrijding van geweld tegen vrouwen. Zo is er de terbeschikkingstelling van identiteitspapieren aan vrouwen (nodig voor de ontvangst van stemkaarten) en de praktische ondersteuning van vrouwelijke politieke kandidaten. Tevens wordt bijvoorbeeld de juridische sector versterkt (wetgeving, training van rechters en advocaten) ter bestrijding van straffeloosheid van seksueel geweld. Ook binnen sectorale programma's wordt toegewerkt naar verankering van vrouwenemancipatie. De meetbaarheid van geformuleerde doelstellingen blijft een punt van aandacht. Sectorale programma's worden in multidonorverband in een aantal landen nu ook specifiek geëvalueerd op hun bijdrage aan de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen. In Tanzania, Burkina Faso, Mali, Uganda en Mozambique heeft integratie van *gender*-gelijkheid in de PRSP plaats gevonden. Er zijn heldere indicatoren opgenomen en de data zijn uitgesplitst voor mannen en vrouwen. Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland hebben dat proces samen met andere donoren ondersteund. In 2006 wordt tevens advisering aan Benin voorzien.

Operationele doelstelling 4 Een halt aan de verspreiding van HIV/aids, malaria en andere levensbedreigende ziekten.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Integratie in beleid: de overheden van vijf landen zijn door de ambassades geassisteerd bij het opnemen van HIV/aids in hun strategische planning en PRSP;	Ja
2. Intensivering en verbreding van de aandacht voor aids: Nederland vraagt waar relevant aandacht voor HIV/aids bij (inter-)nationale bijeenkomsten op het gebied van bijvoorbeeld veiligheid, handel (WTO/TRIPS), mensenrechten, migratie, landbouw, conflictpreventie en humanitaire hulpverlening. Daarnaast is intensivering van preventie nodig waarbij jongeren de meeste aandacht verdienen;	Ja
3. Uitwerken van de verdere mogelijkheden voor het sluiten van partnerschappen met het bedrijfsleven op basis van bestaande ervaringen (onder andere in Ghana). In 2006 zijn minstens twee partnerschappen met participatie van het bedrijfsleven opgericht;	Ja
4. Intensiveren van samenwerking met de VS: reeds vier ambassades hebben de samenwerking en met name die met het bedrijfsleven verder uitgewerkt en vormgegeven. Tevens zal waar mogelijk samengewerkt worden aan de opvang van aidswezen. Internationaal wordt onderzoek naar nieuwe preventieve technologieën zoals aids-vaccin en microbiciden geïntensiveerd;	Gedeeltelijk
5. Versterken van coördinatie en harmonisatie: vijf ambassades spelen Ja een faciliterende rol bij het coördineren van de nationale <i>Aids Response</i> (overheid, NGO's, private sector, donoren en VN-organisaties UNAIDS, NGOs);	
6. In stand houden van één van de belangrijke randvoorwaarden voor aidsbestrijding door in twaalf partnerlanden de steun aan de sector gezondheid te continueren.	Ja

Toelichting:

Ad 4: De samenwerking met de VS verloopt goed als het gaat om het gezamenlijk ondersteunen van programma's voor *Orphans and Vulnerable Children* (OVC) en onderzoek naar nieuwe preventieve technologieën zoals aids-vaccin en hiv-virusdodende middelen (microbiciden). De samenwerking ter ondersteuning van het bedrijfsleven blijft enigszins achter. In Ghana wordt de samenwerking gecontinueerd. In Zambia faciliteert de Nederlandse ambassade de dialoog tussen Nederlandse partners en partners uit de VS om aidsmedicijnen (ARVs) te introduceren bij bedrijven. Mozambique werkt samen met de VS om het bedrijfsleven (*business coalition on aids*) te ondersteunen.

Operationele doelstelling 5 Een wereldwijde betrokkenheid bij reproductieve gezondheid en het onverkort uitvoeren van de Caïro-agenda.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Integratie in beleid: reproductieve en seksuele gezondheid respectievelijk rechten (inclusief aids) zijn opgenomen in de meerjarenplannen van minimaal tien partnerlanden en er wordt over dit onderwerp een dialoog gevoerd met die partnerlanden;	Ja
2. Overeengekomen teksten en afspraken van Peking en Caïro over-eind houden: in internationale bijeenkomsten in aanloop naar «10 jaar Peking», en daar waar de Caïro-agenda ter sprake komt, zijn de overeengekomen teksten en afspraken behouden;	Ja
3. Reproductieve en seksuele gezondheid respectievelijk rechten, met bijzondere aandacht voor (uitvoering van) de Caïro-agenda en de essentiële rol van UNFPA hierin, zijn adequaat ingebracht in de «Millennium+5 Top» in New York;	Ja
4. Agenderen van reproductieve en seksuele gezondheid en rechten in de bilaterale beleidsdialoog: de aandacht voor reproductieve en seksuele gezondheid/-rechten (inclusief de relatie met HIV/aids) is door vijf ambassades aan de orde gesteld in hun bilaterale contacten in het kader van mensenrechten, goed bestuur, conflict-preventie of humanitaire hulpverlening;	Ja
5. In stand houden van één van de belangrijke randvoorwaarden voor het uitvoeren van de Caïro-agenda door in twaalf partnerlanden de steun aan de sector gezondheid te continueren waarmee de toegang tot diensten en voorzieningen op het gebied van reproductieve en seksuele gezondheid en rechten en HIV/aids wordt gerealiseerd.	Ja

Toelichting:

Ad 3: Op de Millennium+5 Top is een cruciale zinsnede geformuleerd over seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), die een uitstekend uitgangspunt vormt om dit thema beter op te nemen in de millenniumontwikkelingsdoelen. Deze zinsnede vormt de basis voor een specifieke *target* onder MDG 5 over SRGR die naar alle waarschijnlijkheid in augustus 2006 tijdens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) zal worden bekrachtigd.

Operationele doelstelling 6**Een grote participatie van civil society in ontwikkelingsactiviteiten.****Realisatie****Ja/Nee/
Gedeeltelijk****Beleidsprestaties 2005**

1. Hervorming van het medefinancieringssysteem (TMF en MFP): 1) een nieuw beleidskader MFS is in overleg met de maatschappelijke organisaties opgesteld, 2) een voorstel is geformuleerd over uitbesteding van de beoordeling van MFS-voorstellen en 3) beleidsdialoog op beleidsthema's reproductieve gezondheidszorg, HIV/aids, onderwijs, milieu en water;	Ja
2. Medefinancieringsstelsel: een werkwijze om complementariteit tussen het bilaterale en particuliere kanaal te bevorderen is overeengekomen;	Ja
3. Technische Assistentie: PSO en SNV zijn geëvalueerd en de resultaten zijn, vergezeld van een beleidsreactie, aan de Tweede Kamer toegegaan;	Gedeeltelijk.
4. Herzien samenwerkingsprogramma met de VNG, gericht op versterking van lokaal bestuur in ontwikkelingslanden, met gebruikmaking van gemeentelijke samenwerking.	Ja
-

Toelichting:

Ad 3: Beide evaluaties zijn uitgevoerd, alleen het SNV-rapport is nog niet vastgesteld. De resultaten en de beleidsreactie worden begin 2006 gezamenlijk naar de Tweede Kamer gestuurd.

BELEIDSARTIKEL 6: BESCHERMD EN VERBETERD MILIEU

A. Algemene beleidsdoelstelling

Waarborgen van een duurzame leefomgeving door het integreren van de beginselen van duurzame ontwikkeling in de mondiale context, in nationaal beleid en in nationale programma's van ontwikkelingslanden alsmede het keren van het verlies van natuurlijke hulpbronnen.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 6 Beter beschermd en verbeterd milieu (EUR1000)	Realisatie		Vastgestelde begroting	Verschil
	2004	2005	2005	2005
Verplichtingen	278 019	289 705	208 578	81 127
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	286 671	282 676	278 108	4 568
6.1 Milieu en water	232 618	215 651	198 987	16 664
6.2 Water en stedelijke ontwikkeling	54 053	67 025	79 121	- 12 096

Financiële toelichting

Verplichtingen

De mutatie in de verplichtingenstand is een saldo van verhogingen en verlagingen. Nieuwe meerjarige verplichtingen zijn aangegaan om de prioritaire doelstellingen ten aanzien van milieu en water en drinkwater en sanitaire voorzieningen te realiseren. De verplichtingen voor een aantal bilaterale landenprogramma's en de *Global Environment Facility* (GEF) zijn in 2005 naar beneden bijgesteld.

Uitgaven

Artikel 6.1 Milieu en Water

Het milieu- en waterprogramma liet een aanzienlijke groei zien in 2005. Deze groei is voornamelijk gerealiseerd door intensiveringen op het terrein van klimaat en energie, biodiversiteit en bossen en op het terrein van internationaal milieubeleid. Een aantal organisaties heeft hogere of nieuwe bijdragen ontvangen, zoals de *International Union for the Conservation of Nature* (IUCN), het *United Nations Human Settlement Programme* (UN-HABITAT), het GEF, Stichting Tropenbos en het Biodiversiteitsfonds. Daarnaast is een ruraal duurzaam energie programma van GTZ (*Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit*) medegefinancierd. In 2005 is een begin gemaakt met de uitvoering van het amendement Huizinga-Heringa inzake veenbossen in Kalimantan. Aan TMF (Thematische medefinanciering)-organisaties voor milieu en water is EUR 10,5 miljoen meer uitgegeven. De liquiditeitsbehoefte van lopende TMF-verplichtingen bleek hoger dan verwacht. Tevens zijn organisaties bevoorschot uit de TMF-ronde 2006-2010. De voorziene intensivering van de uitgaven via de ambassades, zoals gemeld bij eerste supplettoire wet, heeft plaatsgevonden, zij het dat enkele ambassades niet in staat bleken

alle geplande uitgaven reeds in 2005 te realiseren. De latere start van programma's in het Congo- en Amazonebekken zorgt ook voor een onderbesteding van circa EUR 3,5 miljoen. Tenslotte heeft een technische overheveling van de middelen voor de *Consultative Group on International Agricultural Research* (CGIAR) van artikel 5.2 naar 6.1 plaatsgevonden.

Artikel 6.2 Water en Stedelijke Ontwikkeling

De uitgaven voor water en stedelijke ontwikkeling kennen een lagere realisatie dan voorzien. De uitgaven voor drinkwater en sanitaire voorzieningen zijn, zowel via de ambassades als via het departement, aanzienlijk gestegen in 2005. De reden voor deze uitgavenstijging is de intentie om 50 miljoen mensen aan schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen te helpen uiterlijk in 2015. Structurele intensivering heeft ook plaatsgevonden via het opstarten van waterbeheerprogramma's in de stroomgebieden van de Niger, de Kagera, de Incomati en de Ganges. De uiteindelijke verlaging wordt grotendeels veroorzaakt door een aantal technische overhevelingen, waarbij een gedeelte van het waterbudget uit dit subartikel terecht is gekomen op artikel 6.1 en artikel 4.2. Daarnaast is vertraging opgetreden in programma's in onder andere Benin, Colombia, Egypte, India en Indonesië. De uitgaven voor TMF zijn circa EUR 1 miljoen lager uitgevallen door een te optimistische initiële planning van de ontvangende organisaties.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Bescherming en duurzaam gebruik van milieu en water in de mondiale context en de nationale context in ontwikkelingslanden.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Duurzame ontwikkeling: 1) Uitvoering van de verplichtingen die Nederland tijdens de VN-top inzake duurzame ontwikkeling (WSSD) in september 2002 op zich genomen heeft en die vertaald zijn in het Actieprogramma Duurzame Daadkracht; daarbij in het bijzonder aandacht voor publiek-private partnerschappen, 2) versterkte inbreng van UNEP in de discussie over <i>international environmental governance</i> ;	Ja
2. Klimaat: 1) spoedige inwerkingtreding van het Kyoto Protocol per 2005 via ratificatie door Rusland, 2) bereiken van Europese consensus tijdens de Voorjaarsraad 2005 over de voortzetting van het Kyoto Protocol na afloop van de zogenaamde eerste budgetperiode per 2012, 3) ontwikkelingslanden worden ondersteund bij hun aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie); Nederland zal adaptatie integreren in duurzame ontwikkelingsprogramma's;	Gedeeltelijk 1) ja 2) ja 3) deels
3. Biodiversiteit (CBD): Nederland steunt actief de lancering van een internationaal regime voor genetische bronnen, alsmede het veiligstellen van traditionele kennis van inheemse volken. In drie partnerlanden geeft Nederland steun aan agrobiodiversiteitsprogramma's. Drie ecologische netwerken worden beschermd (in Oost-Azië, Midden-Amerika en Afrika);	Gedeeltelijk
4. Bossen: Het programma voor de bossen zal financieel op het huidige niveau worden voortgezet. In het Congo-bekken en de Grote Meren regio zijn samen met overheden en maatschappelijke organisaties bosprogramma's geïnitieerd. In Europees verband zijn in 2007 samen met de Europese Commissie overeenkomsten afgesloten met minimaal vier landen over de aanpak van illegaal hout (FLEGT);	Gedeeltelijk
5. Woestijnbestrijding (CCD): Nederland ondersteunt de versterking van het uitvoeringsmechanisme (CRIC) en toepassing hiervan in tenminste vier partnerlanden in Afrika in 2007;	Gedeeltelijk

Operationele doelstelling 1 Bescherming en duurzaam gebruik van milieu en water in de mondiale context en de nationale context in ontwikkelingslanden.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
6. Gevaarlijke stoffen: 1) binnen Europa politiek akkoord in de Raad over het wetgevingspakket chemische stoffen (REACH); 2) mondiale implementatie en versterking van de afspraken over het toezien op verantwoorde handel in chemicaliën en het uitfaseren van bepaalde gevaarlijke stoffen binnen de Verdragen van Rotterdam (PIC) en Stockholm (POP);	Gedeeltelijk 1) ja 2) deels
7. Water: het opstellen van nationale plannen voor geïntegreerd waterbeheer voor duurzame armoedebestrijding wordt gesteund in tien landen, waarvan zes in Afrika. Nederland steunt ook de uitvoering van deze plannen indien het partnerlanden betreft. Daarnaast wordt op regionale schaal gewerkt aan verbeterd waterbeheer in zes grensoverschrijdende stroomgebieden, waarvan vier in Afrika. BZ participeert ook in het interdepartementale programma «Partners voor Water».	Gedeeltelijk
8. Energie: 1) Nederland zal over de periode 2005–2007 1,5 miljoen mensen toegang tot duurzame energiediensten verschaffen. Dit door middel van het stimuleren van investeringen door IFI's, VN-organisaties, het bedrijfsleven en door samenwerking met andere donoren (via <i>silent partnerships</i>). Additionele financiering zal ten laste komen van de 0,1 procent voor milieu, 2) op het terrein van de veiligheid van nucleaire energie draagt Nederland financieel bij via de EBRD, en inhoudelijk aan normstelling en internationaal toezicht via de IAEA en Euratom;	Ja
9. Milieu is als dwarsdoorsnijdend thema in 2005 een expliciete prioriteit in de samenwerking met twaalf van de 36 partnerlanden. Met de meeste overige partnerlanden zal dit in 2006 en 2007 vormgegeven worden;	Ja
10. Jongeren: Jongeren van nu zijn direct belanghebbenden bij duurzame ontwikkeling. Om hen hierin de komende jaren te betrekken zal er veel aandacht zijn voor integratie van milieu in het onderwijs in de partnerlanden. Daarnaast zullen jongerenorganisaties meer betrokken worden bij vraagstukken van milieu en ontwikkeling, onder andere door een stageprogramma voor jongeren;	Gedeeltelijk
11. Antarctica: Versterkte internationale samenwerking met betrekking tot de poolgebieden door de aanneming van regels ten aanzien van Antarctisch toerisme.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 2: Om het onderwerp adaptatie in duurzame ontwikkelingsprogramma's te integreren werd een strategie met drie prioritaire acties opgesteld. Hiermee is een aanvang gemaakt om deze integratie beter mogelijk te maken.

Ad 3: Nederland ondersteunde Afrikaanse landen in de onderhandelingen voor een internationaal regime voor genetische hulpbronnen door de organisatie van een internationale workshop samen met het *Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit* (GTZ). Ten aanzien van het veiligstellen van traditionele kennis van inheemse volken is een Nederlands *position-paper* opgesteld. Programma's in het kader van agrobiodiversiteit bleken moeilijk in te passen in de door de Nederlandse vertegenwoordigers gekozen sectoren. Nederland ondersteunde wel initiatieven voor het vormen en beschermen van ecologische netwerken in Zuidoost Azië, Midden-Amerika en Afrika.

Ad 4: De uitgaven voor het internationale bossenprogramma bedroegen EUR 60 miljoen. Voorbereidingen voor nieuwe regionale programma's in het Congo- en Amazone bekken zijn in een vergevorderd stadium, maar

hebben in 2005 nog niet tot uitgaven geleid. In Europees verband heeft Nederland bijgedragen aan het tot stand komen van het FLEGT akkoord (*Forest Law Enforcement, Governance and Trade*). Ook is in Europees verband gestart met de voorbereidingen voor het sluiten van vrijwillige partnerschapsovereenkomsten met Ghana, Kameroen en Maleisië om illegale houtexport tegen te gaan.

Ad 5: Nederland heeft geprobeerd om het uitvoeringsmechanisme CRIC (*Committee for the Review of Implementation of the Convention*) van het woestijnbestrijdingsverdrag beter te laten functioneren. Dankzij sectorale begrotingssteun hebben Senegal en Kaapverdië kunnen werken aan de doelstellingen van dit verdrag. De uitvoering van activiteiten op het gebied van woestijnbestrijding in vier partnerlanden in Afrika verloopt echter moeizaam doordat slechts een beperkt aantal ambassades in de partnerlanden actief is in sectoren die direct met woestijnbestrijding te maken hebben.

Ad 6.2: In 2005 vond de eerste conferentie van partijen bij het Stockholm (POP: *Persistent Organic Pollutants*) verdrag en de tweede conferentie van partijen bij het verdrag van Rotterdam plaats. De derde voorbereidende vergadering (Prepcom) mondde niet uit in de aanvaarding van de *Strategic Approach to International Chemicals Management* (SAICM). De aanvaarding hiervan is van belang voor een versterkte internationale coördinatie van activiteiten ten behoeve van mondiaal verbeterd chemicaliën beheer. SAICM werd tijdens de *International Conference on Chemicals Management* in februari 2006 in Dubai aangenomen.

Ad 7: Via het *Global Water Partnership* wordt in zes Afrikaanse landen steun verleend aan het ontwikkelen van nationale plannen voor geïntegreerd waterbeheer. De onderhandelingen met de *Asian Development Bank* voor ondersteuning van vier Aziatische landen bij de uitvoering van nationale plannen zijn vergevorderd. In vijf grensoverschrijdende stroomgebieden is goede voortgang geboekt bij verbeterd waterbeheer.

Ad 8: Het voornemen om in de periode 2005–2007 in totaal 1,5 miljoen mensen toegang te verschaffen tot duurzame energiediensten zal ruimschoots worden gehaald. Dit voornemen is onderdeel van de doelstelling om uiterlijk in 2015 in totaal 10 miljoen mensen duurzaam toegang tot energie te verschaffen. Het plan van aanpak hiervoor is in 2005 vergevorderd.

Ad 10: Integratie van milieu in de onderwijsprogramma's in de partnerlanden kreeg slechts in incidentele gevallen extra aandacht in 2005. Jongerenorganisaties zijn betrokken geweest bij de voorbereiding van onder andere de *Commission on Sustainable Development* (CSD) en de VN-top. Daarnaast hebben acht Nederlandse studenten stage gelopen op de afdeling Milieu en Water van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Ad 11: Nederland nam deel aan de discussie gericht op de formulering van regels ten aanzien van Antarctisch toerisme. Deze discussie heeft nog niet geleid tot aanvaarding van nieuwe regels ten behoeve van versterkte internationale samenwerking.

Operationele doelstelling 2

Een hoger percentage mensen dat duurzame toegang heeft tot veilig drinkwater en sanitatie en een aanzienlijke verbetering van de levensomstandigheden van een significant aantal bewoners in sloppenwijken.

**Realisatie
Ja/Nee/
Gedeeltelijk**

Beleidsprestaties 2005

1. In 2005 wordt steun gegeven aan drinkwater- en sanitatieprogramma's in dertien landen, waarvan twaalf in Afrika. Hieronder zijn begrepen stedelijke strategische sanitatieplannen in zes landen, waarvan vier in Afrika, en geïntegreerde water en sanitatieprogramma's in uitvoering in twintig steden in Zuid-Oost Azië en Sub-Sahara Afrika. Additioneel worden in Afrika in vijf andere landen drinkwater- en sanitatieprogramma's opgestart. In 2007 zal het aantal landen zijn toegenomen tot achttien, waarvan twaalf in Afrika;	Ja
2. In 2005 worden de overheden van acht partnerlanden door de ambassades geassisteerd bij het opnemen van water in hun nationale beleidskader (zoals PRSP);	Ja
3. In 2005 worden drie regionale of landelijke <i>anchor institutes</i> op het gebied van drinkwater en sanitatie gesteund, die de eigen nationale capaciteitsopbouw kunnen verzorgen en de institutionele ontwikkeling kunnen begeleiden.	Ja

Toelichting:

Ad 1: Naast genoemd resultaat heeft Nederland in 2005 een doelstelling vastgesteld om uiterlijk in het jaar 2015 in totaal 50 miljoen mensen duurzaam te voorzien van drinkwater en sanitaire voorzieningen. Hiervoor is een programma opgesteld, waarvan een aantal deelprogramma's met onder andere particuliere organisaties en UN-Habitat in 2005 van start ging. Een groot deel verloopt via multilaterale programma's, bijvoorbeeld via het UN-Habitat-*Managing Water for African Cities*, ISSUE/WASTE en het *Programme for Asian Cities*. De regionale focus van drinkwater en sanitatie ligt daarmee op Afrika.

Ad 2: Nederland ondersteunde Bangladesh, Egypte, Ghana, Indonesië, Jemen, Mali, Mozambique en Vietnam bij het opnemen van water in hun nationale beleidskader.

Ad 3: In Burkina Faso, Mali, Ghana, Kenya en Uganda werden instituties op het gebied van drinkwater en sanitatie gesteund. In samenwerking met het water en sanitatie programma van de Wereldbank wordt in Afrika, Azië en Latijns Amerika een groot aantal organisaties ondersteund dat zich richt op nationale capaciteitsopbouw en institutionele ontwikkeling.

BELEIDSARTIKEL 7: WELZIJN EN VEILIGHEID VAN NEDERLANDERS IN HET BUITENLAND EN REGULERING VAN HET PERSONENVERKEER

A. Algemene beleidsdoelstelling

Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van het personenverkeer.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken spant zich in om de belangen van Nederlanders in het buitenland te beschermen en om het personenverkeer naar Nederland in goede banen te leiden. De Europese integratie, het wegvallen van grenzen binnen Europa en de globalisering leiden ertoe dat de mobiliteit van mensen toeneemt. Naarmate de mobiliteit van mensen groter wordt, neemt de vraag naar consulaire diensten en regulering van het personenverkeer toe. Tot het laatste behoort het – mede in Europees verband – organiseren van de visumuitgifte en het asielbeleid.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 7 Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van personenverkeer (EUR1000)	Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil	
	2004	2005	2005	
Verplichtingen	114 404	86 623	133 768	- 47 145
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	106 068	86 903	133 768	- 46 865
7.1 Consulaire dienstverlening	5 701	9 881	5 995	3 886
7.2 Vreemdelingenbeleid	100 367	77 022	127 773	- 50 751
Ontvangsten	25 696	25 193	22 065	3 128
7.10 Consulaire dienstverlening	25 696	25 193	22 065	3 128

Financiële toelichting

Verplichtingen

Op dit artikel zijn het kas- en verplichtingenritme gelijk. De mutatie worden daarom toegelicht onder de uitgaven.

Uitgaven

Artikel 7.1 Consulaire Dienstverlening

In 2005 werd met de bouw van het Nieuw Visum Informatiesysteem (NVIS) gestart. Voor de ontwikkeling van dit systeem is per saldo EUR 3,2 miljoen meer uitgegeven dan geraamd. Ook werd EUR 1,9 miljoen uitgetrokken voor de inzet van het rampenidentificatieteam na de tsunami.

Artikel 7.2 Vreemdelingenbeleid

Dit subartikel werd verlaagd vanwege de lagere toerekening van directe kosten voor eerstejaarsopvang van asielzoekers. Dat kwam door een

lagere instroom van asielzoekers en een kortere verblijfsduur van eerstejaarsasielzoekers in het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Daarnaast is 0,5 mln meer uitgegeven aan het programma Terugkeer, Migratie en Ontwikkeling (TMO), waaronder terugkeerpremies voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Voorts is het budget voor legalisatie en verificatie met EUR 1,5 miljoen verlaagd. Omdat het ministerie van Buitenlandse Zaken alleen nog achteraf op verzoek van beschikkende instanties documenten mocht verifiëren, vonden slechts op bescheiden schaal verificatieonderzoeken plaats. Het ministerie heeft in samenwerking met de ketenpartners in december een nieuwe beleidsnotitie legalisatie gepresenteerd.

Ontvangsten

Artikel 7.10 Consulaire dienstverlening

De ontvangsten vallen per saldo EUR 3,1 miljoen hoger uit. De ontvangsten aan paspoortgelden, kanselarijrechten en legalisatierechten zijn hoger dan geraamd. Daarentegen zijn geen ontvangsten gerealiseerd voor inburgeringsexamens omdat deze eerst in 2006 zullen worden afgenomen.

C. Beleidsmatige informatie

Professionele consulaire dienstverlening.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. De gestelde normen voor de begeleiding van Nederlandse gedetineerden (circa 2150 in juni 2004) worden door alle posten gehaald. Doordat, na de invoering van een nieuw geautomatiseerd gegevenssysteem, alle posten en het departement tegelijkertijd over dezelfde actuele informatie kunnen beschikken, kan de gedetineerdenbegeleiding efficiënter en slagvaardiger worden uitgevoerd;	Ja
2. De reisadviezen zijn verder geprofessionaliseerd;	Ja
3. Departement en posten zijn op hetzelfde moment als de Nederlandse gemeenten klaar om biometrische kenmerken af te nemen in verband met aanvragen voor reisdocumenten, naar verwachting met ingang van 2006 of 2007;	Nee
4. Nederlanders in het buitenland zijn geïnformeerd over het aflopen op 1 april 2005 van de tweejarige optietermijn in het kader van de gewijzigde Rijkswet op het Nederlanderschap.	Ja

Toelichting:

Ad. 1. Op basis van het rapport van de Algemene Rekenkamer (kamerstuknummer 30 010, nr. 2) over gedetineerdenbegeleiding is er een interne beleidsevaluatie uitgevoerd. De resultaten daarvan (kamerstuknummer 30 010, nr. 5) zullen leiden tot enkele beleidsaanpassingen in 2006, onder meer ten aanzien van consulaire normen.

Ad. 3. De eerste fase van de invoering van biometrische kenmerken in reisdocumenten is verschoven naar augustus 2006. Voor zover in dit stadium kan worden overzien vergt implementatie van deze fase geen additionele organisatorische maatregelen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Operationele doelstelling 2 Als ketenpartner kwalitatief hoogwaardige bijdragen leveren aan de uitvoering van het Nederlandse vreemdelingenbeleid.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
--	---------------------------------------

Beleidsprestaties 2005

1. Verdergaande harmonisatie van het EU-asiel en migratiebeleid met specifieke aandacht voor de externe dimensie van dit beleid en de samenwerking met derde landen;	Ja
2. Verdergaande harmonisatie van het EU-visumbeleid;	Ja
3. Het uitwerken en uitvoeren van praktische activiteiten volgend op de notitie over ontwikkeling en migratie en afspraken in EU-verband;	Gedeeltelijk
4. Voortzetting van de samenwerking met UNHCR ten aanzien van concrete voorstellen voor bescherming in de regio, bij voorkeur in EU-verband;	Ja
5. Bevordering van de terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers en illegalen, mede in het kader van het geïntegreerde buitenlandse beleid en de EU-samenwerking met derde landen;	Ja
6. Een adequate voorbereiding van het Nederlandse voorzitterschap van de <i>Inter-Governmental Consultations on asylum, refugee and migration policies in Europe, North America and Australia (IGC)</i> van medio 2005 tot 2006;	Ja
7. Tijdige en accurate informatievoorziening ten behoeve van de beoordeling van asielverzoeken en de vaststelling van het landgebonden asielbeleid. In 2005 zullen 30 tot 35 algemene ambtsberichten worden uitgebracht;	Ja
8. Vanaf juni 2005 zijn de posten in staat operationele taken te vervullen op het gebied van inburgering in het land van herkomst. Naar verwachting zullen er jaarlijks zo'n 17 000 inburgeringsexamens op de posten worden gefaciliteerd;	Ja
9. Afronding in 2005 van een herzien legalisatie/verificatiebeleid dat, met inachtneming van hedendaagse eisen van klantgerichtheid, zekerheid biedt over de authenticiteit van documenten die in het Nederlandse rechtsverkeer komen. In relatie hiermee wordt voor 2005 gestreefd naar het terugbrengen van de werkvoorraad af te handelen bezwaarschriften met vijftien procent tot circa 1200.	Ja
10. De rechten en plichten voor de betrokkenen bij het visumproces zijn eenduidig en zullen worden vastgelegd in de visumwet, die tot stand wordt gebracht in samenwerking met het Ministerie van Justitie en de IND. De parlementaire behandeling van de ontwerp-Visumwet wordt in 2005 voorbereid. Eind 2005 zal een aanvang worden gemaakt met de implementatie van het Nieuw Visum Informatie Systeem (NVIS).	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad. 3: In 2004 werd een startnotitie aan de Tweede Kamer voorgelegd. Deze bevatte vooral een analyse van de relatie tussen ontwikkeling en migratie. Op basis van deze analyse is in 2005 een bescheiden aantal praktische activiteiten ontwikkeld, waaronder projecten voor capaciteitsopbouw voor migratiemanagement in Ghana en programma's voor tijdelijke uitzending van migranten voor wederopbouw in het land van herkomst in samenwerking met de *International Organisation for Migration* (IOM).

Ad 5: Vanuit het programma Terugkeer, Migratie en Ontwikkeling worden verschillende terugkeerprogramma's gefinancierd, zoals de REAN+ regelingen voor Irak, Afghanistan, Angola en de Democratische Republiek Congo. Het uitvoeringsprotocol behorend bij de overeenkomst tussen de EU en Albanië inzake de overname van personen is ondertekend. In november zijn de onderhandelingen voor het uitvoeringsprotocol met Sri Lanka gestart.

Ad 10: In 2005 is een eerste ontwerp-Visumwet gereed gekomen. Inmiddels is hierover een advies ontvangen van de Advies Commissie voor Vreemdelingen Zaken (ACVZ). Als gevolg van dit advies zal de Visumwet worden opgenomen in de Vreemdelingenwet. De eerste onderdelen van NVIS zijn in 2005 gereed gekomen maar de implementatie is nog niet gestart. Deze zal in 2006 aanvangen.

BELEIDSARTIKEL 8: VERSTERKT CULTUREEL PROFIEL EN POSITIEVE BEELDVORMING IN EN BUITEN NEDERLAND

A. Algemene beleidsdoelstelling

Deze doelstelling is tweeledig. Enerzijds streeft de regering naar een versterkt internationaal cultureel profiel en anderzijds naar een grotere kennis van en waardering voor Nederland in het buitenland en het Nederlandse buitenlandbeleid in eigen land.

B. Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 8 Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland (EUR1000)	Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil	
	2004	2005	2005	
Verplichtingen	62 234	78 725	49 325	29 400
Uitgaven:				
Programma-uitgaven totaal	77 226	77 865	71 039	6 826
8.1 Nederlandse cultuur	17 608	14 227	13 052	1 175
8.2 Cultureel erfgoed	4 532	4 631	4 600	31
8.3 Draagvlak Nederlands buitenlands beleid	55 086	59 007	53 387	5 620
8.4 Vestigingsklimaat internationale organisaties in Nederland	0	0	0	0
Ontvangsten	755	755	755	0
8.10 Doorberekening Defensie diversen	755	755	755	0

Financiële toelichting

Verplichtingen

Voor het stageprogramma dat beoogt jongeren meer bij armoedevraagstukken te betrekken werd een meerjarige verplichting van EUR 20 miljoen aangegaan. Dit verklaart EUR 15 miljoen van de hogere verplichtingen. Daarnaast was sprake van hogere verplichtingen van EUR 4,75 miljoen in verband met het referendum over de Europese Grondwet. Voor Clingendael werd EUR 8,2 miljoen meer verplicht dan oorspronkelijk was begroot in verband met de meerjarige basissubsidie tot en met 2008. Verder was er sprake van hogere verplichtingen ad EUR 1,5 miljoen bij het Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) voor projecten die in 2005 en 2006 tot uitgaven leiden.

Uitgaven

Artikel 8.1 Nederlandse cultuur

De hogere realisatie ad EUR 1,2 miljoen is een saldo van meeruitgaven van EUR 1,2 miljoen voor de programma's PICB (+ EUR 0,3 mln), PCAP (+ EUR 0,2 mln) en de bijdrage aan instituten (+ EUR 0,7 mln), minder uitgaven als gevolg van vertragingen bij het opvragen van middelen bij reguliere HGIS-C activiteiten (- EUR 0,5 mln) en meeruitgaven als het gevolg van bijzondere activiteiten voor de prioritaire landen Marokko en Suriname (+ 0,5).

De EUR 2,0 miljoen aan extra middelen die voor deze laatste activiteiten (Marokko en Suriname) werden toegekend zullen later worden uitgegeven, in verband met een trager dan voorziene operationalisering.

Artikel 8.3 Draagvlak Nederlands buitenlandbeleid

Op dit subartikel is EUR 5,6 miljoen meer uitgegeven dan voorzien. Dit is voor het grootste deel toe te schrijven aan de uitgaven die werden gedaan voor het referendum over de Europese Grondwet. Van de extra middelen hiervoor ad EUR 6,25 miljoen werd uiteindelijk EUR 4,75 miljoen besteed. Voor communicatie over Europa en Europese bewustwording (Europafonds) werd EUR 1 miljoen meer uitgegeven. Verder werd meer uitgegeven voor het Programma Kleine Projecten ODA (EUR 2,0 miljoen) en aan het Instituut Clingendael (EUR 0,6 miljoen). Tegenover de verhogingen werd op enkele onderdelen minder uitgegeven. Zo is sprake van een onderuitputting van EUR 1 miljoen op het stageprogramma. Aangezien het opstarten van dit nieuwe programma wat langer duurde dan verwacht zijn minder subsidieaanvragen verwerkt dan aanvankelijk werd verondersteld. Op onderdelen bij het Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) is vertraging opgetreden in enkele projecten (zoals de bouw van het gerechtsgebouw in Paramaribo) hetgeen tot een onderuitputting van EUR 0,2 miljoen leidde. De tussentijds aan het POBB ter beschikking gekomen extra middelen ad EUR 7,7 miljoen voor onder meer het *Jakarta Law Enforcement Centre* (JCLEC) en het *Northern Dimension Environmental Partnership* (NDEP) zullen pas in 2006 tot uitgaven leiden. Verder is er sprake van onderuitputting bij Voorlichting OS (EUR 0,4 miljoen), het Programma Kleine Projecten non-ODA (EUR 0,4 miljoen) en nog enkele voorlichtingsposten (zoals voorlichting buitenland, *public diplomacy*, aanbesteding website) binnen dit artikelonderdeel. De uitgaven voor staatsbezoeken onder dit artikel bedragen EUR 2,1 miljoen, waarvan EUR 1,7 miljoen uitgaven gerelateerd aan het Huis der Koningin zijn.

C. Beleidsmatige informatie

Operationele doelstelling 1 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
Beleidsprestaties 2005	
1. Geconcentreerde culturele presentatie in Nederland in het kader van «Nederland Vrijhaven»;	Ja
2. Geconcentreerde presentatie van Nederlandse cultuuruitingen in Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en in het bijzonder in nieuwe EU-lidstaten;	ja
3. Voortzetting van het internationale culturele bezoekersprogramma (voor buitenlandse cultuurprofessionals).	ja

Toelichting:

Ad 2: Naast de culturele presentatie in genoemde landen is ook invulling gegeven aan het nieuwe Vlaams-Nederlandse Huis te Brussel.

Operationele doelstelling 2 Het gezamenlijk met partnerlanden werken aan behoud van Gemeenschappelijk Cultureel Erfgoed en het werken aan een multilateraal kader voor het behoud van erfgoed.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
---	--

Beleidsprestaties 2005

1. Landenspecifieke GCE beleidskaders voor Rusland, India en Indonesië ondertekenen;	nee
2. Goede, zorgvuldige selectie van GCE-projecten. Bij de beoordeling gelden de criteria van het raamwerk GCE (Kamerstuk TK 1999-2000, 27 032, nr. 2);	ja

Toelichting:

Ad 1: De ondertekening van het beleidskader Indonesië heeft nog niet plaatsgevonden. Wel worden sinds de zomer van 2005 de verbeterde betrekkingen met Indonesië benut. De ondertekening zal in de eerste helft van 2006 geschieden. Met betrekking tot Rusland en India zijn aanzetten voor de totstandkoming van een beleidskader gegeven.

Operationele doelstelling 3 Vergroten begrip en/of steun voor Nederlandse zienswijze, standpunten en beleid in het buitenland en het versterken van het draagvlak in eigen land voor het buitenlandbeleid.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
---	--

Beleidsprestaties 2005

1. Opzet en uitvoering programma publieksdiplomatie in een aantal prioritaire landen om ter plaatse het begrip voor Nederlandse standpunten en beleid te bevorderen;	Ja
2. Toegenomen betrokkenheid van de burger bij Europese samenwerking en beter inzicht bij de burger in de wijze waarop Europa in het dagelijks leven relevant is;	Ja
3. Toegenomen bekendheid met en betrokkenheid bij het ontwikkelingsbeleid van het Nederlandse publiek;	Gedeeltelijk
4. Betere kennis en begrip bij het publiek over de consulaire dienstverlening van BZ.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad 2: Het debat naar aanleiding van het referendum over het Europese Grondwettelijk Verdrag heeft eraan bijgedragen dat de burger zich meer bewust is geworden van de Europese Samenwerking. Hoewel dit slechts voor een deel is terug te voeren op specifieke activiteiten van de overheid – er namen immers veel meer actoren deel aan het debat – is een groter bewustzijn met betrekking tot Europa wel het netto resultaat geweest.

Ad 3: Uit diverse onderzoeken is gebleken dat het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking hoog is gebleven. Er was geen sprake van markante afwijkingen van de trend van de laatste jaren.

Ad 4: De «Wijs op reis»-campagne richtte zich in het verslagjaar met name op de vraag wat de burger op het gebied van consulaire dienstverlening van de overheid kan verwachten. Tevens hebben communicatie-activiteiten gericht op het ontmoedigen van drugssmokkel plaatsgevonden. Aangezien geen metingen hebben plaatsgevonden kan geen uitspraak worden gedaan over het effect van deze campagnes.

Operationele doelstelling 4 Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale organisaties in Nederland.	Realisatie Ja/Nee/ Gedeeltelijk
---	---------------------------------------

Beleidsprestaties 2005

1. Internationale organisaties en ambassades functioneren zo optimaal mogelijk in Nederland;	Gedeeltelijk
2. Een nieuw beleidskader voor internationale organisaties wordt afgerond en geïmplementeerd in 2005;	Gedeeltelijk
3. Goede uitvoering van internationale verplichtingen betrekking hebbend op het functioneren van internationale organisaties;	Gedeeltelijk
4. De interdepartementale coördinatie en de infrastructuur is verbeterd ter ondersteuning aan de creatie van een aantrekkelijk vestigingsklimaat;	Gedeeltelijk
5. De communicatie met de organisaties en met <i>key-players/stakeholders</i> , zoals de Nederlandse vertegenwoordigers in de besturen van de organisaties, is toegenomen.	Gedeeltelijk

Toelichting:

Ad. 1 t/m 5. Ondanks de totstandkoming in 2005 van het kabinetsstandpunt met betrekking tot het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Werving en Opvang van Internationale Organisaties blijft er op deel-terreinen – zoals fiscaliteit, toegang en verblijf, onderwijs en gezondheidszorg – ongenoegen bestaan bij internationale organisaties over de voorzieningen in Nederland. Op een groot aantal terreinen wordt gewerkt aan oplossingen. Daarbij is de inzet en betrokkenheid van alle departementen onontbeerlijk voor succes. *Nederland Gastland* is een interdepartementale verantwoordelijkheid. Om dat te onderstrepen is in 2005 de interdepartementale Stuurgroep Nederland Gastland opgericht.

6. NIET-BELEIDSARTIKELN

NIET-BELEIDSARTIKEL 9: GEHEIM

Op dit artikel worden geheime uitgaven verantwoord.

Niet-beleidsartikel 9 Geheim (EUR1000)	2004	Begroting 2005	Realisatie 2005
1. Verplichtingen	0	pm	0
2. Uitgaven	0	pm	0

NIET-BELEIDSARTIKEL 10: NOMINAAL EN ONVOORZIEN

Op dit artikel worden de uitgaven verantwoord die samenhangen met de HGIS-indexering en onvoorziene uitgaven.

Niet-beleidsartikel 10 Nominaal en onvoorzien (EUR1000)	2004	Begroting 2005	Realisatie 2005
1. Verplichtingen	39	42 774	151
2. Uitgaven:	39	42 774	151
10.1 Nominaal en onvoorzien	39	42 774	151

Financiële toelichting

Verplichtingen en uitgaven

Het grootste deel van dit artikel bestaat uit een voorziening voor HGIS/loon-, prijs- en koersontwikkelingen en onvoorzien. Via overboekingen naar HGIS-artikelen op diverse begrotingen werden middelen uit dit artikel voor dat doel ingezet.

NIET-BELEIDSARTIKEL 11: ALGEMEEN

Dit artikel behandelt de apparaatsuitgaven van zowel departement in Den Haag als van het postennet (voornamelijk ambassades en consulaten). Het omvat de verplichtingen en uitgaven aangaande het ambtelijk personeel, overige personele uitgaven en materieel.

Tabel budgettaire gevolgen			
Niet beleidsartikel 11 Algemeen (EUR1000)	2004	Begroting 2005	Realisatie 2005
1. Verplichtingen	664 202	646 678	658 492
2. Uitgaven:	662 810	642 965	653 443
11.1 Apparaatsuitgaven	662 810	642 965	653 443
3. Ontvangsten	145 316	75 833	56 413
11.10 Apparaatsuitgaven	70 905	50 833	47 734
11.20 Koersverschillen	74 411	25 000	8 679

Financiële toelichting

Verplichtingen

De verplichtingenmutatie was nodig voor de opwaartse kasmutaties, waarvan al een aantal is toegelicht bij de eerste en tweede suppletoire wetten. Tevens is in 2005 overgegaan tot de aankoop van grond in Tokio, waarop de Nederlandse ambassade en de residentie staan.

Uitgaven

11.1 Apparaatsuitgaven

De verhoging van EUR 10,5 miljoen op dit artikel is het saldo van enkele opwaartse en enkele neerwaartse mutaties. De verhoging was nodig om de structurele uitgaven voor extra bewaking van het departement en incidentele uitgaven voor persoonsbeveiliging op de ambassades te dekken. Voorts is het artikel verhoogd voor uitgaven aan bouwprojecten in het buitenland die in eerder jaren vertraging hadden opgelopen, voor de aankoop van roerend en onroerend goed en de opening van de ambassades te Yaoundé en Doha. Een structurele verhoging van EUR 4,8 miljoen was nodig om stijgende premiemutaties voor pensioen, FPU en WAO te kunnen voldoen. De noodzakelijke aanbreng van de valbeveiliging aan de buitengevel van het ministerie, waarvoor het budget in 2005 is opgehoogd, wordt verschoven naar 2006.

Het artikel is later in het jaar verlaagd, met name als gevolg van een lagere personeelsbezetting dan geraamd. Ook vallen de uitgaven voor de invoering van het inburgeringsexamen lager uit dan geraamd en is er vertraging opgetreden in de uitvoering van enkele informatie- en communicatieprojecten. Ook zijn de materiële investeringskosten lager dan verwacht.

Ontvangsten

De tegenvaller op de ontvangsten wordt met name veroorzaakt door een lagere positief koersverschil dan eerder geraamd. Dit koerseffect is ontstaan door het hanteren van de *corporate rate* bij de non-ODA- en ODA-gerelateerde uitgaven versus de dagkoers. Het restant van de diverse minderontvangsten (circa EUR 2,8 miljoen) is het saldo van tegenvallende ontvangsten op ontwikkelingssamenwerking en meevallende ontvangsten met een materiële of een personele component.

Kengetallen		
Personeel	begroting 2005	realisatie 2005
Loonkosten departement		
Gemiddelde bezetting	1 956	1 868
Gemiddelde prijs	60 192	62 545
Toegelicht begrotingsbedrag	117 735	116 827
Loonkosten posten (excl. themadeskundigen)		
Gemiddelde bezetting	1 296	1 186
Gemiddelde prijs	69 552	71 520
Toegelicht begrotingsbedrag	90 140	84 801
Loonkosten themadeskundigen (posten)		
Gemiddelde bezetting	76	48
Gemiddelde prijs	75 895	78 796
Toegelicht begrotingsbedrag	5 768	3 815
Loonkosten		
Gemiddelde bezetting	3 328	3 102
Gemiddelde prijs	64 196	66 229
Toegelicht begrotingsbedrag	213 643	205 444
Vergoedingen		
Gemiddelde bezetting	1 372	1 234
Gemiddelde kosten	56 858	59 019
Toegelicht begrotingsbedrag	78 009	72 836
Lokaal personeel		
Gemiddelde bezetting	1 980	2 089
Gemiddelde prijs	34 970	33 350
Toegelicht begrotingsbedrag	69 240	69 669
Materieel		
Gemiddelde bezetting (incl att.)	5 608	5 531
Gemiddelde kosten	38 810	44 483
Toegelicht begrotingsbedrag	217 644	246 159
Totaal	578 536	594 111
Overige apparaatskosten	64 429	59 334
Totaal artikel 11	642 965	653 443

De totale loonkosten zijn in 2005 lager uitgevallen dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een sterke daling van de bezetting, zowel op het departement als op de posten. Als gevolg van de lagere bezetting op de posten vielen ook de uitgaven voor de vergoedingen lager uit dan verwacht.

Een belangrijke factor voor de dalende bezetting is de relatief hoge uitstroom. Een groot aantal medewerkers heeft in 2005 nog gebruik gemaakt van de mogelijkheid op grond van de FPU-regeling vervroegd uit

te treden. Daarnaast heeft externe werving voor het vervullen van vacatures in 2005 geruime tijd met grote terughoudendheid plaatsgevonden.

Het gemiddelde prijsniveau van de loonkosten steeg als gevolg van de stijging van het werkgeversdeel van sociale verzekeringspremies alsmede de reguliere incidentele loonontwikkeling. Voor de vergoedingen kan de prijsstijging grotendeels worden verklaard door de stijging van de dollarkoers ten opzichte van de euro.

De gemiddelde loonkosten voor de lokale medewerkers op de posten vertoonden in 2005 een daling ten opzichte van 2004, die voornamelijk te maken heeft met structureel lagere belastingafdrachten in Nederland.

De materiele kosten zijn hoger uitgevallen dan geraamd. De verhoging was nodig voor extra bewaking en persoonsbeveiliging op departement en op ambassades. Tevens is het artikel verhoogd als gevolg van vertraging in eerdere jaren in bouwprojecten in buitenland, de aankoop van roerend en onroerend goed en de opening van ambassades te Yaoundé en Doha.

Problematiek inzake misbruik en oneigenlijk gebruik ten aanzien van BTZR en wachtgelden

Het Besluit Tegemoetkoming Ziektekosten Rijkspersoneel is per ultimo 2005 ingetrokken.

Over 2005 is een gerichte steekproef uitgevoerd op de rechtmatigheid van de aanspraken voor partners en kinderen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor de uitvoering van de regelingen voor wachtgelden, WW-uitkeringen en bovenwettelijke uitkeringen. De feitelijke uitvoering vindt plaats door de UWV. De genoemde regelingen zijn gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O), omdat voor de aspecten van het arbeidsverleden en neveninkomsten gebruik wordt gemaakt van de gegevens van de betrokkene zelf. De UWV heeft hiervoor een controlebeleid ontwikkeld. De declaraties van de uitgekeerde bedragen uit hoofde van de wachtgeldregeling en de bovenwettelijke regeling zijn als voorschot aan de UWV voldaan en in de extracomptabele voorschottenadministratie opgenomen. De definitieve vaststelling zal plaatsvinden op basis van een bij de jaarstukken van de UWV behorende accountantsverklaring.

7. BEDRIJFSVOERINGSPARAGRAAF

In deze paragraaf wordt op basis van uitzonderingsrapportage verslag gedaan over de opmerkelijke zaken die van invloed zijn geweest op de bedrijfsvoering in 2005. Dat wil zeggen dat alleen de ontwikkelingen op het terrein van de integrale bedrijfsvoering die van belang zijn in termen van risico's en de daarmee samenhangende beheersingsmaatregelen zijn vermeld.

Kennis

Investeren in kennisbehoud en – ontwikkeling is een van de belangrijkste maatregelen die het ministerie van Buitenlandse Zaken treft om een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering te borgen. In 2005 is in het bijzonder veel aandacht besteed aan maatregelen die de kwaliteit van het beheer van de voorschotten verder moeten verbeteren.

Voorschottenbeheer

Over het jaar 2004 constateerde de Algemene Rekenkamer een achteruitgang in de kwaliteit van het voorschottenbeheer en heeft zij een bezwaaronderzoek ingesteld. Mede naar aanleiding hiervan is door het ministerie een analyse gemaakt van de in 2004 geconstateerde fouten en onzekerheden. Vervolgens zijn maatregelen getroffen die vooral gericht zijn op het strikter aanspreken van managers op hun verantwoordelijkheid, op het vergroten van de kennis van het beheer van voorschotten, o.a. via e-learning, op interne voorlichting en communicatie en op het vergroten van de verantwoordingsplicht van de budgethouders.

Financiële functie

De opleidingseisen voor plaatsing in een financiële functie zijn opnieuw bezien. Per type functie worden de opleidingseisen uitgewerkt en vastgelegd. Ten einde de kwaliteit van de ondersteuning van de financiële functie verder te verbeteren wordt de financiële functie op het departement opnieuw ingericht. De aanpassing van de inrichting is vooral gericht op de kleinere control-units en moet zijn beslag krijgen medio 2006.

Interne informatie en communicatie

De voorlichting over financieel beheer is geïntensiveerd. Zo is bijvoorbeeld een aantal nieuwsbrieven verschenen en zijn in het management-informatiesysteem Piramide monitoringsoverzichten ontwikkeld voor budgethouders om meer resultaatgericht te sturen. Actuele informatie wordt wereldwijd via het intranet aangeboden aan alle medewerkers. In 2005 is een bedrijfsvoeringcursus voor nieuwe (plv) Chefs de Poste ontwikkeld. In de cursus ontwikkelen de deelnemers een «checklist-opmaat» waarmee zij op de nieuwe post de kwaliteit kunnen vaststellen van de bedrijfsvoering in meest brede zin (niet alleen financieel).

Toezicht

Kwaliteit financieel beheer

Het toezicht op de kwaliteit van het financiële beheer is verscherpt en verdiept. Het normenkader ten behoeve van de risicoanalyse t.a.v. het financieel beheer is aangepast. Op deze manier is het mogelijk om risico's

en de zwaarte daarvan op een meer concrete, eenduidige en transparante wijze vast te stellen. Het toezicht is hiermee zodanig georganiseerd dat onvolkomenheden bij budgethouders ten aanzien van het voorschottenbeheer in beginsel binnen een jaar worden opgelost.

Checklist Organisational Capacity Assessment (COCA)

Niet alleen het toezicht op de uitvoering van activiteiten is verscherpt. Dit is ook gebeurd voor het toezicht op de beoordeling van activiteiten. De toepassing van de capaciteitstoets maakt onderdeel uit van de risicoanalyse t.a.v. het financieel beheer. De budgethouder dient expliciet aan te geven of de verplichte COCA's ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Gebleken is dat regelgeving toegankelijker moet worden aangeboden.

Result Based Management

Mede door de evaluatie naar de werking van VBTB en naar de regeldruk en controletoren zijn in 2005 verdere stappen genomen om tot een meer resultaatgericht werkende organisatie te komen.

Risicoanalyse

In 2005 is hoge prioriteit gegeven aan het streven naar een verbeterd financieel beheer en naar een afname in het aantal fouten en onzekerheden t.a.v. het voorschottenbeheer. De risicoanalyse heeft zich derhalve in belangrijke mate gericht op het financieel beheer. Het voornemen om de risicoanalyse daarnaast meer te richten op het identificeren van mogelijke knelpunten ten aanzien van de uitvoering van beleid, heeft daardoor in mindere mate vorm gekregen. Wel zijn de eerste stappen hiertoe gezet doordat in 2005 t.a.v. vrijwel alle OS-partnerlanden meerjarige strategische plannen (MJSP's) zijn opgesteld en goedgekeurd.

Track Record

Het instrument Trackrecord (gebruikt voor de toetsing vooraf van de verschillende vormen van ontwikkelingshulp in een partnerland) is aangepast en heeft nu naast macro-economische beoordeling ook een bijdrage geleverd aan een betere inzet van alle hulpvormen. De track records zijn ten aanzien van alle partnerlanden verplicht gesteld en zijn in het kader van de jaarplancyclus 2006 ingediend.

Monitoring en Evaluatie

Monitoring en evaluatie spelen een belangrijke rol in het resultaatgerichte sturingsmodel van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De herziening van de indeling van de begroting voor 2005 heeft ertoe geleid dat de evalueerbaarheid van de doelstellingen is vergroot. Zo is de evaluatie-programmering ingericht volgens de nieuwe indeling van de begroting – niet langer meer volgens kanalen van besteding van gelden (bilateraal, multilateraal en/of particulier) –, maar volgens de beoogde beleidsmatige resultaten, zoals de MDGs. De verwachting is dat de evaluatieprogrammering 2006 een nog betere dekking zal laten zien.

Managementinformatiesysteem

Na het wereldwijd invoeren van het informatiesysteem voor de financiële en activiteitenadministratie is veel aandacht besteed aan verdere opbouw en organisatie van kennis en capaciteit. Het ministerie heeft zich daarbij in het bijzonder gericht op het waar mogelijk verder doorvoeren van vereenvoudigingen en verbeteringen in het systeem, en on-the-job training voor medewerkers.

De ondersteuning van de financiële bedrijfsprocessen is in twee opzichten verbeterd. In de eerste plaats is het aantal handelingen dat budgethouders in het systeem moeten verrichten verkleind, waardoor de administratieve last voor budgethouders is verlicht. In de tweede plaats is de toegankelijkheid van de informatievoorziening vanuit het systeem verbeterd, zodat gebruikers sneller de informatie die ze nodig hebben kunnen vinden.

Voorts is in 2005 gewerkt aan een verdere inbedding van het financieel informatiesysteem in de organisatie, o.a via een grotere rol van de gebruikers. De beheerorganisatie heeft zich ontwikkeld tot een omgeving waarin de rollen en spelregels van en tussen proceseigenaren en beheerders duidelijker zijn uitgewerkt, waardoor achterstanden konden worden weggewerkt en er ruimte is ontstaan om aan nieuwe toepassingen te gaan denken.

Integriteit

Ook in 2005 heeft integriteit als thema nadrukkelijk op de agenda gestaan. Daarbij heeft de focus met name gelegen op de implementatie en handhaving van regelgeving. In dit kader is de departementale accountantsdienst in 2005 een audit naar zowel opzet als werking van het integriteitsbeleid gestart. De aanbevelingen die uit deze audit naar voren komen zullen in 2006 worden opgepakt. Een andere belangrijke stap in dit kader is de communicatie richting alle medewerkers over voorgevallen integriteitschendingen en de daaraan verbonden consequenties. Dit beoogt preventief bij te dragen aan een verdere verbetering van de integriteit binnen de organisatie.

Begin 2005 is een Taskforce Corruptie opgericht die tot taak heeft waar nodig met voorstellen te komen voor het aan scherpen van instrumentarium en beleid op het gebied van corruptie bestrijding, teneinde de effectiviteit van onze ontwikkelingshulp verder te vergroten. In 2005 heeft dit er toe geleid dat het Trackrecord-instrument op een paar punten is aangescherpt waardoor corruptie op dit moment explicieter dan voorheen aan de orde komt.

Veiligheid

Veiligheid, veiligheidsbewustzijn en de beveiliging van organisatie, medewerkers en werkprocessen zijn noodzakelijke voorwaarden om de hoofddoelstelling van het ministerie van Buitenlandse Zaken te kunnen realiseren.

Screening lokale medewerkers

In 2004 is geconstateerd dat een groot aantal lokale medewerkers met een vertrouwensfunctie nog niet de vereiste screening had. In nauwe samenwerking met het ministerie is de AIVD in het najaar van 2004 begonnen met de screening en is daar in 2005 mee verder gegaan. De doorlooptijd van

deze exercitie wordt grotendeels bepaald door de beschikbare menskracht bij de AIVD. De omstandigheid dat alle onderzoeken in het buitenland moeten worden uitgevoerd draagt niet bij aan een snelle afronding. Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden van alle vertrouwensfuncties. Inschatting van functies naar de mate van betrouwbaarheid wordt ten principale opnieuw bezien. BZ hanteert het uitgangspunt dat de bedrijfsvoering op een verantwoorde wijze door moet kunnen gaan. Waar nodig zullen dan ook tijdelijke maatregelen getroffen worden.

Consulaire diensten

De sterk afgenomen asielinstroom, de aanstaande overdracht van visumverantwoordelijkheden aan de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en de wijziging van het legalisatie- en verificatiebeleid hebben geleid tot een reorganisatie.

Het in ontwikkeling zijnde nieuwe geautomatiseerde visum informatiesysteem (NVIS) blijft een belangrijk aandachtspunt in de bedrijfsvoering. De totstandkoming van dit systeem is een complex project met wederzijdse afhankelijkheden tussen de ketenpartners en tussen Nederland en de Europese Unie. Gezien de complexiteit van het NVIS en de ontwikkeling rondom biometrie wordt de implementatie nu voorzien in de loop van 2007.

Door beleidsontwikkelingen op het terrein van asiel en migratie krijgt BZ steeds meer verantwoordelijkheden te dragen in de uitvoering daarvan. Getracht zal worden om, in overleg met de ketenpartners, de beheerslast te beperken tot een aanvaardbaar niveau, zonder dat hierbij de kwaliteit van de uitvoering wordt aangetast. Hierbij zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt gaan worden van geautomatiseerde oplossingen. Een voorbeeld hiervan is de aanvraagprocedure voor inburgeringsexamens in het buitenland. De ambassades zijn inmiddels toegerust om het basisexamen inburgering af te nemen.

Overig

Personeel

In 2005 zijn diverse maatregelen getroffen om de externe inhuur conform het rijksbrede plan aan aanpak «meer focus op externe inhuur» binnen het ministerie terug te dringen. De bestaande procedures zijn daarop aangepast en breed gecommuniceerd binnen het ministerie.

De Hoofddirectie Personeel en Organisatie (HDPO) toetst elk voornemen tot inhuurop een aantal aspecten, bijvoorbeeld in hoeverre de werkzaamheden door interne medewerkers kunnen worden vervuld.

Duurzame bedrijfsvoering

Het ministerie van Buitenlandse Zaken is zich bewust van de noodzaak van een duurzame samenleving die rekening houdt met toekomstige generaties. Duurzame ontwikkeling is niet alleen een belangrijk overkoepelend thema in het buitenlandbeleid, maar moet evenzeer worden waargemaakt in de uitvoering van de eigen interne werkzaamheden. Om de vraag hoe we «verduurzaming» in ons werk verder gestalte kunnen geven heeft het ministerie in oktober 2005 een Duurzaamheidsdag georganiseerd. Op grond van de resultaten van deze duurzaamheidsdag wordt een plan van aanpak voorbereid zodat in 2006 de basis kan worden gelegd voor een volledig duurzame bedrijfsvoering.

C. JAARREKENING

8. DE VERANTWOORDINGSSTAAT VAN HET MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Departementale verantwoordingsstaat 2005 van het ministerie van Buitenlandse Zaken (V) Bedragen in EUR1000

Art. Omschrijving	(1)			(2)			(3)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Vershil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	ontvangsten	verplichtingen	ontvangsten	ontvangsten
TOTAAL	10 336 288	572 500	10 746 369	610 804	410 081	38 304	
Beleidsartikelen							
1 Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging mensenrechten	55 502	75 443	80 460	56 487	985	5 017	
2 Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur	517 855	525 938	744 939	910 955	393 100	219 001	1 397
3 Versterkte Europese samenwerking	6 383 616	6 502 001	6 802 272	6 691 165	307 549	300 271	53 059
4 Meer welvaart en minder armoede	520 342	853 384	827 539	1 041 394	521 052	- 25 845	140
5 Toegenomen menselijke ontplooiing en sociale ontwikkeling	602 659	1 210 868	1 190 121	713 895	111 236	- 20 747	
6 Beter beschermd en verbeterd milieu	208 578	278 108	282 676	289 705	81 127	4 568	
7 Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van personenverkeer	133 768	133 768	86 903	86 623	- 47 145	- 46 865	3 128
8 Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland	49 325	71 039	77 865	78 725	29 400	6 826	0
Niet-beleidsartikelen							
9 Geheim	pm	pm	0	0	0	0	0
10 Nominaal en onvoorzien	42 774	42 774	151	151	- 42 623	- 42 623	0
11 Algemeen	646 678	642 965	653 443	658 492	11 814	10 478	- 19 420

Ons bekend,

De Minister van Buitenlandse Zaken,

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,

9. SALDIBALANS

I Saldibalans per 31 december 2005					
		EUR1000		EUR1000	
1	Uitgaven ten laste van de begroting	10 746 355	2	Ontvangsten ten gunste van de begroting	610 804
3	Liquide middelen	22 333	6a	Rekening-courant RHB	10 173 233
8	Intra-comptabele vorderingen	17 677	9	Intra-comptabele schulden	2 328
	Intra-comptabele activa	10 786 365		Intra-comptabele passiva	10 786 365
11	Extra-comptabele vorderingen	567 768	11a	T.r. extra-comptabele vorderingen	567 768
13	Voorschotten	4 869 317	13a	T.r. voorschotten	4 869 317
14a	T.r. garantieverplichtingen	654 361	14	Garantieverplichtingen	654 361
15a	T.r. openstaande verplichtingen	5 434 882	15	Openstaande verplichtingen	5 434 882
	Extra-comptabele activa	11 526 328		Extra-comptabele passiva	11 526 328
	Totaal activa	22 312 693		Totaal passiva	22 312 693

II Inleiding

1. Algemeen

De saldibalans is een financiële staat waarop de standen van de intra- en extra comptabele rekeningen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken worden verantwoord.

Het intra-comptabele deel van de saldibalans geeft inzicht in de kasstromen. Het gaat hier voornamelijk om de uitgaven en ontvangsten van dienstjaar 2005, die nog met het Ministerie van Financiën moeten worden verrekend. Na goedkeuring van de Rijksrekening vindt de verrekening plaats. De tegenrekening van de uitgaven en ontvangsten is de post «Rijkshoofdboekhouding» (RHB), de rekening-courant tussen de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Financiën. Onder het intra-comptabele deel zijn ook de liquide middelen van het Ministerie opgenomen. De uitgaven en ontvangsten buiten begrotingsverband, die met derden zullen worden verrekend en niet ten laste c.q. ten gunste van de begroting zijn gebracht, zijn verantwoord onder de intra-comptabele vorderingen en schulden.

Het extra-comptabele deel van de saldibalans geeft enerzijds inzicht in de standen van de uitstaande vorderingen en voorschotten die in het verleden tot kasstromen hebben geleid (ten laste c.q. ten gunste van de begrotingen van voorgaande jaren). Anderzijds bevat dit deel van de saldibalans de post openstaande verplichtingen. Deze post geeft inzicht in de toekomstige kasstromen. Openstaande verplichtingen kunnen leiden tot uitgaven ten laste van begrotingen van volgende jaren. De extra-comptabele rekeningen worden met behulp van diverse tegenrekeningen in evenwichtsverband geboekt.

2. Waarderingsgrondslagen

De uitgaven en verplichtingen in vreemde valuta worden gedurende het jaar met behulp van een vaste koers (*corporate rate*) omgerekend. Voor wat betreft de uitgaven in 2005 is 91% gerealiseerd in Euro, 6% in US dollar en 3% in ruim 100 andere vreemde valuta. Voor wat betreft de verplichtingen ligt dit percentage respectievelijk op 90% Euro, US-dollar 8% en overige valuta 2%.

De corporate rate 2005 van de USD was vastgesteld op 1 USD = 0,83 Euro. Deze koers blijft tevens van kracht in 2006.

De balansposten per 31 december worden gewaardeerd naar de *corporate rate* van het volgende boekjaar. Intra-comptabel betreft dit de liquide middelen, extra-comptabel betreft het de vorderingen, voorschotten en openstaande verplichtingen. De herwaardering die hieruit voortvloeit wordt verwerkt in de kas- en verplichtingenstroom van het afgelopen jaar.

De overige in de saldibalans en de toelichting opgenomen bedragen zijn gewaardeerd tegen de historische waarde.

III Toelichting op de saldibalans per 31 december 2005 (in EUR1000)

1 Uitgaven ten laste van de begroting (debet 10 746 355 x EUR1000)

Onder deze post zijn de gerealiseerde uitgaven in het jaar 2005 opgenomen. Na goedkeuring van de slotwet door de Staten-Generaal wordt dit bedrag verevend met het Ministerie van Financiën.

2 Ontvangsten ten gunste van de begroting (credit 610 804 x 1 000)

Onder deze post zijn de gerealiseerde ontvangsten in het jaar 2005 opgenomen. Na goedkeuring van de slotwet door de Staten-Generaal wordt dit bedrag verevend met het Ministerie van Financiën.

3 Liquide middelen (debet 22 333 x EUR1000)

De liquide middelen omvatten girale en chartale gelden, alsmede gelden onderweg en hebben betrekking op het departement en de vertegenwoordigingen in het buitenland. Het treasurybeleid is er, met betrekking tot de gelden van Hoofdstuk V van de Rijksbegroting, op gericht te komen tot een optimale beheersing van de geldomvang en een kostenminimalisatie ten aanzien van bankkosten en rentederving. Hierbij spelen aspecten als liquiditeitenbeheer, valutarisicobeheer, debiteuren- en crediteurenbeheer een grote rol.

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
3.1 Kassaldi	2 256	2 056
3.2 Banksaldi	21 942	25 406
3.3 Girosaldi	26	48
3.4 Gelden onderweg	- 1 891	- 1 819
Totaal	22 333	25 691

3.1 Kassaldi (debet 2 256 x EUR1000)

Uit oogpunt van een adequaat liquiditeitenbeheer wordt ernaar gestreefd de hoogte van de kassaldi zoveel mogelijk te beperken. Naast de normale kassaldi worden op 27 vertegenwoordigingen contanten in voorraad gehouden in verband met eventuele calamiteiten. Per 31 december 2005 bedroegen deze noodreserves EUR 0,96 mln. Enkele vertegenwoordigingen worden regelmatig voorzien van contanten, omdat giraal bankverkeer niet mogelijk is. Het merendeel van de kassaldi wordt in vreemde valuta aangehouden.

3.2 Banksaldi (debet 21 942 x EUR1000)

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Banksaldi buitenland	22 365	25 893
Banksaldi binnenland	- 423	- 487
Totaal	21 942	25 406

Van de banksaldi binnenland betreft EUR 149,3 mln. de vertegenwoordigingen en EUR -/ 149,7 mln. het departement. De bankrekeningen die de Vertegenwoordigingen in Nederland aanhouden zijn tezamen met een van de bankrekeningen van het departement ondergebracht in een *pool* waarbij saldo nul het uitgangspunt is. De vertegenwoordigingen kunnen op basis van een vooraf ingediende liquiditeitsplanning zelfstandig gelden uit de *pool* overtrekken naar de lokale bankrekeningen. Van de in het buitenland aanwezige bankgelden bedroeg het tegoed in euro's EUR 5,5 mln en het equivalent van het saldo in vreemde valuta EUR 16,9 mln.

3.4 Gelden onderweg (credit 1 891 x EUR1000)

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Betalingsopdrachten binnenland	12	0
Kruisposten	75	42
Overmakingen van het departement naar de vertegenwoordigingen en tussen vertegenwoordigingen	0	0
Betalingsopdrachten Vertegenwoordigingen	- 1 978	- 1 861
Totaal	- 1 891	- 1 819

Betalingopdrachten vertegenwoordigingen betreft uitgegeven cheques die per 31 december nog niet zijn afgeschreven van de bankrekeningen van de vertegenwoordigingen.

6a Rekening-courant RHB (credit 10 173 233 x EUR1000)

Op de rekening-courant met de Rijkshoofdboekhouding is de financiële verhouding met het Ministerie van Financiën weergegeven. Het verschuldigde saldo op de rekening-courant met de Rijkshoofdboekhouding is in overeenstemming met de opgave van de RHB.

8 Intra-comptabele vorderingen (debet 17 677 x EUR1000)

Onder deze post zijn de vorderingen opgenomen, die zijn ontstaan als gevolg van uitgaven ten behoeve van derden.

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
8.1 Ministeries	9 447	8 405
8.2 Persoonlijke rekeningen	400	366
8.3 Externe debiteuren	4 646	4 809
8.4 Overige vorderingen	3 184	4 382
Totaal	17 677	17 962

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de mate van opeisbaarheid van de intra-comptabele vorderingen en de ouderdom.

Specificatie x EUR1000	Totaal	2005	2004	2003	2002 en ouder
- Direct opeisbaar ministeries	9 447	9 116	259	64	8
- Direct opeisbaar persoonlijke rekeningen	100	48	18	15	19
- Direct opeisbaar externe debiteuren	4 536	1 819	2 260	30	427
- Direct opeisbaar overige vorderingen	3 009	2 412	109	358	130
Totaal direct opeisbare vorderingen	17 092	13 395	2 646	467	584
Op termijn opeisbare vorderingen	109				
Geconditioneerde vorderingen	476				
Totaal	17 677				

8.1 Ministeries (debet 9 447 x EUR1000)

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Ingevorderd	7 295	6 485
In te vorderen	2 152	1 920
Totaal	9 447	8 405

Het ingevorderde bedrag per 31 december 2005 betreft de volgende ministeries:

- Defensie	2 632
- Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	1 541
- Economische Zaken (Economische Voorlichtingsdienst)	1 083
- Sociale Zaken en Werkgelegenheid	551
- Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	535
- Overige ministeries	953
Totaal	7 295

Het nog in te vorderen bedrag per 31 december 2005 betreft de volgende ministeries:

- Defensie	976
- Economische Zaken (Economische Voorlichtingsdienst)	274
- Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	252
- Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	220
- Overige ministeries	430
Totaal	2 152

8.3 Externe debiteuren (debet 4 646 x EUR1000)

Deze categorie vorderingen heeft betrekking op derden zoals particulieren, bedrijven en dergelijke. Het betreft onder meer vorderingen die ontstaan zijn met betrekking tot uitgaven in het kader van dienstverlening dan wel afrekeningen van projecten in de OS-sector. Deze vorderingen ontstaan zowel op het departement als op de vertegenwoordigingen in het buitenland.

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Ingevorderd	3 040	3 277
In te vorderen	1 606	1 532
Totaal	4 646	4 809

8.4 Overige vorderingen (debet 3 184 x EUR1000)

Onder deze categorie worden vorderingen opgenomen die niet in de overige categorieën vallen. Hieronder vallen ook vorderingen ontstaan naar aanleiding van een uitgave, die ter plaatse op de vertegenwoordiging verrekend wordt.

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Te vorderen BTW	1 858	2 621
Ter plaatse te verrekenen uitgaven buitenland	1 070	1 329
Overlopende rekeningen oude boekjaar	41	60
Diverse vorderingen	215	372
Totaal	3 184	4 382

9 Intra-comptabele schulden (credit 2 328 x EUR1000)

Hieronder vallen schulden ontstaan door ontvangsten en inhoudingen die met derden verrekend zullen worden.

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Loonheffing en premies	9	10 085
Ter plaatse te verrekenen	1 451	1 759
Ontvangen bedragen <i>Silent Partnerships</i>	515	0
Overlopende rekeningen oude boekjaar	135	132
Diverse overige schulden	218	46
Totaal	2 328	12 022

Loonheffing en premies van salarissen in december 2005 werden ook reeds in 2005 afgedragen. Dit verklaart de daling ten opzichte van een jaar geleden toen de loonheffing en premies van de salarissen over de maand december 2004 niet in hetzelfde boekjaar werden afgedragen.

Navolgend overzicht geeft inzicht in de mate van opeisbaarheid van de intra-comptabele schulden en de ouderdom.

Specificatie x EUR1000	Totaal	2005	2004	2003	2002 en ouder
Direct opeisbare schulden	2 328	2 014	285	11	18

11 Extra-comptabele vorderingen (debet 567 768 x EUR1000)

Dit betreffen vorderingen die reeds ten laste van de begroting zijn gebracht en extra-comptabel worden bewaakt. Deze vorderingen hebben vaak een langdurig karakter.

Specificatie x EUR1000	31 december 2005	31 december 2004
Te ontvangen aflossingen op begrotings- leningen	392 181	329 083
Verrichte garantiebetalings NIO	102 896	94 501
Stichting ECDPM	18 378	18 378
Diverse extra-comptabele vorderingen	54 313	41 674
Totaal	567 768	483 636

Navolgend overzicht geeft inzicht in de mate van opeisbaarheid van de extra-comptabele vorderingen en de ouderdom.

Specificatie x EUR1000	Totaal	2005	2004	2003	2002 en ouder
– Op termijn opeisbaar begrotingsleningen	392 181	63 826	10 579	54 784	262 992
– Op termijn opeisbaar overige vorderingen	3 032	0	0	0	3 032
Totaal op termijn opeisbare vorderingen	395 213	63 826	10 579	54 784	266 024
– Direct opeisbaar garantiebetalen	102 896	8 445	8 903	10 080	75 468
– Direct opeisbaar overige vorderingen	47 896	10 970	11 170	14 656	11 100
Totaal direct opeisbare vorderingen	150 792	19 415	20 073	24 736	86 568
Geconditioneerde vorderingen	21 763				
Totaal	567 768				

Te ontvangen aflossingen op begrotingsleningen

Saldo per 1 januari 2005	329 083
Bij: Consolidaties 2005	63 826
Af: Kwijtscheldingen in 2005	0
Af: Aflossingen in 2005	728
Saldo per 31 december 2005	392 181

De begrotingsleningen zijn voornamelijk met OS-landen afgesloten. Overeenkomstig het in de leningovereenkomsten vastgestelde aflossings-schema zal het saldo per 31 december 2005 in de volgende jaren worden afgelost. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele toekomstige kwijtscheldingen en nog op te nemen begrotingsleningen (consolidaties).

2006	21 278
2007	25 697
2008	29 105
2009	32 632
2010	13 854
Na 2010	269 615
	392 181

Verrichte garantiebetalen Ned. Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden (NIO)

Saldo per 1 januari 2005	94 501
Bij: Overmakingen aan de NIO (garanties) in 2005	10 812
Af: Ontvangsten van de NIO (garanties) in 2005	2 417
Af: Kwijtscheldingen in 2005	
Af: Consolidaties	
Saldo per 31 december 2005	102 896

Stichting ECDPM

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft in 1986 besloten in totaal EUR 18,4 mln. ter belegging aan de Stichting European Centre for Development Policy Management ter beschikking te stellen. De opbrengst van de belegde middelen zal worden aangewend ter dekking van de personeels- en exploitatiekosten van de Stichting. Het is de Stichting verboden de beschikbaar gestelde bedragen te beleggen in risicodragend vermogen. De overeenkomst met het Centrum liep oorspronkelijk tot 31 december 2002 en werd verlengd tot 31 december 2006. Bij beëindi-

ging van deze overeenkomst staan de belegde middelen ter beschikking van de Staat.

Diverse extra-comptabele vorderingen

De post Diverse extra-comptabele vorderingen bestaat uit:

Te ontvangen rente op begrotingsleningen en garantiebetalingen (NIO)	21 254
Restfondsen bij de Wereldbank en VN-organisaties	25 582
Vorderingen RSS	3 032
(Huur)Waarborgsommen	3 024
Ingevorderde voorschotten	1 006
Buitenvordering gestelde vorderingen	361
Overige	54
Saldo per 31 december 2005:	54 313

Het saldo restfondsen bij de Wereldbank en VN-organisaties betreft het daar fysiek aanwezige saldo.

Niet uit de saldibalans blijvende extra-comptabele vorderingen

Het ministerie stelt geld beschikbaar voor de vorming van fondsen. Deze fondsen dienen voor lange termijn financiering van OS-gerelateerde activiteiten. Bij beëindiging van het fonds vloeien de resterende middelen terug naar de Staat. Aangezien de einddatum van het fonds niet is bepaald en ook de vordering niet vooraf is te bepalen, worden deze vorderingen niet in de saldibalans opgenomen.

13 Extra-comptabele voorschotten (debet 4 869 317 x EUR1000)

Dit betreffen nog openstaande voorschotten, waarvan de uitgaven reeds ten laste van de begroting zijn gebracht. Afwikkeling vindt plaats op basis van ontvangen verantwoordingen.

Sinds de introductie van het huidige financieel systeem in 2003 is het mogelijk om een ouderdomsanalyse op de voorschottenstand te geven. Hierop geldt echter wel de beperking dat het niet mogelijk is om het saldo van tot en met 2002 verstrekte voorschotten nader uit te splitsen.

Ouderdomsanalyse	31 december 2005 (EUR x 1 000)	31 december 2004 (EUR x 1 000)
Verstrekt in 2002 of eerder	842 157	1 444 583
Verstrekt in 2003	426 714	857 086
Verstrekt in 2004	1 080 883	2 258 407
Verstrekt in 2005	2 519 563	-
Totaal	4 869 317	4 560 076

De opbouw van stand per ultimo 2004 naar ultimo 2005 is als volgt:

Stand per 31 december 2004	4 560 076
Bij: Verstrekte voorschotten 2005	2 660 652
Af: Verantwoord in 2005	2 358 420
Herwaardering naar corporate rate 2006	7 009
Stand per 31 december 2005	4 869 317

Ten opzichte van 2004 is de voorschottenstand toegenomen met EUR 309,0 mln (6,7%).

Herwaardering vindt plaats over de openstaande voorschotten in vreemde valuta. Van het openstaande saldo van 4 869 317 staat het equivalent van EUR 1 459 224 uit in vreemde valuta. Dit betreft grotendeels USD voorschotten (tegenwaarde in EUR: 1 210 615 EUR).

De specificatie van de openstaande voorschotten (> EUR 25 mln.) per 31 december 2005 is als volgt:

WHO Partnership Programma	252 178
Wereldbank Partnership Programma	241 263
Global Fund to Fight Aids, TBC and Malaria 2005	135 000
MFP-subsidie ICCO 2003–2006	109 862
MFP-subsidie CORDAID 2003–2006	107 429
MFP-subsidie NOVIB 2003–2006	103 746
Internationaal Onderwijsprogr., Subsidies NUFFIC inzake het ID en HRD-progr.	100 644
FMO uitvoering Oret-Miliev programma 2003–2004	87 931
SNV-subsidie 2002–2006	84 806
Wereldbank- MDRP programma	63 180
FP-subsidie HIVOS 2003–2006	62 025
FMO infrastructuurfonds voor de MOL's	56 497
MDTF Tsunami	49 800
Wereldbank BEC EFA/FTI Catalytic Fund (TF051 061)	49 273
Macrosteun PRSP Tanzania	40 242
UNICEF-GAVI	32 398
UNDP Partnership programme	31 637
PSO Subsidie 2003–2006	28 500
MFP-subsidie PLAN Nederland 2003–2006	28 378
Partnership Programma IFC	27 825
UNFPA	25 520
Afghan Reconstruction Trust Fund 2005	25 000
Overige openstaande voorschotten (< EUR 25 mln.)	3 126 183
Totaal	4 869 317

14 Openstaande garantieverplichtingen (credit 654 361 x EUR1000)

Dit betreffen door de Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelings-samenwerking (NIO) onder staatsgarantie verstrekte kapitaalmarkt-leningen aan ontwikkelingslanden, de garantstelling inzake Suriname (raffinaderij Staatsoliemaatschappij en de in 2002 aangegane garantie t.o.v. het Ministerie van Financiën van Suriname) en de garantstelling inzake de levering van Fokkers aan Ethiopië.

Opbouw garantieverplichtingen:

Garantieverplichtingen per 1 januari 2005	750 563
Bij: Aangegane verplichtingen in 2005	1 288
Af: Tot betaling gekomen verplichtingen 2005	8 445
Aflossingen ontwikkelingslanden	17 050
Consolidaties in 2005	46 632
Kwijtscheldingen ontwikkelingslanden	5 188
Bijstelling Garantstelling Fokkers Ethiopië	2 382

Bijstelling Garantstelling Raffinaderij Suriname	4 020	
Bijstelling Garantstelling Ministerie van Financiën Suriname	13 773	
		<u>89 045</u>
Garantieverblijvingen per 31 december 2005		654 361

De specificatie van de garantieverblijvingen (> EUR 25 mln.) per
31 december 2005 luidt als volgt:

Indonesië	288 354	
Garantstelling Ministerie van Financiën Suriname	82 635	
Egypte	55 625	
Pakistan	46 605	
Jamaica	26 935	
Angola	26 554	
Overige verblijvingen (< EUR 25 mln. per verblijving)	127 653	
Totaal	654 361	

15 Openstaande verblijvingen (credit 5 434 882 x EUR1000)

Opbouw openstaande verblijvingen:

Openstaande verblijvingen per 1 januari 2005	5 557 460	
Bij: Aangegane verblijvingen in 2005		10 615 332
Af: Tot betaling gekomen verblijvingen 2005	10 737 910	
Openstaande verblijvingen per 31 december 2005	5 434 882	

De specificatie van de openstaande verblijvingen (> EUR 25 mln.) per
31 december 2005 is als volgt:

Europees ontwikkelingsfonds (EOF)		911 391
Medefinancieringsorganisaties, waarvan:		451 688
– MFP-subsidie ICCO 2003–2006	119 427	
– MFP-subsidie CORDAID 2003–2006	116 782	
– MFP-subsidie NOVIB 2003–2006	112 206	
– MFP-subsidie HIVOS 2003–2006	67 425	
– MFP-subsidie PLAN Nederland 2003–2006	30 848	
– MFP-subsidie Terre des Hommes 2003– 2006	5 000	
UNDP- vrijwillige bijdrage 2006–2007		179 748
Programma Samenwerkende Opkomende Markten (PSOM 2003–2009)		152 660
Wereldbank Partnership programma		124 665
FMO infrastructuurfonds voor de MOL's		114 677
Wereldbank BEC EFA/FTI Catalytic Fund (TF051 061)		111 511
SNV-subsidie 2002–2006		109 282
FMO uitvoering Oret-Miliev programma		105 638
NIO rentesubsidie		104 910
Global Environment Facility (GEF)		63 907
Wereldbank: MDTF-Sudan (MDTF-NS)		56 000
Wereldbank: MDTF-Sudan (MDTF-SS)		56 000

Mozambique: begrotingssteun 2006–2008	52000
Bolivia / POMA 2004–2008 Education SWAP	45 941
Ghana: begrotingssteun 2005–2008	45 000
Burkina Faso: begrotingssteun 2005–2008	45 000
GTZ Energizing Development 2005–2008	42 200
Internationaal Onderwijsprogr., Subsidies	
NUFFIC ID en HRD-progr.	40 750
Wereldbank MDRP-programma	39 820
Matra Programma Europese Samenwerking 2005–2009	37 790
Subsidie FNV Mondiaal 2005–2008	36 658
Outputfinanciering KIT 2004–2007	36 000
MDTF Tsunami	33 200
PSO subsidie 2003–2006	32 851
Bangladesh/Support to PEDP II (basic education)	31 463
IFAD VI	26 534
Overige openstaande verplichtingen (< EUR 25 mln.)	2 347 598
Totaal	<u>5 434 882</u>

Niet uit de saldibalans blijkende verplichtingen:

– Rente/Aflossing leningenportefeuille NIO

De NIO financiert haar leningenportefeuille met opgenomen obligatieleningen, onderhandse leningen en *Medium Term Notes*. De Staat der Nederlanden heeft zich garant gesteld voor de betaling van rente en aflossing. De nominale waarde hiervan bedroeg per 31 december 2005 EUR 888 mln. (31 december 2004 EUR 1 060 mln.). Deze verplichting is niet in de saldibalans opgenomen aangezien de door de NIO verstrekte leningen en de toekomstige rentesubsidies reeds als garantieverplichting respectievelijk als acute verplichting zijn opgenomen.

– Verdragsmiddelen Suriname

Het restant van de verplichting uit hoofde van de verdragsmiddelen Suriname bedraagt per 31 december 2005 EUR 65,9 mln. (94,4 mln. per 31 december 2004). Voor dit restant zijn nog geen activiteiten gecommiteerd.

– Hervestigingsfonds

In 2002 is als gevolg van de vijfde kapitaalsuitbreiding van de Ontwikkelingsbank van de Raad van Europa het bedrag waarvoor Nederland garant staat toegenomen tot EUR 119,3 miljoen. De ophoging is deels een overheveling uit de reserves van de Bank.

– Huisvesting OPCW

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken staat sedert 1998 garant voor een deel van de huisvesting OPCW. De garantie belooft per ultimo 2005 circa 8,7 mln (per ultimo 2004 circa 10 mln Euro).

Mutatieoverzicht verplichtingen in EUR (x 1 000)

SUB	BELEIDSARTIKEL	Openstaande verplichtingen 01-jan-2005	Aangegane verplichtingen in 2005	Uitgaven ten laste van de begroting 2005	Openstaande verplichtingen per 31-dec-2005
1. Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging mensenrechten					
01	Internationale rechtsorde	32 383	29 245	43 049	18 579
02	Mensenrechten	29 054	24 012	28 501	24 565
03	Internationale juridische instellingen	18 132	3 228	8 908	12 452
	Totaal Beleidsartikel 1	79 569	56 485	80 458	55 596
2. Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur					
01	Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	630	13 336	11 828	2 138
03	Non-proliferatie en ontwapening	0	8 170	8 170	0
05	Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	142 883	421 558	284 999	279 442
06	Humanitaire hulpverlening	14 723	323 669	313 746	24 646
07	Goed bestuur	218 646	144 221	126 195	236 672
	Totaal Beleidsartikel 2	376 882	910 954	744 938	542 898
3. Versterkte Europese samenwerking					
01	Nederlandse afdrachten aan de EU	0	6 638 082	6 638 082	0
02	Ondersteuning bij pre- en post-accessie	18 033	38 602	11 899	44 736
03	EOF Europees ontwikkelingsfonds	1 049 199	0	137 808	911 391
04	Nederlandse positie in de EU	4	5 887	5 891	0
05	Raad van Europa	0	8 590	8 590	0
	Totaal Beleidsartikel 3	1 067 236	6 691 161	6 802 270	956 127
4. Meer welvaart en minder armoede					
01	Handels- en financieel systeem (acute verplichtingen)	121 253	8 985	21 970	108 268
02	Armoedebestrijding	375 382	843 772	492 604	726 550
03	Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	667 874	253 636	277 145	644 365
04	Kwaliteit en effectiviteit ontwikkelingssamenwerking	48 800	18 597	23 535	43 862
05	Nederlandse handels- en investeringsbevordering	446	4 158	3 838	766
	Totaal Beleidsartikel 4	1 213 755	1 129 148	819 092	1 523 811
5. Toegenomen menselijke en sociale ontwikkeling					
01	Onderwijs	361 948	239 640	218 572	383 016
02	Kennisontwikkeling	162 782	87 960	103 425	147 317
03	Gender	8 667	4 364	3 266	9 765
04	HIV/Aids	146 679	216 586	200 621	162 644
05	Reproductieve gezondheid	168 627	95 537	97 456	166 708
06	Participatie civil society	1 237 747	69 805	566 778	740 774
	Totaal Beleidsartikel 5	2 086 450	713 892	1 190 118	1 610 224
6. Beter beschermd en verbeterd milieu					
01	Milieu en Water	489 685	153 798	215 651	427 832
02	Water en stedelijke ontwikkeling	130 968	135 906	67 024	199 850
	Totaal Beleidsartikel 6	620 653	289 704	282 675	627 682
7. Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van personenverkeer					
01	Consulaire dienstverlening	1 504	11 354	9 881	2 977
02	Vreemdelingenbeleid	8 051	75 269	77 022	6 298
	Totaal Beleidsartikel 7	9 555	86 623	86 903	9 275

Mutatieoverzicht verplichtingen in EUR (x 1 000)

SUB	BELEIDSARTIKEL	Openstaande verplichtingen 01-jan-2005	Aangegane verplichtingen in 2005	Uitgaven ten laste van de begroting 2005	Openstaande verplichtingen per 31-dec-2005
8. Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland					
01	Nederlandse cultuur	19 709	10 281	14 227	15 763
02	Cultureel erfgoed	1 780	4 410	4 630	1 560
03	Draagvlak Nederlands buitenlands beleid	52 014	64 033	59 007	57 040
	Totaal Beleidsartikel 8	73 503	78 724	77 864	74 363
10. Nominaal en onvoorzien					
01	Nominaal en onvoorzien	0	150	150	0
	Totaal Niet-Beleidsartikel 10	0	150	150	0
11. Apparaatsuitgaven					
01	Apparaatsuitgaven	29 857	658 491	653 442	34 906
	Totaal Niet-Beleidsartikel 11	29 857	658 491	653 442	34 906
	Totaal acute verplichtingen	5 557 460	10 615 332	10 737 910	5 434 882
4. Meer welvaart en minder armoede					
01	Garantieplichtingen Handels- en financieel systeem (garantie verplichtingen)	750 563	- 87 757	8 445	654 361
	Totaal Beleidsartikel 4	750 563	- 87 757	8 445	654 361
	Totaal garantieplichtingen	750 563	- 87 757	8 445	654 361
	Totaal verplichtingen	6 308 023	10 527 575	10 746 355	6 089 243

10. DE VERANTWOORDINGSSTAAT VAN HET AGENTSCHAP CBI

Het CBI heeft als agentschap van het ministerie van Buitenlandse Zaken als opdracht het duurzaam versterken van de concurrentiekracht van bedrijven uit OS-landen op de EU-markt door verbetering van bedrijfsinterne factoren. Het CBI kent een 5-tal producten: Sectorale Exportontwikkeling, *Business Support Organisation Development*, Marktinformatie, Bedrijfsbemiddeling en *Human Resources Development*. Daarnaast vertegenwoordigt het agentschap de Minister bij het *International Trade Centre UNCTAD/WTO*.

Samenvattende verantwoordingsstaat 2005 inzake baten-lastendiensten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) Bedragen in EUR1000

Art.	Omschrijving	(1) Oorspronkelijk vast- gestelde begroting	(2) Realisatie	(3)=(2)-(1) Verschil realisatie en oorspronkelijk vast- gestelde begroting
Baten-lastendienst CBI				
	Totale baten	13 840	11 329	- 2 511
	Totale lasten	13 813	11 081	- 2 732
	Saldo van baten en lasten	27	248	221
	Totale kapitaalontvangsten	150	150	0
	Totale kapitaaluitgaven	210	208	- 2

Ons bekend,

De Minister van Buitenlandse Zaken,

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,

**CENTRUM TOT BEVORDERING VAN DE IMPORT UIT
ONTWIKKELINGSLANDEN (CBI)**

Baten-lastendienst CBI

Balans per 31 december 2005

Bedragen in EUR1000		
	31.12.2005	31.12.2004
Activa		
Immateriële activa	0	0
Materiele activa		
* grond en gebouwen	156	113
* installaties en inventarissen	37	44
* overige materiele vaste activa	86	99
Voorraden	290	832
Debiteuren	10	20
Nog te ontvangen	2 459	2 013
Rekening courant RHB	746	0
Liquide middelen	1	0
Totaal activa	3 785	3 121
Passiva		
Eigen Vermogen		
* exploitatiereserve	150	363
* verplichte reserves	0	0
* onverdeeld resultaat	248	- 214
Leningen bij het MvF	254	164
Voorzieningen	0	0
Crediteuren	383	317
Overige schulden	2 750	2 489
Rekening courant RHB	0	2
Totaal passiva	3 785	3 121

Baten-lastendienst CBI

Gespecificeerde verantwoordingsstaat 2005

Bedragen in EUR1000			
Omschrijving	(1)	(2)	(3) = (2)-(1)
Omschrijving	Oorspronkelijk vast-gestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vast-gestelde begroting
Baten			
Opbrengst moederdepartement	11 909	9 400	- 2 509
Bijdrage moederdepartement mbt ITC	1 586	1 717	131
Opbrengst overige departementen	0	0	
Opbrengst derden	270	184	- 86
Rentebaten	750	28	- 47
Buitengewone baten	0	0	0
Exploitatiebijdrage	0	0	0
Totaal baten	13 840	11 329	- 2 511
Lasten			
Apparaatskosten			
* personele kosten	2 000	1 750	- 250
* materiele kosten	10 050	7 481	- 2 569
Bijdrage ITC	1 586	1 717	131
Rentelasten	10	8	- 2
Afschrijvingskosten			
* materieel	162	125	- 37
* immaterieel	0	0	
Dotaties voorzieningen	5	0	- 5
Buitengewone lasten	0	0	
Totaal lasten	13 813	11 081	- 2 732
Saldo van baten en lasten	27	248	221

Baten-lastendienst CBI

Kasstroomoverzicht voor het jaar 2005

Bedragen in EUR1000			
	(1)	(2)	(3) = (2)-(1)
Omschrijving	Oorspronkelijk vast-gestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vast-gestelde begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2005	- 141	- 2	6
2. <i>Totaal operationele kasstroom</i>	100	806	706
Totaal investeringen (-/-)	- 90	- 148	58
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. <i>Totaal investeringskasstroom</i>	- 90	- 148	48
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
Eenmalige storting aan moederdepartement (+)	0	0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 60	- 60	0
Beroep op leenfaciliteit (+)	90	150	- 60
4. <i>Totaal financieringskasstroom</i>	90	90	0
Rekening- courant RHB 31 december 2005 (=1+2+3+4)	181	746	565

Toelichting

1 Algemeen

Met vier organisaties (ITC, Corpei, SAAA en Expolink) zijn partnerschap-overeenkomsten gesloten. Het CBI werkte daarnaast in 2005 samen met andere donoren als de UNDP, UNCTAD, EU, Zwitserse, Noorse, Japanse en Zweedse partners en verscheidene NGO's zoals de «*Rain Forest Alliance*». Het reguliere overleg met PUM en FMO leidde o.a. tot een gezamenlijk voorstel aan het CDI in Brussel. Ook in 2005 werden weer (meer) niet-Europese experts ingehuurd. Een aantal daarvan betrof oud CBI-trainees. Servië en Montenegro, incl. Kosovo werden aan de CBI-landenlijst toegevoegd. Daarmee komt de nieuwe landenlijst op 39 landen. Het prijsbeleid werd binnen het product trainingen en sectorale export ontwikkeling geïmplementeerd.

2 Bijdrage aan de operationele doelstelling uit MvT

2.1. Sectorale Exportontwikkelingsprogramma's

Er zijn in 2005 91 competente bedrijven opgeleverd. Dit is 60 minder dan gepland als gevolg van de uitgestelde oplevering van 42 potplanten-bedrijven. Daarnaast zijn in het chemieprogramma vier bedrijven uitgevallen. Verder hebben 14 bedrijven zich teruggetrokken uit het kleding-programma of zijn uit het programma verwijderd wegens gebrek aan betrokkenheid. Zes programma's zijn in 2005 gestart, waaronder *Business Process Outsourcing* en *Engineering products*. Er werden daarnaast zes nieuwe export-programma's geïdentificeerd waarin het CBI in 2006 actief zal worden. De eindevaluatie van het in 2004 opgeleverde *IT Outsourcing* programma toont aan dat deelnemers tevreden waren over de capaciteitsopbouw, (het centrale programmathema), maar dat er meer behoefte

was aan marktentree assistentie. In het kader van kwaliteitsmanagement zijn trainingen en thematische bijeenkomsten met externe branche-experts georganiseerd en zijn kwaliteitscriteria voor activiteiten en resultaten geformaliseerd. Voor de sierteelt werd een speciale trainingsmodule ontwikkeld gericht op managementtraining bij productiebedrijven. Niet-Europese deskundigen werden ingezet bij *Export Auditing* en de nazorg bij door Europese-experts verstrekte adviezen. Nauwe samenwerking met twee partnerorganisaties in Ecuador en Colombia heeft geleid tot een groter aantal deelnemers uit die landen. In Zuid Afrika zijn samenwerkingspartners geïdentificeerd; het *Department of Trade and Industry* ziet erop toe dat bedrijven zich voldoende inspinnen op het gebied van Black Economic Empowerment. De werving in de Balkan in de sectoren ITO, kleding en toerisme was succesvol.

2.2. Business Support Organization Development

Er werden niet tien, maar negen modules – zes in Ecuador (Corpei) en drie Fecaexca (Midden-Amerika) – opgeleverd. De niet opgeleverde module (Ethiopië) zal in 2006 worden opgeleverd. De module in Egypte voldeed niet aan de minimale kwaliteitscriteria: de uitgevoerde trainingen worden afgerekend onder het product trainingen. De module in Cuba zal in verband met de opstelling van de Cubaanse autoriteiten niet meer gerealiseerd worden. De (geringe) uitgaven onder dit programma zijn als verlies onder het product opgevoerd. Met ITPC in Vietnam werd gestart met de modules (1) Export marketing en management en (2) Institutionele en – organisatieontwikkeling. Naar verwachting zal ook de module «markt-informatie management» worden ingezet. In het Oost Afrika programma (Uganda, Kenia en Tanzania) is een eerste ronde trainers opgeleid en een tweede ronde gestart. Het regionale marktinformatiesysteem zal in april 2006 worden gelanceerd. In 2005 zijn drie haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd in respectievelijk Bolivia, Honduras en Bosnië Herzegovina. In Bolivia zal vooralsnog geen programma starten. Er werden aanvragen ontvangen uit Pakistan (identificatie gestart), Bangladesh, Sri Lanka (identificatie gestart met Norad), Nepal en Filippijnen, India, Indonesië (identificatie gestart met onze Zwitserse Zusterorganisatie Sippo) Honduras en Nicaragua, Senegal en Zuid-Afrika. In Tunesië en Jordanië zijn de voorbereidingen gestart voor twee programma's. In het kader van kwaliteitsmanagement is een begin gemaakt met de gedetailleerde beschrijving van de modules. Het betreft hier de vastlegging en formalisering van de institutionele kennis van het CBI. De evaluatie van de programma's in Ecuador en India werd gestart; de evaluatie van het Midden-Amerika programma werd afgerond. In dit laatste programma werd geëxperimenteerd met het gelijktijdig trainen van bedrijven en consultants; dit is geen goede aanpak gebleken: het verschil in kennisniveau tussen consultants en bedrijfsdeelnemers bleek te groot.

2.3. Marktinformatie

Alle productie- en inputdoelstellingen zijn gehaald. Voor acht productsectoren en vijftien EU lidstaten is de van de EU-regelgeving afwijkende nationale wet- en regelgeving aan de marktinformatedatabase toegevoegd. Verder is, in het kader van kwaliteitsmanagement, een nieuwe opzet van de marktstudie ontwikkeld, waarin onder andere plaats is voor marktinformatie over alle 25 EU landen. De inhuur van marktonderzoekers via een Europese aanbesteding succesvol voor vier jaar geregeld. De geplande evaluatie van het product marktinformatie is verschoven naar 2006 doordat (nog) geen gekwalificeerde evaluator werd gevonden. In 2005 hebben SIPPO (Zwitserland) en Norad/HSN (Noorwegen) markt-

informatie gekocht van het CBI. Het ging hierbij om marktstudies en de AccessGuide. De samenwerking met Norad/HSH loopt tot eind 2007

2.4. Bedrijfsbemiddeling

Mede door gerichte marketingactiviteiten, waaronder sectorspecifieke email matching campagnes, is het gebruik van dit CBI product toegenomen. De productiedoelstelling werd met 15% overschreden. In 2005 is, net als bij marktinformatie, de samenwerking met Norad/HSH in Noorwegen op het gebied van de bedrijfsbemiddeling voortgezet.

2.5. Human Resources Development

In 2005 werden 9% meer personen getraind dan gepland. Er zijn vooral meer exporteurs getraind. Door de inzet van lokale trainers en een efficiëntere afstemming van activiteiten is sprake van een lichte verlaging van de kostprijs. Dit jaar is geïnvesteerd in de opbouw van het netwerk in de Balkan. Daarbij is aansluiting gezocht met bestaande en toekomstige initiatieven van aldaar actieve donororganisaties. Desondanks is het beoogde aantal te trainen personen afkomstig uit de Balkan achtergebleven bij de verwachtingen (107 versus de geplande 215). Een nieuw ontwikkeld curriculum op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen is met succes toegepast. Tevens is een E-business curriculum in ontwikkeling. De procesbeschrijving van het product is voltooid, de curriculumontwikkeling gaat door.

2.6. ITC 2005

In 2005 heeft de nieuwe samenwerking tussen ITC en het CBI zijn beslag gekregen. Het *Netherlands Trust Fund* zal in de komende periode worden ingezet voor activiteiten in Sub-Sahara Afrika met BSO's gericht op het informatiemanagement. Ook in het kader van de bijdrage aan het *Global Trust Fund* zijn meerjarige programmatische afspraken gemaakt. De nieuwe situatie blijkt zeer stimulerend te werken voor de (werkvloer)samenwerking tussen ITC en CBI. In 2005 werd een multi-donor evaluatie van het ITC afgerond. De kwaliteit van de evaluatie laat te wensen over. Veel van de geponeerde conclusies en aanbevelingen waren «oud nieuws» en al in uitvoering bij het ITC. De bijdrage aan het Global Trust Fund was EUR 131 250,- hoger dan gepland. Het betreft hier een (budgetneutrale) correctie omdat het ITC de einddatum van haar boekjaar heeft aangepast van 31 mei naar 31 december.

D. BIJLAGEN

De ministers hebben de meeste conclusies die de Algemene Rekenkamer (AR) noemt in haar Rapport bij het Jaarverslag 2004 Buitenlandse Zaken, reeds in eerdere jaren onderschreven. De nodige aanvullende beheersmaatregelen waren derhalve eind 2004 al ingezet. Zoals ook de AR concludeert zal de werking van deze maatregelen pas later blijken. De ministers hebben toezeggingen gedaan ten aanzien van het voorschottenbeheer, het departementale reviewbeleid en de inhaalslag m.b.t. de screening van lokale medewerkers in vertrouwensfuncties.

De AR concludeerde dat de kwaliteit van het financiële beheer bij Buitenlandse Zaken is afgenomen, omdat het percentage fouten en onzekerheden is toegenomen. De oorzaak hiervoor wijt de AR met name aan de achteruitgang van het voorschottenbeheer. De AR heeft een bezwaaronderzoek naar het voorschottenbeheer ingesteld.

In 2005 is door het ministerie dan ook hoge prioriteit gegeven aan het streven naar een verbeterd financieel beheer en naar een afname in het aantal fouten en onzekerheden ten aanzien van het voorschotbeheer. Daarom is bijzonder veel aandacht besteed aan maatregelen die de kwaliteit van het beheer van de voorschotten verder moeten verbeteren.

Conform toezegging aan de Rekenkamer is er een diepgaande analyse gemaakt van de in 2004 geconstateerde fouten en onzekerheden op basis waarvan aantal maatregelen is getroffen. Deze maatregelen zijn vooral gericht op het strikter aanspreken van managers op hun verantwoordelijkheid, op het vergroten van de kennis van het beheer van voorschotten, onder andere via e-learning, op interne voorlichting en communicatie en op het vergroten van de verantwoordingsplicht van de budgethouders. In de bedrijfsvoeringsparagraaf van dit jaarverslag wordt hier nader op ingegaan.

Daarnaast is er conform toezegging aan de Rekenkamer verder vorm gegeven aan de afstemming over de totstandkoming en uitvoering van de departementale auditprogrammering. In dit verband is ten aanzien van het reviewbeleid ook de rol van de budgethouder vastgelegd.

De Rekenkamer constateerde dat in 2004 een groot aantal lokale medewerkers met een vertrouwensfunctie nog niet de vereiste screening hadden. Reeds in 2004 is in nauwe samenspraak met de AIVD plan van aanpak opgesteld voor de screening van deze medewerkers in het buitenland. De AIVD is in het najaar van 2004 begonnen met de screening en is daar in 2005 mee verder gegaan. Er heeft in 2005 een inventarisatie plaatsgevonden van alle vertrouwensfuncties. Dit om na te gaan of de betreffende functies nog vertrouwensfuncties zijn en of deze nog een screening vergen. Chefs de Poste zijn gewezen op de verplichting om niet gescreende medewerkers geen vertrouwelijke en staatsgeheime berichten te laten behandelen. In de bedrijfsvoeringsparagraaf elders in dit jaarverslag wordt hier nog verder op ingegaan.

In het kader van het streven naar een verbeterd financieel beheer, zijn alsnog twee andere aanbevelingen van de Rekenkamer overgenomen. Ten eerste is de suggestie om zo nodig het sanctiebeleid aan te scherpen opgepakt. Het rapportagebeheer en de toepassing van het sanctiebeleid hebben in 2005 veel aandacht gekregen. Het verscherpte toezicht zal

worden voortgezet. Lijnmanagers zullen op hun verantwoordelijkheid worden aangesproken indien het beheer van onvoldoende niveau is.

Ten tweede is invulling gegeven aan de aanbeveling om de resultaten van de accountantscontrole te kwantificeren. Om tijdig inzicht te krijgen in de toepassing van de regelgeving en om tijdig, gerichte maatregelen te kunnen treffen, heeft de directie FEZ met de departementale accountantsdienst afspraken gemaakt over de registratie van aard en aanleiding van geconstateerde fouten en de wijze waarop de accountantsdienst deze informatie beschikbaar stelt.

In de nota «beheer en toezicht» die in 1998 aan de Tweede Kamer werd voorgelegd (kamerstuk nr. 25 860, nr. 1), is toegezegd dat dat het parlement bij de jaarlijkse rekening van het ministerie van Buitenlandse Zaken geïnformeerd zal worden over de bij het ministerie aangemelde gevallen van malversaties en onregelmatigheden, en gevallen waarbij wederpartijen hun contractuele of subsidieverplichtingen niet zijn nagekomen. Ter uitvoering van deze toezegging werd de Directie Juridische Zaken van het ministerie aangewezen als centraal meldpunt.

In 2005 zijn een aantal gevallen van mogelijke «wanprestatie» van contractspartijen of subsidieontvangers onder de aandacht gebracht van de Directie Juridische Zaken. Dit heeft echter in 2005 niet geleid tot het in de database «Sancties» opnemen van gevallen van bewezen malversaties of van opgelegde committeringsstops.

In 2005 is overigens sprake geweest van een intensiever regulier subsidie-sanctiebeleid ten aanzien van subsidieontvangers. Het ging daarbij om gevallen dat subsidieontvangers er niet in slaagden om de resultaten te behalen, die zij voor de verkregen subsidie zouden leveren of in gevallen dat subsidieontvangers de besteding van de subsidie niet adequaat konden verantwoorden. Dit beleid leidde tot een aantal bezwaarschriften, maar niet tot gerechtelijke procedures.

Het ministerie heeft bij drie organisaties onderzoek laten uitvoeren naar malversaties, waarna bij een contractpartij al sanctie is opgelegd dat een belangrijk deel van de toegekende subsidie moet worden terugbetaald. Bij de andere partijen zal de sanctie in 2006 worden bepaald.

BIJLAGE 3

**PUBLICATIEPLICHT OP GROND VAN DE WET OPENBAARMAKING UIT PUBLIEKE MIDDELEN
GEFINANCIERDE TOPINKOMENS BIJ HET DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Op grond van artikel 6 van de *Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens* (Stb. 2006, 95) dient elk departement via het departementaal jaarverslag een overzicht op te nemen van medewerkers die in het verslagjaar meer verdiend hebben dan het gemiddelde belastbare jaarloon van een minister. Dit gemiddelde belastbare jaarloon is voor 2005 vastgesteld op € 158.000 (zie de Mededeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 28 februari 2006 in de Staatscourant van 14 maart 2006 (*Stcrt. 2006, 52, blz. 9*). Voor dit departement heeft de publicatieplicht betrekking op de navolgende functies.

Bedragen in euro's											
Functie	Belastbaar jaarloon 2004	Pensioenbijdrage werkgever 2004	Vergoeding privé-gebruik auto	Totaal 2004	Belastbaar jaarloon 2005	Pensioenbijdrage werkgever 2005	Waarvan ontslagvergoeding	Vergoeding privé-gebruik auto	Totaal 2005	Motivatie	Opmerkingen
Gemiddeld belastbaar jaarloon van ministers	-	-	-	-	147 711	28 086*	-	- 19 265	158 000 (afgerond)		Ministers ontvangen een bruto vergoeding voor het verplichte privé-gebruik van de dienstauto. De vergoeding telt mee voor het belastbaar jaarloon.
Consul-generaal	83 489	13 292		96 781	151 287	13 739	59 809		165 026	Ontslagvergoeding cf. flankerend beleid Rijksdienst (Stb. 2005, 29)	Dienstverband tot 1 december 2005

Bedragen in euro's

Funcctie	Belast- baar jaarloon 2004	Pensioen- bijdrage werk- gever 2004	Vergoe- ding privé- gebruik auto	Totaal 2004	Belast- baar jaarloon 2005	Pensioen- bijdrage werk- gever 2005	Waarvan ontslag- vergoe- ding	Vergoe- ding privé- gebruik auto	Totaal 2005	Motivatie	Opmerkingen
Minister van Buitenlandse Zaken	147 514	28 086*	- 12 990	162 610	182 577	28 086*		- 40 454	170 209		De vergoeding voor het privé-gebruik van de dienstauto van de Minister van Buitenlandse Zaken is hoger dan het gemiddelde. Oorzaak: de hoogte van de vergoeding wordt bepaald door de aanschafwaarde van de auto. Vanuit veiligheidsoverwe- gingen is in 2005 gebruik gemaakt van een (door de fabri- kant) beveiligde auto. De vaste kosten- vergoeding van de Minister van Buiten- landse Zaken bedraagt op grond van het Voorzienin- genbesluit ministers en staatssecretar-issen het dubbele van dat van de overige bewindsper- sonen.

* Fictief bedrag

ACS	Landen in Afrika, in het Caraïbisch gebied en in de Stille Oceaan
ACVZ	Advies Commissie Vreemdelingen Zaken
AEV	Aan Elkaar Verplicht
AIDS	Acquired Immuno Deficiency Syndrome
APS	Algemeen Preferentieel Stelsel
ARV	Anti retrovirals
AU	Afrikaanse Unie
AVVN	Algemene Vergadering der Verenigde Naties
BNP	Bruto Nationaal Product
BSO	Business Support Organisation
BVV	Basis Voorziening Vreemdelingen
BZ	Buitenlandse Zaken
CARDS	Community Assistance Programme for Reconstruction, Development and Stabilisation
CAS	Country Assistance Strategy
CBD	Conventie inzake Biodiversiteit
CBI	Centrum voor de Bevordering van Import uit ontwikkelingslanden
CCD	Convention to Combat Desertification
CDB	Caraïbische Ontwikkelingsbank
CDF	Comprehensive Development Framework
CFAA	Country Financial Accountability Assessment
CGAP	Consultative Group to Assist the Poor
CIMIC	Civil and Military Co-operation
CKT	Centrum voor Kennis en Technologie-overdracht
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
COCA	Checklist Organisational Capacity Building
CoCo	Coördinatie Commissie voor Europese Integratie en Associatieproblemen
CoP	Conferentie van Partijen bij Klimaatverdrag
CoRIA	Coördinatie Commissie voor Internationale Aangelegenheden
CRIC	Committee for the Review of Implementation of the Convention
CSD	Commission on Sustainable Development
CSE	Verdrag inzake Conventionele Strijdkrachten in Europa
CSP	Country Strategy Paper
CTC	Counter Terrorism Committee
CW	Chemische Wapens
CWV	Conventionele Wapensverdrag
DAC	Development Assistance Committee
DAR	Directie Accountancy Rijksoverheid
DDR	Demobilisation Disarmament reintegration
DFID	Department for International Development (UK)
DGIS	Directoraat Generaal Internationale Samenwerking
EAFI	Emerging African Infrastructure Fund
EAPR	Euro-Atlantische Partnerschapsraad
EASA	European Air Safety Agency
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EBS	Eigentijds begrotingsstelsel
ECA	Economic Commission for Africa
ECAP	European Capabilities Action Plan
ECB	Europese Centrale Bank

ECE	Economic Commission for Europe
ECER	Expertise Centrum Europees Recht
ECLAC	Economic Commission for Latin America and the Caribbean
ECOMOG	West-Afrikaanse Vredesmacht
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EFA	Education for All
EFAG	Education Funding Agencies Group
EFTA	European Fair Trade Association
EG	Europese Gemeenschap
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EMBZ	Europese Minister van Buitenlandse Zaken
EMSA	European Maritime Safety Agency
EOF	Europees Ontwikkelingsfonds
EPA	Economic Partnership Agreement
EPRD	European Programme for Reconstruction and Development
ER	Europese Raad
ESA	Europees Ruimte-agentschap
ESAF	Enhanced Structural Adjustment Facility
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
ESIP	Education Sector Investment Plan
EU	Europese Unie
EU-GBVB	Europese-Unie Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid
EUREPGAP	Euro Retail Produce Working Good Agricultural Practice
EVD	Economische Voorlichtingsdienst (Agentschap Min. van Economische Zaken)
EVDB	Europese Veiligheids- en Defensiebeleid
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
EZ	Economische Zaken, ministerie van
FIRST	Financial Sector Strengthening Initiative
FLEGT	Forest Law Enforcement, Governance and Trade
FMO	Financieringsmaatschappij Ontwikkelingslanden
FSA	faciliteit Strategische Activiteiten Mensenrechten en Goed Bestuur
FTI	Fast Track Initiative
GBVB	Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid
GCA	Global Coalition for Africa
GCE	Gemeenschappelijk Cultureel Erfgoed
GFATM	Global Fund to Fight Aids, Tuberculosis and Malaria
GGF	Gemeenschappelijk Grondstoffen Fonds
GI	Gemeentelijke Initiatieven
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GTZ	Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit
G8	Group of 8
HDC	Handels Documentatie Centrum
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries
HIV	Humaan Immunodeficiency Virus
HSL	Hoge Snelheidslijn
IAEA	International Atomic Energy Agency
IAVI	International Aids Vaccin Initiative
IBO	Interdepartementaal Beleidsonderzoek
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development

ICB	Internationaal Cultuurbeleid
ICER	Interdepartementale Commissie Europees Recht
ICRC	Internationaal Comité van het Rode Kruis
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IDA	International Development Association
IDB	Inter-American Development Bank
IDEA	Institute for Support of Democracy and Electoral Assistance
IFAD	International Fund for Agricultural Development
IFC	International Finance Corporation
IFI	Internationale Financiële Instellingen
IFOR	Implementation Forces
IGAD	Intergovernmental Authority on Development
IGC	Intergouvernementele Conferentie
ILO	International Labour Organisation
IMD	Institute for Multi-party Democracy
IMF	International Monetary Fund
IMO	Intermediaire organisatie
IND	Integratie en Naturalisatie Dienst
INSTRAW	International Research and Training Institute for the Advancement of Women
INTOSAI	International Organisation of Supreme Audit Institutions
IO	Internationaal Onderwijs
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
IPM	International Partnership on Microbiocides
ISAF	International Security Assistance Force
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-accession
ITC	International Trade Centre
JASON	Stichting Jong Atlantisch Samenwerkings Orgaan Nederland
JI	Joint Implementation
KAP	Kleine Ambassade Projecten
KPA	Kleine Plaatselijke Activiteiten
KvK	Kamer van Koophandel
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MAP	Millennium Africa Programme
MATRA	(Programma) Maatschappelijke Transformatie
MDG	Millennium Development Goals
MEDA	Euro-Mediterraan Partnerschapprogramma
MERCOSUR	Gemeenschappelijke Markt van Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay
MFO	Medefinancieringsorganisatie
MFP	Medefinancieringsprogramma
MFS	Medefinancieringsstelsel
MILIEV	Milieu en Economische Verzelfstandiging
M&O	Misbruik en oneigenlijk gebruik
MOLs	Minst Ontwikkelde Landen
MJSP	Meerjarige Strategische Planning
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
MOL	Minst Ontwikkeld Land
MOP	Meerjaren Ontwikkelingsplan
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NAM	Niet-gebonden Landen
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie

NCDO	Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling
NCM	Nederlandse Credietverzekeringsmaatschappij
NDP	National Development Plan
NEPAD	New Partnership for African Development
NFP	Netherlands Fellowships Programme
NGO	Niet-Gouvernementale Organisatie
NGR	Nieuwe Generatie Reisdocumenten
NIMF	Nederlands Investerings Matching Fonds
NIO	Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden
NMP	Nederlands Microfinancierings Platform
NPV	Non Proliferatieverdrag
NPT	Programma voor institutionele versterking van post-secundair onderwijs- en trainingscapaciteit in ontwikkelingslanden
NRW	Noordrijn-Westfalen
NUFFIC	Netherlands Universities Foundation for International Cooperation
NVIS	Nieuw Visum Informatie Systeem
OAE	Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
ODA	Official Development Assistance
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OESO-DAC	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling-Development Assistance Committee
OHCHR	Hoge Commissaris voor de Mensenrechten
ORET	Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OVC	Orphans and Vulnerable Children
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (ook: OCSE: Organization for Security and Cooperation in Europe)
PEAP	Poverty Eradication Action Plan
PER	Public Expenditure Review
PFM	Public Finance Management
PHARE	EU-hulpprogramma voor bijstand aan Midden- en Oost-Europa
PIC	Prior Informed Consent (Rotterdam: procedure m.b.t. chemicalien)
PICB	Programma Internationaal Cultuurbeleid
PIN	Programma Internationaal Natuurbeheer
PKP	Programma Kleine Projecten
POBB	Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid
POP	Persistent Organic Pollutants (Stockholm: verdrag gevaarlijke stoffen)
POPM	Particuliere Ontwikkelings Participatiemaatschappijen
PP	Partnerschap Programma
PPP	Publiek-private Partnerschappen
PPR	Piramide Pins Reisdeclaratiesysteem
PRBS	Poverty Reduction Budget Support
PRGF	Poverty Reduction and Growth Facility
PRSP	Poverty Reduction Strategy Papers
PRSP	Poverty Reduction Strategy Paper
PRT	Provincial Reconstruction Team

PSIA	Poverty and Social Impact Analyses
PSO	Programma Personele Samenwerking met Ontwikkelingslanden
PSOM	Programma Samenwerking Opkomende Markten
PUM	Programma Uitzending Managers
RAWOO	Raad van Advies voor het Wetenschappelijk Onderzoek in het kader van Ontwikkelingssamenwerking
RDBZ	Reglement Dienst Buitenlandse Zaken
REACH	Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals
REIA	Raad voor Europese en Internationale Aangelegenheden
REPA	Regional Economic Partnership Agreement
RNTC	Radio Nederland Training Centre
ROAR	Results-oriented Annual Report
RPE(R)	Regeling Prestatiegegevens en Evaluatieonderzoek (Rijksoverheid)
RvE	Raad van Europa
SAICM	Strategic Approach to International Chemicals Management
SADC	Southern African Development Community
SAP	Stabilisatie en Associatie Proces
SAPARD	Special Assistance Programme for Agriculture and Rural Development
SER	Sociaal Economische Raad
SII	Samenwerking Internationale Instellingen
SNV	Nederlandse Ontwikkelingsorganisatie
SP	Silent Partnership
SPA	Strategic Partnership with Africa
SPS	Sanitary and Phytosanitary Standards
SRGR	Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten
SSR	Security Sector Reform
SWAP	Sector Wide Approaches
TACIS	Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States
TBT	Technical Barriers to Trade
TIA	Transparency in Armament
TMD	Theatre Missile Defence
TMF	Thematische Medefinanciering
TRIP	Trade Related Intellectual Property rights
UNAIDS	VN-Aidsprogramma
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNDAF	United Nations Development Assistance Framework
UNDCP	United Nations International Drug Control Programme
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
UNFPA	United Nations Population Fund
UNGPC	United Nations Global Programme against Corruption
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNIDO	United Nations Industrial Development Organisation
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women

UNIPTF	United Nations International Police Task Force
UNMAS	United Nations Mine Action Service
UNMIK	United Nations Mission in Kosovo
UNRISD	United Nations Research Institute for Social Development
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
UNSAS	United Nations Standby Arrangements System
UNSCOM	United Nations Special Commission
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organisation
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VS	Verenigde Staten
VBTB	Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording
VMDO	Voorlichting en Meningsverschillen Duurzame Ontwikkeling
VMP	Vakbondsfinancieringsprogramma
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO/NCW	Vereniging Nederlandse Ondernemers/Nederlands Christelijke Werkgevers
VR	Veiligheidsraad
WB	World Bank
WHO	World Health Organization
WSSD	World Summit on Sustainable Development
WTO	World Trade Organisation
WB	Wereldbank
WEU	West-Europese Unie
WHO	World Health Organisation
WSSD	World Summit Sustainable Development
WTO	World Trade Organisation
WWC	World Water Council
WWF	World Water Forum

ACS 33, 50, 51, 114
Afghanistan 14, 15, 18, 23, 29, 31, 35, 36, 53, 63, 73
Afrika 14, 16, 18, 19, 20, 27, 31, 34, 35, 44, 45, 51, 55, 67, 68, 69, 70, 106, 114, 115, 117
Aids 18, 21, 22, 44, 45, 49, 55, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 97, 114, 115, 118
ALA 42
Ambtsbericht 73
Apparaatskosten 82, 104
Apparaatsuitgaven 81, 101
Asielbeleid 71, 73
Asiel 42, 73, 87
Asielzoekers 71, 72, 73
Balkan 14, 20, 31, 35, 36, 43, 106, 107
Basic education 60, 99
Bedrijfsleven 23, 37, 48, 52, 53, 57, 63, 64, 68
Begrotingssteun 19, 39, 45, 49, 52, 55, 69, 99
Beleidskaders 52, 77
Bilaterale betrekkingen 46
CARDS 42, 114
CBI 5, 11, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 114
China 15, 34, 43
Civil society 58, 59, 65, 100
Club van Parijs 53
Coherentie 14, 15, 44, 45
Conflictbeheersing 44
Conflictpreventie 14, 24, 35, 44, 64
Consulaire dienstverlening 71, 72, 77, 100
Conventie 32, 41, 46, 114
Corruptie 38, 39, 86
Crisisbeheersing 14, 16, 30, 35, 100
Cultureel erfgoed 75, 101
Cultuurbeleid 12, 23, 116, 117
Cultuur 43, 75, 76, 101
Democratisering 38, 39, 43
Deskundigenprogramma 49, 55
Duurzame ontwikkeling 13, 21, 22, 66, 67, 68, 87
EBRD 68, 114
EHRM 47, 115
EOF 40, 41, 44, 45, 98, 100, 115
EU-afdrachten 40
Europese Commissie 32, 37, 51, 67
Europese integratie 24, 71
Europol 28
Evaluatie 28, 34, 37, 38, 41, 53, 54, 55, 61, 65, 72, 85, 105, 106, 107, 118
EVDB 31, 115
Financieel beheer 84, 85, 109
FMO 54, 55, 97, 98, 105, 115
Garanties 19, 28, 49, 95
GBVB 27, 42, 115
Gedetineerdenbegeleiding 23, 72
Gender 22, 53, 58, 60, 62, 63, 64, 100
Gezondheidszorg 55, 59, 65, 78
Goed bestuur 5, 13, 30, 31, 38, 39, 49, 52, 53, 54, 64, 88, 100
Harmonisatie 21, 45, 50, 56, 60, 63, 73
HGIS 11, 12, 75, 80, 115

HIV/Aids 58, 59, 100
 Humanitaire hulp 5, 19, 30, 31, 37, 63, 64, 88, 100
 IDA 49, 54, 116
 ILO 60, 116
 IMF 19, 52, 53, 116
 Internationale financiële instellingen 19
 Interne markt 44
 Irak 14, 19, 23, 35, 36, 73
 Justitie 17, 27, 32, 73
 Kanselarijrechten 72
 Lissabonstrategie 41
 Marokko 17, 75, 76
 Massavernietigingswapens 31, 33
 MATRA 31, 40, 116
 MEDA 42, 116
 Medefinanciering 22, 49, 65, 66, 98, 116, 118
 Mensen 27
 Mensenrechten 5, 13, 15, 16, 25, 27, 28, 38, 43, 46, 56, 63, 64, 88, 100, 115, 117
 MFP 65, 97, 98, 116
 Midden-Oosten 20, 29, 31, 34, 35, 38
 Migratie 13, 42, 43, 45, 63, 72, 73, 87, 116
 Milieu 5, 12, 13, 14, 21, 23, 24, 38, 41, 43, 45, 49, 50, 55, 65, 66, 67, 68, 69, 88, 100, 116
 Millennium Development Goals 45, 116
 Natuurrampen 13, 14, 37
 NAVO 16, 19, 20, 30, 31, 32, 33, 36, 116
 Netherlands Business Support Office 57
 NGO 16, 37, 38, 63, 105, 117
 NIMF 49, 117
 NIO 48, 49, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 117
 Non-proliferatie 17, 30, 33, 100
 Noodhulp 6, 18, 31, 36, 37, 57
 OCHA 37, 117
 ODA 21, 35, 36, 76, 82, 117
 OESO 22, 28, 36, 50, 51, 52, 54, 62, 117
 Onderzoek 7, 12, 17, 23, 36, 38, 42, 47, 57, 59, 61, 62, 63, 64, 72, 77, 78, 84, 87, 106, 109, 111, 115, 118
 Ontmijning 37, 38
 Ontwapening 17, 19, 30, 33, 35, 36, 44, 45, 100
 Ontwikkelingsdoelstellingen 20
 OVSE 34, 117
 POBB 33, 75, 76, 117
 Postennet 81
 PRSP 38, 52, 53, 55, 60, 62, 63, 70, 97, 117
 PSOM 54, 98, 118
 PSO 65, 97, 99, 118
 PUM 54, 55, 105, 118
 Raad van Europa 40, 46, 47, 99, 100, 118
 Regionale benadering 20
 Rusland 20, 31, 32, 34, 43, 67, 77
 Sectorale benadering 52, 53
 Security Sector Reform 35, 118
 SNV 60, 65, 97, 98, 118
 Stabiliteitsfonds 14, 31, 35, 36, 37
 Sub-Sahara Afrika 70, 107
 Subsidie 14, 49, 61, 75, 76, 97, 98, 99, 111

Sudan 13, 14, 19, 30, 35, 36, 37, 45
Suriname 20, 21, 55, 59, 75, 76, 97, 98, 99
TACIS 42, 44, 118
Terrorisme 16, 17, 30, 31, 32, 33, 42, 43, 44
Uitbreiding 18, 28, 32, 43, 46, 50, 54, 99
UNAIDS 59, 63, 118
UNCTAD 102, 105, 118
UNDP 26, 31, 36, 48, 49, 51, 62, 97, 98, 105, 118
UNEP 67, 118
UNFPA 59, 64, 97, 118
UNHCR 60, 62, 73, 118
UNICEF 59, 60, 97, 118
VBTB 85, 119
Veiligheid 5, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 25, 30, 31, 32, 35, 36, 41, 42, 43, 45,
63, 68, 71, 86, 88, 100, 115, 117
Veiligheidsraad 32, 33, 36, 37, 62, 119
Verenigde Staten 15, 119
Voedselveiligheid 50
Voorzitter 7, 22, 41
Voorzitterschap 15, 17, 21, 27, 37, 41, 73
Vredesopbouw 13
Vredesoperaties 22, 45
Wapenbeheersing 30, 34
Waterbeheer 67, 68, 69
Wereldbank 36, 48, 49, 53, 54, 62, 70, 96, 97, 98, 99, 119
WEU 30, 119
WHO 15, 53, 59, 97, 119
WTO 24, 45, 50, 51, 63, 102, 119
Zuid-Afrika 53, 59, 106